

CÂNDELA DE MONTRÉAL

LA CHANDELLE DE MONTRÉAL

Anul XXI Nr. 3

mai - iulie 2017 –

48 pagini

Acum 150 de ani, de 1 iulie, provinciile Québec, Ontario, Nouvelle-Écosse și Nouveau-Brunswick, foste colonii britanice, au fost reunite, întemeind Condeferația Canadiană. Celelalte 6 provincii și 3 teritorii s-au adăugat pe parcurs, constituind Canada de astăzi. La mulți ani, Canada!

CANADA
150

1867
=
NOTA

Revistă de literatură și cultură generală

bilingvă / bilingue

Revue de littérature et de culture générale

Sumarul numărului

PREDICA LA ADORMIREA MAICII DOMNULUI – 15 AUGUST Liviu ALEXANDRESCU, preot paroh al Catedralei „Buna Vestire” din Montreal	3
CREZUL ȘI FASCINANTA LUI ISTORIE Diacon Nicolae MARINESCU	4
CREZ ORTODOX Nicolae STEINHARDT	5
Constantin SANDALOVSKI, O VIAȚĂ DE SPERANȚE Victor ROSCA	6
PSALMI DE ZIDIRE A FOCULUI Dumitru ICHIM	8
CENTRE D'ETUDES ETHNIQUES DES UNIVERSITES MONTREALAISES 19 e COLLOQUE POUR ETUDIANTS ET JEUNES DIPLOMES 22 ET 23 FEVRIER 2017 Miruna TARCĂU (CRĂCIUNESCU)	9
KIERKEGAARD – PARADOXUL LUI ABRAHAM Florin ROMILA	13
MIRUNA SUB BOLTA DE SUFLET Miruna OCNĂREANU	14
ZIUA CANADEI Milena MUNTEANU	15
LUMINIȘURI CANADIENE Elena BUICA	16
POEME George FILIP	17
DE ZIUA CANADEI (la 150 de ani de la crearea Confederației Canadiene) Veronica PAVEL LERNER	18
PETRUȘ, SOȚUL JURISTEI Florin ONCESCU	19
PICĂTURA Cristina-Marina MURGEA	20
„LEGENDE ȘI FOLCLOR” – CONCERT EXTRAORDINAR Corina Diana LUCA	21
SCURT ISTORIC AL TRIBALIEI DE LA ORIGINI PÂNĂ ÎN SECOLUL AL XIV-LEA Marius FINCA	22
POEZII BASARABENE Lilian CUREVICI	24

SPRE CERURI SACRE de MELANIA RUSU CARAGIOIU Eva HALUS	25
SURORILE Leonard VOICU	26
POEZII Marcela STRAUA	28
MARTIRI ÎN INFERNUL CONCENTRAȚIONAR-31 PRIETENIA SFÂȘIATĂ Ion Anton DATCU	29
LA UMBRA URMELOR – continuare Carmen Ileana IONESCU	31
MOMENT DE GRAȚIE ADRIAN MUNTEANU Otilia TUNARU <i>jurnalistă și directoare a școlii Junimea Româna din Montreal</i>	32
Tudor ARGHEZI – POURQUOI SERAIS-JE TRISTE ? - poèmes - Version française et présentation Paula ROMANESCU	33
INTERVIU MIRCEA GHEORGHESCU Corina Diana LUCA	35
UN CLIN D'OEIL: VERONICA BALAJ ȘI PUTEREA CUVÂNTULUI Eva HALUS	36
CLIFE ÎN RITM DE POEZIE Lia RUSE	39
ALTE IMAGINI – „MĂRTURISIRI ASCUNSE ALE CĂLĂTORULUI FĂRĂ NUME” D.H. SILVIAN	40
DE SÂNZIENE, LA SIBIU Anca SÎRGHIE	42
FABULE Melania RUSU CARAGIOIU	43
VISUL NU POATE FI UCIS Elena OLARIU	44
INFLORESCENȚA Ileana ANGHEL MESTER	44
DIN TRECUTUL ISTORIC AL ROMÂNILOR Lucia MUNTEANU	45
ANUNȚURILE COMUNITĂȚII	47
APARIȚII EDITORIALE, SCRIITORI CANADIENI	48
Melania RUSU CARAGIOIU – GLIA DE AUR	48
Wladimir PASKIEVICI – PRIVIRI ASUPRA LUMII	48

Candela de Montreal , revistă fondată și editată, din 1997, de Victor Roșca
CANDELA DE MONTREAL ARE CA SCOP PROMOVAREA CULTURII ȘI LITERATURII
SCRISE DE AUTORI ROMÂNI DIN CANADA

Redacția și administrația: 8060 Christophe Colomb, Montréal, Québec, Canada H2R 2S9; Telefon: (514) 736-0950

Redactor Șef : Victor Roșca

Secretară de red.: Corina Luca

Ilustrațiile : Angela Faina

Consilier de redacție: pr. Liviu Alexandrescu

Redactori : Mircea Gheorghe, Nicolae Marinescu

Tehnoredactare: Marius Neaga

Administrația: Ioan Lăcătușu

PREDICA LA ADORMIREA MAICII DOMNULUI – 15 AUGUST

Liviu ALEXANDRESCU,

preot paroh al Catedralei „Buna Vestire” din Montreal

„Bucură-te, ceea ce ești plină de har, care întru adormirea ta nu ne lași pe noi”(Troparul Adormirii Maicii Domnului)

Iubiți credincioși!

Între cele mai importante sărbători din calendarul nostru, se numără și Praznicul Adormirii Maicii Domnului, pentru care ne-am pregătit timp de două săptămâni, cu post și

rugăciune.

În această zi, ne amintim de momentul când Fecioara Maria se desparte de lumea pământească și de evenimentul mutării ei la cer, după cuvântul îngerului Gavriil, care zice :„Iată ce zice Fiul tău: Am simțit dorul tău și îți știu durerea că ești departe de Mine, de aceea am hotărât ca peste două săptămâni să te iau, în locașurile cele cerești”.

De bucurie, Maica Domnului pleacă la Muntele Măslinilor și cu lacrimi de mulțumire se ruga Lui Dumnezeu, iar când se pleca cu fața la pământ și pomii și florile, se inclinau la fel. Natura devine mai recunoscătoare decât ființa rațională.

După aceasta, s-a întors acasă, a aprins lumânări și tămâie, a chemat cunoștințele și rudele, spre a-și lua rămas bun, apoi printr-o minune au venit Apostolii din toate colțurile lumii :„deodată s-a făcut un vifor mare și un vânt puternic, iar acesta aducea pe norii cerului pe cei unsprezece apostoli (care veneau de la marginile lumii, unde fuseseră trimiși la propovăduire) să ia parte la cinstirea și îngroparea Prea Sfintei Fecioare Maria(Proloage-15 august).

Fiind nerăbdătoare să se întâlnească cu Fiul său, s-a așezat pe pat și rostea rugăciunea :„Fiule și Dumnezeul meu, primește sufletul meu”. A făcut semnul crucii și și-a dat duhul. În momentul acesta, toți orbii, șchiopii și toți bolnavii care erau de față, s-au făcut sănătoși. Aceasta ca să se arate că nu a murit o femeie de rând, ci Maica lui Dumnezeu. Ca să știm cine a fost Maica lui Dumnezeu pe pământ!

Tradiția spune că trupul Maicii Domnului, a fost așezat în grădina Ghetsimani, iar pentru că Toma nu a fost la înmormântare, ci a venit peste trei zile, el a dorit să sărute picioarele Maicii Domnului și când a deschis mormântul, nu au găsit trupul ei, căci Fiul ei a ridicat-o la cer.

Iubiți credincioși!

Biserica noastră ne cheamă să o cinstim pe Maica Domnului, mai mult decât orice sfânt, chiar decât îngerii. În Fecioara Maria S-a revărsat Însuși izvorul sfințeniei, așa cum spune și îngerul Gavriil :„Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine”(Luca 1,28)

Noi cinstim și ne închinăm Maicii Domnului, pentru că în ea se întâlnesc cele cerești cu cele pământești. Să nu credeți că dacă Maica Domnului a plecat la cer, a părăsit și lumea

întreagă. Ea după moarte, s-a înălțat la cer și de acolo se roagă, pentru cei ce o cinstesc. Ea este mijlocitoare între noi și Dumnezeu, căci mult poate rugăciunea maicii pentru fiii săi.

Această trecere a Maicii Domnului este o lecție pe care o primim la praznicul Adormirii sale. An de an ne apropiem de momentul trecerii fiecăruia dintre noi și ne dă posibilitatea de rugăciune și meditație, de pregătire și curățenie, ca sfârșitul vieții să fie asemenea Maicii Domnului, cu liniște, pace și împlinire.

Maica Domnului a fost așezată de-a dreapta Fiului Său și de acolo veghează la fiii săi, care o cinstesc cu vrednicie. Când era în lume vorbea cu cei care veneau la ea; acum din cer ne cuprinde pe toți și trimite rugăciunile noastre ca razele de soare, pline de căldură și lumină sfințitoare.

Maica Domnului vorbește prin rugăciunile noastre, prin sufletul nostru, prin credința noastră. Ne alină greutățile, ne sprijină în nevoi, ne mângâie și ne ocrotește. Avem în cer o mamă bună și milostivă. Este aproape de scaunul dumnezeirii și privește spre nevoile săracilor, spre cei sărmani, bolnavi și în necazuri. De acolo ne trimite ajutorul său și se roagă pentru toata Biserica, pentru fiecare fiu al Bisericii Lui Hristos.

Iubiți credincioși!

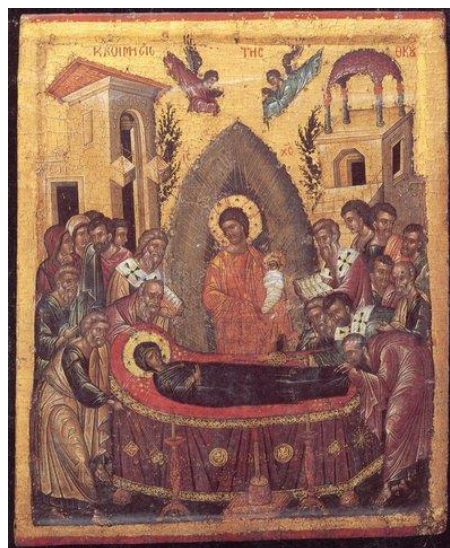
Să fim alături de Maica Domnului în ziua Adormirii sale, ca prin aceasta să primim mângâierea de mamă și binecuvântarea Fiului său. Darul acesta al Sfintei Treimi, să vină prin maica noastră a tuturor, Maica Domnului.

„ Mărire ție Preacurata ce cu sorii te-mpresori

Care stai pe Tron de-a dreapta Dumnezeului Trei Sori,

Fiecare-având în tine, dintre noi, pe Cea-aleasă :

Tatăl fiica, Fiul Maica, Sfântul Duh în veci mireasa!”(Vasile Militaru)

Adormirea Maicii Domnului
(crestinortodox.ro)

CREZUL ȘI FASCINANTA LUI ISTORIE

Diacon Nicolae MARINESCU

„Cred întru Unul Dumnezeu, Tatăl Atotîitorul ... Și întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu... Și întru Duhul Sfânt, Domnul de viață Făcătorul.”

Ne sunt cunoscute, fără îndoială, cuvintele acestea. Fac parte din Mărturisirea de credință creștină-ortodoxă, sau, simplu, Crezul. Este un text de mare densitate și bogăție

teologică pe care îl rostim în multe dintre slujbele noastre, începând chiar cu Sfânta Liturghie.

Rădăcinile Crezului merg adânc în istorie. O istorie marcată de rugăciunile sfinților, de cugetările teologilor și de sângele martirilor.

Ne aflăm în secolul al IV-lea, în Imperiul Roman de Răsărit, numit și Bizantin. S-a încheiat o lungă perioadă de persecuții împotriva creștinilor, profesate de împărații romani, începând de la Nero (54-58) și culminând cu Dioclețian (284-305). Actualul împărat este nimeni altul decât Constantin cel Mare, omul providențial care a oprit aceste persecuții prin Edictul de la Milan, un decret care garanta tuturor religiilor, deci inclusiv celei creștine, libertate de exprimare și de cult. Biserica creștină își vindeca astfel rănilor, își reclădea bisericile, își îngropa morții și își sfințea martirii.

Este totodată o perioadă în care teologia își stabilea punctele cardinale.

În această atmosferă a apărut o învățătură numită arianism. Preotul Arie din Alexandria Egiptului și cei dimpreună cu el, susțineau că :

- Dumnezeu-Tatăl este singurul necreat și nenăscut.

- Fiul e creat din voința Tatălui, dar nu din ființa Lui, la fel ca îngerii și ca oamenii.

- Fiul este superior îngerilor și omului, dar inferior lui Dumnezeu-Tatăl.

Era o doctrină destul de subtilă, pentru că nu nega dumnezeirea Fiului lui Dumnezeu, ci doar deoiființimea Lui cu Tatăl, numindu-l *asemănător ca ființă* cu Tatăl.

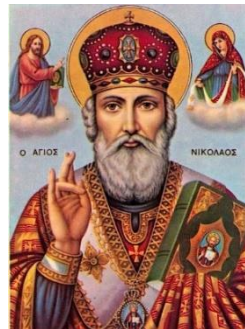
În vremea aceea, adevărurile de credință încă nu erau definitive, cum sunt astăzi. Teologia era încă la început. Se făceau tatonări, căutări. A fost nevoie să se inventeze cuvinte noi, care să exprime mai bine relația dintre persoanele Sfintei Treimi, cum ar fi acela de *homoousion*: deoiființă, sau consubstanțial.

În anul 325, controversa între ortodocși și arianiști ajunsese suficient de gălăgioasă, încât împăratul Constantin cel Mare a convocat o adunare a episcopilor în orașul Niceea, din Asia Mică. (Turcia de azi). Această adunare s-a numit Primul Sinod Ecumenic. Sinod = adunare a episcopilor. Ecumenic = universal, al tuturor (din toată lumea creștină de atunci, care se suprapunea geografic cu Imperiul Roman, adică Europa, nordul Africii și Asia de Sud-Est)

Sedința inaugurală s-a ținut pe 20 mai, anul 325. Sinodul a durat trei luni, iar la lucrări au participat nu mai puțin de 318 părinți din tot Imperiul: episcopi, preoți și chiar monahi. Însuși împăratul a ținut discursul de deschidere, pentru că își dorea unitate în Biserică, așa cum dobândise unitatea în imperiu.

Nume mari din calendarul nostru au contribuit la alcătuirea acestui Crez: Sfântul Alexandru al Alexandriei, sfântul Atanasie, diaconul său și viitorul episcop, sfântul Spiridon al Trimitundeii,

făcătorul de minuni, Sfântul Nicolae, Eusebiu al Cezareei, Pafnutie Egipteanul, Osius de Cordoba (Spania) precum și doi episcopi de pe teritoriul de azi al României: Marcu de Tomis și Teofil al goților (zona Buzăului).

Discuțiile teologice și stabilirea dreptei credințe au fost uneori încordate. Se spune despre Sfântul Nicolae că, în ciuda blândeții care îl caracteriza, și-ar fi ieșit din fire l-ar fi palmuit pe ereticul Arie în fața tuturor. Gestul, însă, l-ar fi costat pe bunul ierarh, căci ceilalți au fost nevoiți să-l sancționeze, luându-i cinstea arhieriei. L-au suspendat.

Maica Domnului s-a arătat, însă, unuia dintre părinții îmbunătățiți și le-a poruncit să îi dea Sfântului omoforul arhieresc înapoi, pentru că bine-primită a fost înaintea Domnului râvna alesului Său. De aceea, pe unele icoane ale sfântului Nicolae e zugrăvită Maica Domnului, dându-i omoforul arhieriei înapoi.

De numele sfântului Spiridon este legată o altă minune: văzând că Arie refuză să accepte că Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt pot fi, toți trei, unul și același Dumnezeu, a luat o cărămidă și a strâns-o în mână, până când aceasta s-a descompus în părțile ei componente: pe la un capăt a ieșit foc, pe la altul a curs apă, iar în mână a rămas lutul. Aceasta este o emblemă a sfântului Spiridon și este zugrăvită în icoanele sale.

Participanții la sinod au respins învățătura lui Arie, au stabilit dogmele corecte despre Sfânta Treime și au hotărât ca învățătura cea dreaptă să fie schematizată într-un Simbol de Credință. Acesta este prima parte a Crezului pe care îl rostim cu toții astăzi, și anume până la cuvintele „*Și întru Duhul Sfânt*”.

A doua parte avea să fie alcătuită la al doilea Sinod Ecumenic de la Constantinopol, în anul 381, când împărat era Sfântul Teodosie cel Mare (379-395). La el au participat 150 de episcopi.

Pe la jumătatea secolului al IV-lea, apăruse o erezie numită *pneumatomahă*, care înseamnă, în grecește, „lupta împotriva Duhului Sfânt”. Adepții ei combăteau dumnezeirea, consubstanțialitatea (deoiființimea) și egalitatea Sfântului Duh cu Tatăl și cu Fiul. Ei considerau Duhul Sfânt o creatură, un duh slujitor, superior îngerilor și oamenilor, dar inferior lui Dumnezeu.

Pneumatomahii ignorau vorbele Sfântului Apostol Ioan: „*Trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul Duh, și Acești trei Una sunt*”. (1 Ioan 5,7), arătarea celor trei îngeri de la stejarul Mamvri către Avraam (nici unul dintre îngeri nu se deosebea de ceilalți) sau prezența celor trei persoane ale Sfintei Treimi la Botezul Domnului în Iordan, când Tatăl glăsuia, Fiul primea botezul de la Ioan, iar Duhul se cobora ca un porumbel peste capul lui Hristos: „*iar Duhul, în chip de porumbel a adevărit închinarea Cuvântului*” (cum spune cântarea preotului la Bobotează).

Dintre părinții care au luptat împotriva acestei erezii amintim pe Sfântul Vasile cel Mare (+379), Sfântul Grigorie de Nazianz (+390), Sfântul Grigore de Nissa (+394), Meletie al Antiohiei, Amfilohiu de Iconiu, Sfântul Chiril de Ierusalim, Diodor de Tars, Terentius, episcop de Tomis (Constanța), Didim din Alexandria (+398), Niceta de Remesiana (+414, autorul frumosului imn *Te Deum Laudamus*)

Doctrina ortodoxă a stabilit că Dumnezeu este Unul în ființă și Întreit în persoane: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Tatăl este principiul veșnic și nenăscut, Fiul este născut din veci din Tatăl,

iar Duhul Sfânt purcede din veci din Tatăl și se odihnește în Fiul. Tot prin Fiul, Duhul Sfânt este trimis în lume: „*Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu*” (Ioan 14,26).

Nașterea Fiului și purcederea Duhului Sfânt nu trebuie însă privite în sens omenesc, pentru că ele nu au un început, sau că ar fi fost o vreme când Fiul și Duhul nu existau. Înainte de a desemna vreo origine, nașterea Fiului și purcederea Sfântului Duh arată relația de comuniune care există între persoanele Sfintei Treimi.

Dacă la început, Crezul a fost folosit doar ca o declarație oficială a episcopilor, ulterior lucrurile s-au schimbat. Timotei, patriarhul Constantinopolului (512-518) a poruncit ca la fiecare slujbă să se rostească Simbolul niceean (prima parte a Crezului), simbol ce se rostea până atunci numai o dată pe an, în Vinerea Patimilor, de către candidații la botez. Mai târziu, în anul 567, Simbolul niceean a fost înlocuit, printr-un decret dat de împăratul bizantin

Justin al II-lea (565-578), cu Simbolul constantinopolitan, care se rostește până astăzi la Sfânta Liturghie și la celelalte servicii religioase, în toate Bisericele Ortodoxe.

Datorită părinților de la Sinoadele Ecumenice, creștinismul este astăzi așezat pe baze teologice solide și neschimbătoare. Limbajul evoluează, dar adevărurile de credință rămân aceleași. Iată de ce Crezul este rostit astăzi de orice candidat la botez, sau, dacă e mic de vârstă, este rostit de naș, în numele lui. Acceptarea învățăturilor din Simbolul de Credință este o condiție a primirii Botezului.

Cei care mărturisim Crezul în biserică suntem ucenicii părinților de la Sinoadele Ecumenice. Rostind Crezul la fiecare Sfântă Liturghie ne mărturisim astfel ucenicia față de ei. Și mai mult decât atât: rostim același Crez pe care l-au rostit sfinții părinți acum o mie șapte sute de ani. Această rostire comună, a noastră și a lor, traversează istoria și ne unește într-o rugăciune perpetuă către Sfânta Treime.

CREZ ORTODOX

Nicolae STEINHARDT

Cred în Sfânta Treime.

Cred într-Unul Domn Iisus Hristos Care neschimbat, din milă și iubire pentru noi, S-a întrupat spre a ne mângâia, a ne veni în ajutor și a ne da simțul demnității și nobleței. Care pentru noi oamenii S-a urcat vitejește pe cruce deoarece n-a fost numai bun, blând și smerit cu inima ci și mai presus de orice, curajos. Care a mers către moarte nu numai ca un miel dus la junghiere, ci și ca un leu hotărât să înfrunte chinul. Care n-a vrut să pătimească măreț și solemn, ci să fie batjocorit și ocărat și să rabde până la capăt agonia cea mai cumplită și mai înjositoare din câte pot fi. Pentru ca astfel să asume cel mai caracteristic dintre elementele condiției omenești: suferința.

Care pe cei drepti îi iubește și de cei păcătoși se îndură, însă celor netemători le poartă o trainică și nedezmîntită afecțiune, fie ei încărcăți cu grele trecute poveri. Care nu uită că a fost și El om pe pământ, unde Și-a primit stigmatul și a dobândit o silă anume față de turnători, funcționari strașnici și birocrație.

Cred în Duhul Sfânt, care suflă unde și când vrea, spre scandalul și zăpăceala fariseilor, angeliștilor și habotnicilor, care, ca și Tatăl și Fiul, vrea altceva decât numai forme, filosofic, dovezi istorice și scripturale. Căruia îi este lehamite de tapi și viței sub orice chip, pricepându-se a-i desluși și identifica în formele lor cele mai moderne și mai neașteptate. Carele nu grăiește pilduitor, serafic și prețios, Carele ne călăuzește modest și sigur, după dreapta socotință și nu apreciază în mod deosebit stilul voit onctuos, mâinile cucernic împreunate și morala ostentativă.

Credința noastră, sunt convins, nu se confundă cu „înalta spiritualitate”, nu urmărește o cunoaștere ocultă, o igienă mintală ori constituirea unei prime de asigurare la Județul de Apoi și este străină de unele intransigențe naive ca de pildă: orice ar fi, eu nu mint (pe când monahul îmbunătățit din Pateric minte pentru a salva, la nevoie, viața unui om). Și nu se potrivește cu o concepție pur organizatorică a Bisericii – organizare juridică și rece și, până la urmă, inchișitorială: frunți încruntate și grumaji țepeni; după cum nici cu hlizeala prostesc serafică ori neorânduiala și neastâmpărul. Nu se lasă înfrântă și convinsă de toate silniciile, durerile, nedreptățile și cruzimile lumii; crede în Dumnezeu adversativ: împotriva, în ciuda, în pofida lor, deși ele, vai, există cu prisosință.

Mărturisesc un botez spre iertarea păcatelor și dezrobirea de sub jugul prejudecăților, micimilor și meschinăriei, spre adoptarea unor reacții creștinești în iureșul vieții de toate zilele, faptelor și evenimentelor ei.

Nu aștept ca Dumnezeu să ne rezolve treburile noastre lumești, a căror înțeleaptă chivernisire ne revine nouă ca ființe înzestrate de El cu minte rațională și o inimă fierbinte. Nu dau treburilor acestora lumești mai multă însemnătate decât se cuvine, dar nici nu le disprețuiesc deoarece țin de creația divină. Iar viața, defăimându-i deșertăciunile, o iau în serios, pentru că într-însa și printr-însa ni se joacă soarta de veci.

Cred în Biserică și în Sfintele Taine, mă aștept ca Biserica să nu se amestece unde nu-i șade bine a interveni și să păstreze cu sfințenie cele duhovnicești spre întărirea noastră. Totodată, contradictoriu și paradoxal, n-o vreau nici oarbă și nepăsătoare la păsurile credincioșilor și la complicațiile existenței.

Dau puțină importanță filosofiei, argumentelor istorice, moralismului, estetismului și erudiției, care toate nu-s de o ființă cu dreapta credință liberă, nemotivată, pascaliană. Nu-mi fac iluzii, i-am citit pe existențialiști, dar nici nu văd totul numai în negru, știu că lumea e neunitară și surprinzătoare, că totul – în bine ca și în rău – se poate petrece în cuprinsul ei.

Mă rog fierbinte să fiu cucerit de Domnul Hristos și slobozit din mrejele părelnicilor și de frică, să mă port bine cu semenii, să mă învrednicesc de o ținută nimerită unuia ce poate fi oricând numit prieten al Domnului și să-mi fie nu numai faptele ci și gândurile curate și onorabile.

Cred în minuni (ca și eroul lui Mircea Eliade în O fotografie veche de 14 ani) și că Iisus Hristos cu instinct de vânător, se va milui de mine, deși mă las atât de greu răpus de nesfârșita Lui iubire.

Aștept, mort de spaimă și plin de nădejde, Judecata de Apoi, știu că nu știu nimic, n-am nici o dovadă, nici un argument și nici o îndreptățire și singurul lucru pe care-l știu este că Domnul e Calea, Adevărul și Viața. Aflat pe Golgota în vremea răstignirii sunt sigur că nu l-aș fi cerut Domnului să coboare de pe cruce spre a crede că e împărat. Ci, odată cu Dostoievski, cred că măcar de-ar fi adevărul altceva decât Hristos, eu tot voi rămâne, orice s-ar întâmpla, cu Hristos.

Mulțumesc puterilor cerești că m-am învrednicit a crede, că mi s-a făcut această neasemuită onoare și din tot sufletul rostesc, strigând cu lacrimi ca la Marcu 9, 24: „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele !”

Constantin SANDALOVSKI, O VIAȚĂ DE SPERANȚE

Victor ROSCA

Constantin Sandalovschi s-a născut la 13 iulie, 1935, în Copanca, un sat de pe malul Nistrului, din județul Tighina.

Părinții lui erau învățători, iar bunicul matern, Vasile Cărăuș era învățător și directorul școlii din satul natal.

Familia lui a cunoscut munca în gospodărie și pe ogor, ca orice țăran din sat, toți știau să

muncească dar știau și să fie fericiți.

Locuind într-un sat de graniță credeau că războiul este doar istorie. Nu erau obsedați de teama că-l vor cunoaște în timpul vieții lor. Lumea se complăcea în iluzia speranței, care-i făcea să trăiască fără frica zilei de mâine.

A apărut însă 23 august 1939, pactul Ribbentrop–Molotov, decis de cei doi mari călăi ai omenirii, Hitler și Stalin. Basarabia, cel mai vechi pământ românesc, a fost dată pradă poftei nesătulului nostru vecin.

Abia a intrat armata sovietică în sat și, a și început primele deportări, primii vizați erau învățătorii și preoții din sate. În plină noapte, la doar 5 ani, împreună cu mama, sora de 7 ani și fratele de câteva luni, Constantin Sandalovschi este martor și trăiește trauma pe care nu o va putea uita tot restul vieții, deportarea tatălui. Un tata pe care nu l-au mai revăzut niciodată și care a murit, la 39 de ani, după doar câțiva ani cumpliti, trăiți în lagăr, în Kazahstan.

La scurt timp după cedarea Basarabiei, în Iunie 1941, a izbucnit al doilea Război Mondial. România intră alături de Germania, în aventura „marelui dezastru”.

A venit anii 1943–1944. Trupele germane și române, învinse de marele număr de tancuri primite de sovietici de la americani, se retrăgeau în dezordine spre hotarele lor.

Familia Sandalovschi, ce cunoscuse stăpânirea comunistă sovietică încă din 1939, s-a pregătit în pripă de refugiu în România. Când trupele sovietice au ajuns aproape de Nistru, mama cu cei 3 copii, împreună cu părinții și frații ei s-a urcat într-o căruță și s-au îndreptat spre Chișinău. Dar comuniștii sovietici, deși erau dincolo de Nistru, luaseră măsuri pentru a împiedica fuga sătenilor în România.

O echipă de colaboraționiști, aflată la marginea satului, îi oprește, comunicându-le ordinul ce interzicea părăsirea satului. Mama, hotărâtă să-și salveze familia, dă bice cailor și reușește să treacă peste obstacolele organizate de comuniști. Ajungând la Chișinău se suie în ultimul tren ce va mai trece granița. Mama cu copiii ei nu s-a oprit decât în Banat, îndepărtându-se cât mai mult de granița Sovietelor. Părinții și frații rămânând la București.

Dar Uniunea Sovietică cerea românilor să le restituie toți cetățenii sovietici care nu au fost refugiați în 1939. Familia Sandalovschi a trăit primii zece ani cu frica deportării în suflet, schimând localitățile și ascunzându-se cum putea, chiar dacă se aflau în România.

A venit 1954. Constantin Sandalovschi terminase liceul la București. Unchiul său, Pavel Cărăușu, fratele mamei sale, care cunoscuse comunismul din timpul războiului și care ieșise de curând dintr-o scurtă detenție la Aiud, îi propune să-l însoțească la trecerea clandestină a graniței înspre Europa Apuseană

Tânărul Constantin Sandalovschi, de 19 ani, accepta propunerea unchiului său fără nici un comentariu. Încep antrenamentele de înot în scopul traversării Dunării către malul iugoslav. Plecarea are loc la sfârșitul lunii septembrie 1954, din zona munților Hațegului, continuă pe coama Carpaților până în apropierea Dunării. Aici, ascunși în zona împădurită, încep studiarea graniței. Observă orele de patrulare ale pichetelor de grăniceri și orele de schimbare a santinelor de graniță. După trei zile pot stabili traseul, cu punctele de plecare între două santinele și de acostare pe malul iugoslav.

Ultimele ore pe pământ românesc trec greu. Emoțiile speranței însă le sporeau încrederea că trăiau ultima încercare în drumul lor către libertate.

La momentul decis, intră în apa tumultoasă a Dunării, înotând și ținându-se de camera unei roți de tractor pe care se aflau hainele. Cu mare efort s-au menținut pe o diagonală ce i-a scos la malul celălalt, în dreptul unui sat de români. Au ieșit din apă complet epuizați însă, au urcat malul sârbesc

plini de speranță că au atins libertatea, fără să știe că în Iugoslavia îi aștepta o nouă temniță.

Cei din sat i-au ajutat să ajungă la autorități.

Sârbii, care primeau bani din Occident pentru întreținerea lagărelor de refugiați, primiseră de curând vizita unor înalți demnitari sovietici. Aceștia le cereau să adopte o politică pro-sovietică și să-i împiedice pe refugiații români și maghiari să treacă granița înspre apus. În urma acestei înțelegeri, toți refugiații erau băgați în pușcărie. După un timp, pe unii îi întorceau în România în schimbul unui vagon de sare. Pe unele familii le-au scoas din pușcărie și i-au împușcat. Nu cunoșteau motivul pentru care au fost uciși. Doar o parte dintre ei erau duși în mici lagăre lângă graniță, de unde puteau evada și trece granița către Austria sau chiar spre Trieste, care după al 2-lea Război Mondial aparținea statului italian.

Dar trecerea graniței era foarte riscantă. Grănicerii iugoslavi nu aveau ordin să-i lase să treacă granița nestingheriți.

Când a venit și rândul lor, Costică Sandalovschi și unchiul său cu un grup de alți români au fost duși într-un lagăr aflat într-o zonă muntoasă din apropierea graniței. Într-o noapte când începu-se să plouă au fugit din lagăr și s-au apropiat de graniță. Au reperat pichetele de grăniceri și orele de schimbare a sentinelor. Timpul le era favorabil. Pentru traversare au fixat un loc între două sentinele. Au profitat de ploaie mărunță ce-i împiedica pe paznicii graniței să-i vadă. După câteva salturi s-au trezit în spatele grănicerilor austrieci.

Au fost luați și cazați pentru refacere. Apoi au plecat și s-au oprit la Viena.

Constantin Sandalovschi, care trecuse Dunărea și ajunsese în Austria cu mari riscuri, a sperat întotdeauna să ajungă la o viață mai bună. În subconștientul lui era sigur că occidentul îi oferea libertatea. Și așa a fost!

În Austria el s-a înscris și a început studiile superioare, la Facultatea de Chimie din Viena. În acel timp, unchiul său, Pavel Căraușu trimisese mai multe memorii președintelui american în care îi explica nedreptatea ce i se făcuse României.

Întrucât nu i se răspundea la aceste memorii a făcut cereri de emigrare atât în Statele Unite cât și în Canada, aceasta din urmă răspunzându-i favorabil. La sosirea aprobării unchiului, el nu terminase decât anul întâi de facultate. Dar ocazia părăsirii Europei pentru o țară de imigrație era foarte

importantă pentru ei. Unchiul său a plecat primul în Canada și s-a stabilit la Toronto.

După terminarea celui de-al doilea an universitar, Constantin Sandalovschi hotărâște să-și viziteze unchiul din Toronto. Prin intermediul său cunoaște familia lui Gheorghe Loghiade, din Montreal, care avea două fete. Se mută la Montreal, părăsindu-și unchiul.

Constantin Sandalovschi renunță să se întoarcă la Viena și se căsătorește cu Alexandra, una din fiicele refugiatului român Gheorghe Loghiade, de baștină din Ploiești.

Aici, cu noțiunile de chimie pe care le poseda, s-a angajat laborant la uzinele Petromont, din localitatea Varennes, unde s-a specializat în analizoare chimice, ceea ce i-a permis să ajungă la un salariu bun.

La pensie, Constantin Sandalovschi, ca și alți refugiați români, s-a implicat în viața comunitară a românilor din Montreal.

A fost vice-președinte al comitetului parohial al Bisericii Buna Vestire, care până în 1990, era singura biserică românească unde se opreau refugiații politici veniți în Quebec, după al doilea Război Mondial.

În calitate de vicepreședinte al Comitetului Parohial al Bisericii Buna Vestire a fost unul dintre marii susținători ai acestei biserici, la intrarea acesteia în Episcopia Ortodoxă Română de la Vatra și a făcut parte din Comitetul Parohial de criză, ce a realizat tranziția Bisericii Buna Vestire de la vechea generație, a părintelui Petre Popescu, la noua generație, a părintelui Liviu Alexandrescu.

A ajutat numeroși români nou sosiți să se integreze în viața canadiană.

Cuplul Sandalovschi a avut și crescut două fiice, Doina și Caterina, și un băiat, Constantin, înconjurați de dragostea părintească.

În ultimii ani, Constantin Sandalovschi era fermecat de cea mai mică nepoțică, Barbara, fiica mezinei familiei, Caterina.

A decedat la 9 aprilie 2017, înainte de a împlini 82 de ani, răpus de o inimă slăbită de solicitările din tumultoasa sa viață.

PSALMI DE ZIDIRE A FOCULUI

Dumitru ICHIM

PSALMUL IUBIRII NEBUNE

Să-ngenunchezi la cedri, să vezi în prund - safire,
În trepte doar urcușul și-n ce-ai pierdut - tărâmul...
Să nu aduci Iubirii nedreapta înjosire
C-ai ști pe unde iarna ți-a înflorit salcâmul.

Trăsură nebuniei, cu pescăruși în hamuri,
Dă foc la răsărituri mânându-le pe creste.
Ce-ți pasă, violetul că-ți flaută prin ramuri,
Când marea te răsfată-n festinuri de tempeste.

Ne-au invadat lumina și neamul de chitare,
Nu-i prăbușirea cântec? Beți vinu'-n gust de a-ii!
Ce mai contează timpul pentru-mbătăatul soare,
Când inimile noastre îi galopează caii!

Râzând îmi sari în brațe: Ne caută,-i la ușă!
- Zi-i: Moartea, mai așteaptă, până vom fi cenușă!

PSALM DE LUMINARE A LEMNULUI

"Se luminează lemnul sub daltă și gealăuri",
Așa-mi muștra Teslarul întregu-mi trup nemernic.
De slab te lași Iubirii, atunci îi ești puternic.
Au fluierul dă cântec din cioturi, sau din găuri?

Sămânța-i rege florii, cocon de rămășaguri.
Petala, ca aripă, e doar răscumpărare
Spre zborul ce dă fructei gust acrișor de soare,
Iar cifrei opt sigiliul poienilor din faguri.

Că n-a gândit ca omul, vreun crin, la patru scânduri!
Adâncă-nțelepciune-i când de frumos ți-e frică.
Nu încruntând sprânceana ești cuib de rândunică,
Sărutul din lumină se-nfruptă, nu din gânduri.

Iubirii, tâlc de flutur, din oglindiri cunoaște-i!
Altfel, ce toarce gândul e doar mătasea broaștei.

PSALM CU CÂRLIONȚI DE AUR

Comoara îngropată, năluca strălucirii,
Mai bântuie prin codri, ca inorog neprins!
Pe unde-o mai fi scrinul, Damascul amintirii
Cu cârlionți de aur și roș sigiliu, stins?

Risipi de frumusețe, cum amăgiși Iubire,
Pe-o singură tulpină, ca un satrap avar?
Pe-altoiul veșniciei, trup vrut-ai, mănăstire,
Argila să întrecă în cântec pe Olar.

Spun cărțile bătrâne, Numele-Spart se-arată
În vis, țesut din raza Iubirii-n heruvim,
Că mă întreb, dar dacă lumina Ei furată,
N-o fi un semn veciei, ca-ntoarsă s-o trăim.

Chiar iadul fără Iubire ar fi lipsit de straie,
De n-ai fi fost, de unde ar fi furat văpaie?

PSALM LA MODUL GRAMATICAL AL IUBINDULUI

Măsură a Iubirii? Cum să măsoari tristeții
Junghierea de lumină, când perla se răzbună?
Măsură are moartea din calculul lopeții,
Dar dragostea e jocul de-a Dumnezeu, pe strună

Când inima îi cere veciei moștenirea,
Când răsuflarea-i cântec din ochi de peste ape,
Că Ziditorul mării îi puse-n om iubirea,
Cu rai și iad alături, vecini în strop de pleoape.

Când bei din nemurire, crezi, timp că-ți mai rămâne,
Vreun ciob de strălucire, spre tînga cea năroadă?
Iubirea-n toate-i astăzi, că nu se-mbracă-n mâine
Secunda care-nșfacă dumnezeirea-n pradă.

Diacul, rău mă ceartă, că-n spini floresc colindul,
Schimbând infinitivul, cu-alt infinit - iubindul.

PSALMUL IUBIRII SPRE IUBIRE

Fărădelege minții, scandal de-a axioma,
Război cu silogismul - când inima te-mpsalmă!
E vin care mai poartă din Dumnezeu aroma
Din prima-mbrățișare-a frământului din palmă.

Mormântu-i gol seminței, vrei tu a-i cerne floarea?
De ți-ar fi-n aur frâul, poți tu-nhăma simunul?
Cum vrei să scrii pe hartă fără de țarmuri marea,
Și-n limbi de mult timp moarte fiorul și lăstunul?

N-a mers la școală focul, dar el citește lemnul,
Neînțeleasă-i gloatei solara lui sanscrită.
În ceruri semnătura, inelului e semnul,
Că și-n copac Iubirea, ca-n templu-a fost slăvită.

Eli, Eli... cum oare? - Taci, minte, ispitirii,
Că n-ai fost tu pe cruce, ci inima Iubirii.

CENTRE D'ETUDES ETHNIQUES DES UNIVERSITES MONTREALAISES
19e COLLOQUE POUR ETUDIANTS ET JEUNES DIPLOMES
22 ET 23 FEVRIER 2017
Miruna TARCĂU (CRĂCIUNESCU)

Est-il plus difficile de faire carrière dans le milieu des arts lorsqu'on est issu d'une minorité visible ou audible ? Enquête sur la diversité artistique montréalaise.

Cette communication a pour point de départ un appel de textes lancé l'année dernière par la revue d'analyses politiques *L'Esprit libre*, à l'occasion de la préparation de leur second recueil imprimé, dont une copie devrait présentement circuler parmi vous. L'appel en question invitait les collaborateurs de la revue à réfléchir sur la fonction normative des médias et à ses liens avec différents groupes marginalisés de la société québécoise. Ce numéro, qui a donc pour titre : *(In)visibilités médiatiques*, a pour objectif de comprendre pourquoi un sujet particulier n'a pas sa place parmi le discours dominant ; ou s'il l'a, quelles sont les raisons qui expliquent qu'il soit constamment abordé d'une manière qui contribue à en faire un élément *minoritaire*, et par là même négligeable, de la société québécoise.

Pour tenter de répondre aux questions que vous pouvez lire à l'écran, j'ai mené une série d'entrevues avec des artistes et des professionnels issus d'horizons très divers, dont le parcours les a cependant tous amenés à confronter les enjeux liés à la représentation des minorités culturelles à travers différents médias au Québec. Vécue tour à tour comme un obstacle à surmonter ou comme une source d'inspiration, j'ai découvert que l'appartenance à une minorité culturelle au Québec semble avoir constitué un facteur déterminant dans leur carrière, au point de modeler leur parcours professionnel.

Cependant, il est important de noter que les résultats que j'ai obtenus ne sont pas homogènes. Tandis que Felicia Mihali, écrivaine d'origine roumaine qui a été membre de plusieurs jurys visant à octroyer des bourses de création et des prix littéraires, estime globalement que le système de

reconnaissance artistique au Québec est fondé sur l'égalité des chances et sur le mérite ; Manon Barbeau, co-fondatrice de Wapikoni mobile, insiste au contraire sur l'importance de programmes visant à lutter – dans le cas des Autochtones – contre la marginalisation socioéconomique qui rend l'accès à des milieux artistiques professionnels extrêmement difficile pour ces communautés. En dressant un état des lieux de la situation professionnelle des artistes issus de la diversité à Montréal, Jérôme Pruneau – ethnologue de formation et directeur général de l'organisme Diversité Artistique Montréal – s'est exprimé, quant à lui, sur les mécanismes protectionnistes mis en place par les associations artistiques professionnelles, lesquels font du milieu des arts et de la culture au Québec l'un des secteurs les plus difficiles à pénétrer lorsqu'on provient « de la diversité ».

C'est la complexité de cette situation que j'aimerais présenter aujourd'hui.

« D'un livre à l'autre, la littérature dresse le portrait de qui nous sommes, exprime le détail de nos valeurs, de nos symboles, et fait de nous des êtres mis au monde, ouverts sur lui et présents au cœur d'un imaginaire commun¹ ».

Réfléchissant au tollé provoqué au printemps 2013 suite à la décision du gouvernement de Pauline Marois de modifier l'intitulé du programme collégial « Arts et lettres » en « Culture et communications », Jean-François Caron rappelle ainsi la contribution fondamentale de la production artistique contemporaine dans la formation d'un sentiment de cohésion sociale, tout en insistant sur l'obligation qu'a l'école de continuer à transmettre ce (je cite) « fonds culturel commun, [qui est aussi] un vecteur identitaire fort² » (fin de la citation). Couramment qualifiés de « quatrième pouvoir », les médias partagent en effet avec les institutions officielles d'enseignement la charge de diffuser le savoir et de nourrir l'imaginaire national, lequel s'avère indispensable à la

valorisation d'un héritage culturel auquel chaque nouvelle génération apporte son empreinte.

Or, comme l'a fait valoir Jérôme Pruneau, un Québécois dit « de souche » n'est pas le même aujourd'hui qu'il y a 150 ans – ce qui implique que l'identité est constamment soumise à un processus de renouvellement, que les médias et les productions culturelles contemporaines se doivent de refléter. Le cinéma occupe sans conteste une place privilégiée à cet égard, ce qui explique pourquoi cette discipline se voit de plus en plus couramment chargée de répondre à l'impératif éthique de lutter contre la discrimination de groupes marginalisés, comme en témoigne par exemple la création en France de la commission Images de la Diversité, chargée de promouvoir la représentation de minorités ethniques dans les films français depuis 2007³.

Au Québec, la cinéaste Manon Barbeau constitue un cas de figure exceptionnel de la mesure dans laquelle la conscientisation à cette problématique peut déterminer le cours d'une carrière. En 1998, à l'occasion du cinquantième anniversaire du lancement du manifeste *Refus global* qui a marqué l'entrée de la Belle Province dans la modernité, c'est en travaillant à la réalisation d'un documentaire qui visait à mettre en-avant les mérites et les répercussions que ce document historique a produit sur les enfants des signataires – dont elle faisait elle-même partie – que Manon Barbeau a pris conscience du pouvoir transformateur que l'art exerce sur l'individu. Elle m'a confié ne plus avoir été la même personne avant et après la création des *Enfants de Refus global*. Une telle métamorphose, certes inquiétante, s'avère le plus souvent libératrice. C'est pourquoi elle a par la suite souhaité donner la parole à des gens issus de milieux défavorisés. Deux autres documentaires, *L'armée de l'ombre* (1999) et *L'amour en pen* (2004), résultent ainsi d'une collaboration avec des jeunes de la rue vivant à Montréal et à Québec, et avec des prisonniers qui racontent leur plus grande histoire d'amour, à qui elle a fourni les outils nécessaires à la modification de leur propre image.

Ces créations collectives l'ont menée à mettre en place des studios mobiles adaptés à la production de films dans des environnements éloignés de grands centres urbains, comme c'est le cas des communautés autochtones vivant dans des régions éloignées.

Depuis, l'entreprise poursuivie par Wapikoni mobile a rencontré un succès qui ne cesse de grandir, ce dont témoignent aussi bien les 120 prix accordés aux quelques 900 documentaires produits ces treize dernières années à travers 30 communautés au Canada et 17 communautés en Amérique du sud, que les dons que cet organisme reçoit de la part d'un public à la fois autochtone et non-autochtone. Cet appui financier, lequel peut parfois s'avérer vital – comme ce fut le cas en 2012 lorsque le projet avait « failli mourir » après que Services Canada l'ait « amputé de la moitié de [son] budget⁴ » – revêt également un caractère symbolique. Il indique en effet que Wapikoni mobile bénéficie d'un mandat de confiance renouvelé de la part des communautés autochtones qui ont contribué aux deux tiers à sa fondation.

À la différence de nombreux projets non-autochtones qui ont été abandonnés, le Wapikoni mobile résulte en effet d'une

collaboration entre Manon Barbeau, le Conseil de la Nation Atikamekw, et le Conseil des Jeunes des Premières Nations, que l'on appelle maintenant le Réseau des Jeunes. La présidence du conseil d'administration de Wapikoni est d'ailleurs assumée par la co-fondatrice du mouvement *Idle no more Quebec*, Melissa Mollen Dupuis, issue d'une communauté innue. Manon Barbeau n'a pas manqué de le souligner, lorsque je lui ai demandé quelles ont été les difficultés à laquelle elle s'est heurtée lors de la mise en place de ce projet : c'est la participation active des communautés autochtones à cette initiative qui lui a assuré la crédibilité nécessaire pour remplir le mandat dont il s'est chargé, qui est celui de valoriser la langue et la culture autochtone, afin de permettre aux gens des communautés de mettre un terme à l'isolement dont ils sont victimes depuis trop longtemps.

Le but vers lequel tend le Wapikoni mobile n'est pas de transformer tous ses participants en des cinéastes accomplis, mais bien de leur permettre de s'engager dans un processus qui redonne confiance en leurs moyens. Il est difficile de mesurer l'impact que la participation à un projet créatif de ce type peut avoir sur la vie d'un individu, ce qui explique pourquoi les objectifs varient en fonction de chacun. Pour certains, l'arrivée de la caravane toute équipée du Wapikoni leur a peut-être redonné le goût d'être actif dans leur communauté, de se trouver un emploi, ou de retourner à l'école. Pour beaucoup d'autres, il s'agissait surtout de leur redonner goût à la vie. Ce n'est donc pas un hasard si Santé Canada contribue de manière significative au financement de ce projet : les effets positifs sur la santé de la création sont désormais reconnus. Le fait de contribuer à contrer les stéréotypes qui circulent sur les Autochtones à travers le monde, et de modifier l'image qu'ils perçoivent d'eux-mêmes par la même occasion, constitue un moyen efficace de contrer le suicide auprès de jeunes qui souffrent d'un manque de reconnaissance de leur propre culture et d'une absence de consolidation de leur identité.

Certains artistes comme Samian, ce rappeur algonquien dont la carrière internationale lui a valu de se produire sur scène avec le groupe Loco Locass, avant de gagner le Félix du meilleur album hip-hop en 2010, ont ainsi contribué à créer une image valorisante de la nouvelle génération autochtone. Selon Manon Barbeau, celle-ci se distingue autant par son dynamisme que par l'absence de barrières qui lui permet de bénéficier d'une plus grande visibilité. Bien qu'atypiques, de telles histoires de succès, démontrent que l'appartenance à une minorité culturelle au Québec peut néanmoins s'avérer être un facteur déterminant dans la promotion d'un artiste dont l'œuvre dénonce des problématiques méconnues du public québécois.

Le même constat s'impose-t-il, toutefois, pour les artistes issus de l'immigration? Qu'en est-il des écrivains tels que Dany Laferrière, Kim Thúy, ou Wajdi Mouawad, chez qui l'appartenance à une minorité visible ou audible incite couramment la critique à qualifier leur œuvre de « littérature migrante »? L'appartenance à une minorité culturelle constitue-t-elle un atout, dans la mesure où les récits relatant des expériences migratoires constituent une niche sur laquelle les maisons d'édition québécoises se sont empressées de capitaliser? Ou au contraire, ne peut-elle pas également constituer un handicap en raison des attentes soulevées à la

lecture d'un nom aux sonorités « étrangères », lesquelles font en sorte que l'on s'attend de ces auteurs qu'ils se conforment à une étiquette préétablie, et qu'ils ne nous parlent pas d'autre chose que de l'immigration?

L'œuvre de Felicia Mihali est traversée de récits migratoires, allant des expériences traumatisantes qu'elle a vécues sous le régime communiste en Roumanie durant sa jeunesse, jusqu'à l'exploration identitaire qui a suivi son installation au Québec ou son voyage en Chine. Elle ne s'est cependant jamais sentie confinée dans ces problématiques, dont elle n'a pas hésité à sortir en alternant les difficultés émotives posées par les récits inspirés de son parcours personnel et les difficultés documentaires auxquelles elle s'est confrontée lors de la rédaction de deux romans historiques : *La reine et le soldat* (2005) et *L'enlèvement de Sabina* (2011). Aussi est-ce avec entrain qu'elle m'a communiqué la liberté de création dont elle a longtemps joui avec la maison d'édition XYZ, avant son achat par Hurtubise qui a fait sortir son œuvre de leur catalogue de publication.

Le fait que les deux romans historiques de Felicia Mihali se soient moins bien vendus est pourtant indicatif des attentes qui se sont formées chez le public Québécois francophone, lequel semble de loin préférer la voir parler de la pauvreté qui accable les campagnes roumaines dans *Dina* (2008) et *Le pays du fromage* (2002), plutôt que de la Grèce antique.

À cet égard, le parcours de Felicia Mihali sans doute assez caractéristique des écrivains migrants qui ont réussi à s'affirmer sur un marché étranger.

En effet, sa décision de venir s'installer au Québec ne résulte guère d'une incapacité à « percer » dans son pays – où elle bénéficiait déjà d'une réputation établie de par la réception très positive de ses trois premiers ouvrages –, mais bien de la nécessité de vérifier si son succès était attribuable à la valeur de ses livres, et non à leur contexte de publication ou à son réseau de connaissances. Après avoir elle-même traduit son premier roman du roumain vers le français, elle a eu la satisfaction de voir ce succès confirmé par des critiques élogieuses parues dans des journaux comme *Le Devoir*, *Voir* et *La Presse*.

L'accomplissement de ce « rêve américain » à petite échelle l'a convaincue qu'il existe, au Québec, une véritable méritocratie qui fait en sorte que les œuvres qui le méritent finissent inévitablement par trouver leur chemin auprès du public. C'est ce que son expérience en tant que membre du Conseil des Arts et des Lettres du Québec n'a fait que confirmer. Elle m'a confié que les projets sélectionnés pour les bourses de création étaient retenus strictement sur la base de leur qualité, sans qu'aucun traitement particulier ne soit réservé aux dossiers soumis par des auteurs aux noms non-francophones.

Cela dit, Felicia Mihali ne nie pas pour autant qu'il y a un véritable problème de représentativité des minorités culturelles dans les médias comme dans la critique. C'est ce que le lui ai fait remarquer après avoir effectué une étude à partir d'un numéro de *Lettres québécoises* datant de l'été 2016. Le logo de *Lettres québécoises* rappelle qu'il s'agit de la « seule revue entièrement consacrée à la littérature québécoise ». Or, sur les quarante-cinq auteurs dont une

nouvelle parution en langue française était répertoriée à l'été 2016, il n'y en avait que deux qui portaient des noms non-francophones, ce qui représente moins de 5% de la totalité des œuvres qui ont reçu un écho de la part de la critique dans ce numéro-là. Selon Daniel Chartier, cité par Jean-François Caron dans un numéro précédent de *Lettres québécoises* datant de l'hiver 2013⁵, « les écrivains nés à l'étrangers [ne] forme[raient pas moins] le cinquième des écrivains du Québec⁶ ». Parmi ceux qui parviennent à se faire publier ou qui ont recours à l'autoédition pour sortir de l'anonymat, combien d'entre eux bénéficient d'une visibilité dans les médias? Combien sont, en revanche, condamnés d'avance au pilonnage, ou à une micro-distribution qui ne dépasse guère le cercle de leurs connaissances?

Sur ce point, la position de Felicia Mihali est plutôt ferme : **au Québec comme ailleurs, le réseautage est une composante nécessaire de la réussite, quel que soit le domaine artistique.** Il n'y donc a pas à se choquer du fait que les collaborateurs de *Lettres québécoises*, lesquels possèdent pratiquement tous des noms francophones, et dont la biographie disponible sur le site internet de la revue précise quasi-systématiquement qu'ils sont nés au Québec, choisissent majoritairement de recenser des ouvrages rédigés par des auteurs nés au Québec et portant des noms francophones. Il s'agit d'un milieu extrêmement étroit.

Ce népotisme journalistique fait en sorte que les entrevues sont toujours accordées dans les mêmes cercles, **et que les auteurs qui bénéficient de la plus grande visibilité à Montréal sont ceux qui sont déjà des membres de la coterie littéraire québécoise.** Pour réussir, un écrivain issu de l'immigration doit certes parvenir à intégrer ces réseaux. Toutefois, Felicia Mihali considère qu'il est tout aussi difficile pour l'écrivain migrant de se créer un réseau de contacts dans le milieu littéraire montréalais qu'à n'importe quel étudiant de Cégep désireux de poursuivre une carrière dans les lettres.

Cette vision des choses contraste fortement avec l'expérience vécue par Jérôme Pruneau à Diversité Artistique Montréal, sur laquelle je terminerai cette communication. En dépit des difficultés qu'il a rencontrées pour trouver le temps de rédiger son essai intitulé **Il est temps de dire les choses** (2015), lequel a exigé six semaines de « congé » alors qu'il était déjà aux prises avec un horaire extrêmement chargé, la nécessité de faire paraître ce qu'il a constaté en travaillant pour DAM provenait d'un cri du cœur. À son bureau, il a été témoin de la marginalisation professionnelle de trop d'artistes aux parcours de vie exceptionnels, et souvent dramatiques, pour croire que le système actuel récompense véritablement le mérite. Il ne s'agissait pas avant tout pour cet ethnologue français d'effectuer une critique de la société québécoise, mais bien plutôt de dresser un état des lieux. En dépit de sa nature *a priori* empathique, le milieu des arts et de la culture au Québec demeure l'un des secteurs les plus difficiles à pénétrer lorsqu'on provient « de la diversité ».

Son étude n'est certes pas exhaustive, notamment en raison du délai dont il disposait pour réunir sa recherche, mais les chiffres réunis ne mentent pas. Dans le domaine musical par

exemple, qui est une discipline que je n'ai pas encore eu l'occasion d'évoquer, une visite rapide sur le site du Gala des disques lui a révélé qu'il n'y a pas eu un seul musicien issu de la diversité qui avait reçu un prix ces cinq dernières années (2010-2015). Cet état des choses est révélateur du manque de reconnaissance dont souffrent les artistes qu'il côtoie. Tout comme Felicia Mihali, la plupart d'entre eux bénéficiaient déjà d'une réputation établie dans leur pays. Assez souvent, ils y étaient détenteurs de plusieurs diplômes, invités à des colloques et à des grands concerts à l'étranger et, tout comme les 1000 immigrants qui viennent s'installer à Montréal à chaque semaine – un chiffre qui frappe davantage les esprits que de dire « 48,000 par an » –, c'est en raison d'une conjoncture politique et économique fortement défavorable qu'ils ont tout abandonné pour aller s'installer ailleurs.

Pourquoi ont-ils autant de mal à faire reconnaître leur talent ici, s'ils ont déjà connu un certain succès dans leur pays? La nécessité d'obtenir des qualifications au Québec quel que soit l'emploi que l'on exerce, les années d'expérience et les universités qu'on a fréquentées à l'étranger, nous a habitués à attribuer à de telles exigences une valeur normative. On le demande parce qu'il est *normal* de le demander. Dans le cas de l'industrie culturelle, elles soulèvent cependant de sérieuses questions concernant le degré auquel ces impératifs résultent d'un réel besoin de vérifier que des artistes provenant d'un autre pays possèdent véritablement la capacité de se faire un nom dans leurs disciplines respectives avant d'être admis dans une association professionnelle qui leur garantira la visibilité dont ils ont besoin pour poursuivre leur carrière – ou bien si ces mécanismes de sélection n'ont pas plutôt été développés par protectionnisme.

L'hermétisme actuel du secteur culturel s'explique bien entendu par de nombreux facteurs, lesquels font en sorte qu'il n'est pas aisé d'attribuer le manque de diversité dans le milieu artistique montréalais à deux ou trois problèmes.

S'il fallait pourtant se résoudre à isoler les facteurs qui contribuent le plus à cette inertie, la taille réduite du marché constitue sans doute une des causes principales pour lesquelles toutes les opportunités se créent, et tous les contrats se signent, au sein des mêmes réseaux. Les baby-boomers qui assument encore majoritairement les postes de responsabilité n'étaient pas confrontés à un paysage social aussi diversifié lorsqu'ils ont développé leurs réflexes de travail il y a de cela une quarantaine d'années. Ainsi, si les formulaires impersonnels en ligne des associations professionnelles artistiques laissent aussi peu de place à des parcours différents, c'est parce qu'il n'existe aucune commission chargée de comprendre comment fonctionne la reconnaissance culturelle à l'étranger. Un tel organisme serait susceptible de savoir par exemple qu'en Afrique, il est très prestigieux d'exposer dans des consulats, même si tel n'est pas le cas au Québec. Les artistes étrangers pourraient alors bénéficier d'une véritable reconnaissance de leurs accomplissements lorsqu'ils remplissent des demandes de subvention ou lorsqu'ils cherchent à obtenir des contrats avec des maisons de disque, de production, ou avec des agents. En son absence, ils n'ont qu'une seule alternative à celle de se résigner à stagner dans les petits *jobs* étudiants : celle de recommencer à zéro.

Le fait qu'au théâtre, l'habitude de tenir des auditions publiques est très peu répandue constitue un autre exemple des « mauvais réflexes » qui ont été adoptés par la génération qui tient encore les rênes de l'industrie culturelle à Montréal. À cela s'ajoute une vision ethnocentrique qui consiste à répéter qu'il y a une façon de voir l'art, et de faire de l'art au Québec qui est québécoise, et qu'il faut s'adapter à cette vision pour être produit ici. Les comédiens issus de minorités audibles se heurtent ainsi à une vision identitaire fondée sur le joual, qui accepte mal d'intégrer d'autres accents (hispanophone, roumain, arabe...) sur la scène théâtrale. Si l'on considère l'ensemble des disciplines représentées par Diversité Artistique Montréal, l'on constate que cette vision est appuyée, sur le plan étatique, par des organismes comme le Conseil des Arts décidant d'une excellence esthétique qui demeure largement ethnocentrique.

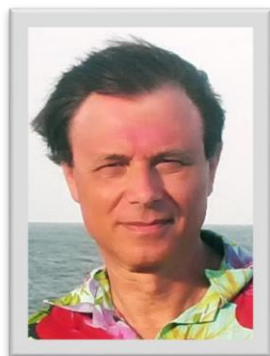
Cette tendance à reléguer tout ce qui est produit par les artistes étrangers dans l'exotisme – ce dont témoigne très bien une étiquette comme « musique du monde », laquelle intègre tout ce qui n'est pas visiblement Québécois dans une même catégorie – est notamment frappante par l'appropriation occidentale du concept de contemporanéité. Ainsi, une danse contemporaine inspirée par des rythmes africains, comme la pratique la chorégraphe Nyata Nyata, n'est pas considérée comme « contemporaine » mais bien comme de la danse africaine.

C'est pourquoi Jérôme Pruneau considère qu'il est urgent de remplacer l'ouverture théorique, passive qui est actuellement la norme dans le milieu culturel (« je suis ouvert venez me voir, postulez... ») par des démarches actives visant à intégrer les artistes de la diversité au sein des réseaux existants (« connaissez-vous quelqu'un qui... »). Pour que l'on puisse commencer à parler d'une véritable culture de la diversité, il faut cesser de considérer la diversité culturelle comme un problème à « gérer » et commencer à développer une vision philosophique de l'interculturel.

1. Jean-François Caron, « Enseigner/apprendre la littérature », *Lettres québécoises*, n°157, printemps 2015, p. 15.
2. Patrick Moreau, « Quelle littérature québécoise pour quelle formation? », *L'Unique*, juin 2014, p. 6, cité par Jean-François Caron (*ibid*, p. 16).
3. Voir : <http://www.cget.gouv.fr/commission-images-de-diversite-0> (27-07-2016).
4. Odile Tremblay, « Éclairs autochtones au Wapikoni », *Le Devoir*, 24 février 2014, <http://www.ledevoir.com/culture/cinema/400973/plintchaud-eclairs-autochtones-au-wapikoni> (29-07-2016).
5. Jean-François Caron, « Écriture migrante: migrer au cœur de notre littérature », *Lettres québécoises*, hiver 2013, p. 12-15.
6. Daniel Chartier, « De l'écriture migrante à l'immigration littéraire: perspectives conceptuelles et historiques sur la littérature au Québec », *Écriture migrante/Migrant Writing*, dir. Danielle Dumontet et Frank Zipfel, OLMS, 2008, p. 80.

KIERKEGAARD – PARADOXUL LUI ABRAHAM

Florin ROMILA

**Abraham -
pe drumul spre Moriah**
(text ficțional)

În Sichem, dimineața foarte devreme. O dâra de lumină roșietică-gălbuie abia își făcea loc în depărtare pe sub cerul jos, parcă tăind ca un cuțit carnea de întuneric indigo a nopții; vântul șuierase tare toată noaptea și doar puțin se potolise spre ziuă. Marea curte, din pământ bătut și neted, din fata caselor lui Abraham

era pustie. Nu toate animalele se treziseră, nici atât servitorii. Mai departe, înspre celelalte case, ce erau cu mult mai mici și mai puțin impozante, aproape nimic nu mișca. Abraham urma să plece prin curtea dosnica, dinspre câmpuri - un loc ferit de ochii mulțimii, îngust, potrivit între zidul casei și gardul înalt împrejmuit de lemn tare. La lumina făcliilor, Sara mai inspecta o ultimă oară sacii cu merinde puși pe asini. Adresă câteva vorbe cu voce joasă lui Eliezar din Damasc, servitorul lor credincios, care încuviință în tăcere și se duse să execute ordinul ei. Ceea ce trebuia să aducă Eliezar era roba de mare preot a lui Abraham - învelită și depusă cu grija într-un sac de mână, ușor, nu mai mare de un cot, de lână albă și fină, și care trebuia să fie agățat pe spatelui unui asin ce nu mai avea altă povară. Asinul și sacul cu robă erau în grija exclusivă a lui Eliezar. Abraham apără pe prag cu făclia în mână. Era îmbrăcat într-o robă largă, făcută dintr-un vâlătuc de lână aspră, cu gluga de culoare alburie dată peste umeri. După el ieși Isaac, gata îmbrăcat cu roba sa de copil, ce nu-i depășea genunchii, și nu părea deloc somnoros. Când o văzu pe Sara, se repezi la ea și o îmbrățișă cu aprindere. Isaac îi ajungea până la umeri, la cei 12 ani ai săi, așa încât ea, ca să-l îmbrățișeze, își ridica voalul, îl cuprinse de mijloc și-l lipi strâns de corpul ei de mamă în vârstă, ce părea mai încordată ca niciodată. Mâinile și obrajii săi erau uscați. Îi mângâie cu tandrețe pletele castanii, ce erau umede și în dezordine. Apoi îl îndepărtă ușor, dar ferm, încât Abraham să-l poată lua bine de mână. Acesta îl conduse repede pe Isaac în fața asinului său, pe care băiatul îl îndrăgise în ultimul timp, încât îl încăleca cu ușurință, ca pe un prieten vechi și blând. Toți erau îmbrăcați și semănau între ei: oameni cu robe și glugi albe, și cu buzele strânse. Culoarea albă însă părea nesigură din pricina luminii slabe și tremurătoare a făcliilor. Sara se apropie de Abraham, dar acesta nu o îmbrățișă, ci doar o privi direct în ochi, mai lung ca de obicei. Ea îi întoarse privirea, apoi și-o pogorî, dar nu din teamă, și nu îi atinse cu mâna umărul, ca de obicei, când bărbatul ei pleca spre munte. Apoi, fără nicio vorbă, se răsuci pe călcăie și se retrase înăuntru. Cei doi servitori o luară înainte cu făcliile în mână, căci noaptea era încă vie. Odată cu dimineața avea să fie lumina cea mare, iar atunci Abraham și Isaac aveau să meargă în frunte.

Ieșiră repede din sat și o porniră pe drumul de coasta. Firul drumului era șerpuit și pustiu. După prânz apărură în cale primele stânci: ca niște colți cenușii, fărâmițate pe jumătate și

parcă uitate de timp. Drumul își croise loc printre ierburi sălbatice și pipernicite, arse de soare, deși ici și colo izbucneau reflexe albastrii de la mărăcini încă vii. Vântul dinspre munte le bătea în față cu răutate, ridicând înaintea lor trombe de praf argilos, ca și cum ar fi vrut să le șteargă în mod absolut urmele. Departe puteau fi zăriți munții bătrâni dinspre apa Iordanului, de pe culmile cărora o privesc maieștoasă și-ar umple inima de măreție și admirație pentru țara verde de departe a Canaanului.

Era o dimineață a timpurilor biblice, de după Noe, cu soarele ascuns printre nori groși și vineții, ce nu aduceau însă ploaia benefică a lanurilor, ci poate doar lumini și umbre rătăcite și vânturile aspre de sus. Abraham este un bărbat falnic, la cei peste o sută de ani, cu brațe vânjoase și pieptul larg, cu barba ascuțită și neagră, cu ochii siguri, deși au o lucire mai slabă ca altădată, poate din cauza oboselii ce provine din tăcerea gândului la drum lung sau din pricina vieții sale ce număra peste o sută de ani. Mișcărilor sale nu sunt moi, ci domoale, uneori aproape confundabile cu acelea ale asinului ce știe singur și sigur, din instinct, că nu se înșală la mersul pe voia stăpânului. Gândurile lui Abraham nu ajung până la ziua de mâine, ci joacă în cercuri - cercuri în mintea sa un pic amorțită, precum undele lacului în jurul pietrei aruncate deasupra. Isaac este fiul său de la bătrânețe, - unica lumină a apusului său, a viitorului neamului său mesopotamian, așa că era darul divin ce era mai prețios decât lumina ochilor, căci Isaac fu mai mult decât un dar, fu promisiunea îndeplinită a lui Yahve, fu speranța lui Abraham împlinită nu numai în spirit, ci și în realitate. Isaac este acum lângă el, trup din trupul lui și împreună cu el, sunt amândoi în trunchiul vieții - aceasta viață, ca o enormă și unică comoară oferită tuturor de Yahve. Abraham simte și știe că Isaac e acest trup întulpinat sieși și care se desprinde încet-încet ca o ramură nouă, înmugurită. Isaac își descoperise capul de glugă și părul sau castaniu ondula în voia vântului, la fel cu gândurile sale de copil zburdalnic, cu ochii săi iscoditori, deși doar mijiți, din cauza prafului ce îi șfichiua obrajii. Isaac se întoarce de nenumărate ori - fie înapoi, fie înainte - ca pentru a ști mai repede unde și când vor ajunge la muntele Moriah. Și, mai ales, de ce? Însă nimeni nu vrea să recunoască că știe de ce. Abraham nu mai răspunde, nu mai ia în seamă asemenea întrebări de copil, aproape nu mai vorbește. Mergeau de câteva zile cu domolire, dar fără dorință parcă; se opreau în tăcere și înnoptau la marginea drumului: mâncău în tăcere, se priveau în tăcere, dormeau în tăcere, se sculau în tăcere -, și la drum din nou. Tăcerea parcă cobora din înalturi, ca o frânghie pe care ei trebuiau să se încordeze din ce în ce mai mult pentru a urca, pentru a accede, prin efortul și suferința palmelor scrijelite, la pragul curat de altundeva. Servitorii, de sub glugile lor albe, îl ocoleau cu privirea, parcă le-ar fi fost teamă să nu fie întrebați despre orice, iar el, Isaac, mereu neavând răspunsurile lor, nu știa ce să creadă, cine să se creadă.

Va urma

MIRUNA SUB BOLTA DE SUFLET

Miruna OCNĂREANU

SEZĂTOAREA

De vrei în tindă gândurile-a-mi coase,
În ac nu pune fir cu ață albă,
Ci lasă potera să îmi descoase
Brodata urmă-n florile de nalbă

De-mi coși ștergarul șoptei de mătăasă
În râuri mici ce curg în fugă,
Mireasmă ia din sânul de mireasă,
Iar frica fur-o dintr-o rugă

De-mi strângi din cale îndoiala veche,
Nu o certa sub poale vinovate;
Mai bine cheamă strunele pereche
Să spele-n aer zestrea de păcate.

SPUNE-MI TATĂ

Nimeni nu ne spune cum se moare
Cum ne crește-n pânțele o floare
Nu aflăm nici cum firul de iarbă
Răspândește frica noastră oarbă

Când lacrima mamei se tămâie
Gândurile mele suie, suie
Și se-ntorc în visele de piatră
Cu lumină și colaci în vatră

Spune-mi tată tu dacă se moare
Cu oglinda lunii la picioare
Și cu capul legănat de viață
Spune-mi tată tu!, Dă-mi o povață.

LIMBI DE TIMP

Ne rotim lunecând pe globul de sticlă
Încercând să-nălțăm peste poduri de ape,
Limbi de timp, ce se prind și se-ating în minute,
Tu ești soare de zi, Eu sunt lună de noapte

Creatorul ne-a-nscris în file de timp separate
Și-a lăsat constelații de gânduri să curgă
Noi gonim în calești de suflet purtate,
Tu din timpul trecut, Eu din timpul ce umblă

Răsuciți înotăm în ocean de cuvinte-ncâlcite
Așteptând să ne plouă cu petale de lună și stele
Limbi de timp ce se prind și se-ating tănuite
Sub iluzii dorminde în lumi paralele.

MIROS DE PÂINE CALDĂ

Trimite-mi pâine caldă mamă
Dospită-n ceruri, printre îngeri
Și spune-i timpului, în vamă
Să nu plătească doar cu plângeri

Ascunde mamă pe sub coajă
Dojana ce-o framânți prin stele
Că-i stau singurătății strajă
Și noaptea-i pieptăn vârstele

Ascunde în răvașe mamă
Tot ce-a fost spus pe jumătate
Și doar la Paști să bag de seamă
Cum arde-n lumânări uitate

Coace-o sub țăst de lacrimi, mamă
Fii fără grijă, Domnu-o scaldă
În ape multe, și cu caznă
Te-aștept. Miroase-a pâine caldă.

CRĂCIUN SUB SALCĂMI

Mai dă-mi o primăvar-acasă Doamne!
La vremea când salcâmi-s înfloriți
Să cred că-n bătătură e Crăciunul
Și că velință albă îmi trimiți

Un pat să-mi faci din bărbile lor albe
Cuminte să-l aștept pe Moș Crăciun
Să ardă lumânarea și să-ți spună
Că și salcâmi înfloresc postum

În palme mirul de parfum să coasă
Tot mai adânc tăcerea urmelor
Și-n marginea imperiilor albe
Străjer să-mi pui omăt din umbra lor.

ZIUA CANADEI

Milena MUNTEANU

S-a întâmplat ca într-un an să plecăm cu cortul în rezervația *Arrowhead* (Vârde săgeată) chiar de Ziua Canadei. Am fost tare inspirați să mergem la *Huntsville* (Orașul Vânătorii), unde avea să aibă loc o festivitate prilejuită de acest eveniment.

Huntsville e frumos încadrat în peisaj: de

jur-împrejur sunt păduri și rezervații, iar orașelul este amplasat pe malul unui râu pe unde circulă, elegante, tot felul de mici ambarcațiuni de agrement.

Strada principală era împodobită cu steagul Canadei și tot restul de decorații erau în culorile alb și roșu. La fel erau îmbrăcați și cei ieșiți în stradă să marcheze evenimentul. Cei mai mulți aveau tricouri sau șepci cu steagul Canadei, alții aveau pantaloni albi și cămăși roșii, iar doamnele își asortau mărgelile roșii pe bluze albe. Copiii purtau ochelari de soare alb cu roșu, cu fețele vopsite în roșu. Defilarea de Ziua Canadei a început cu discursul primarului, care purta joben și jiletcă de epocă. A urmat un convoi de mașini ale foștilor primari, conduse de urmașii acestora. Fiecare automobil sugera epoca în care proprietarul lui fusese edilul orașului. Apoi a urmat parada formațiilor muzicale de boogie-woogie, cu banjo și tot tacâmul. Interpreții cântau din remorca unui tractoraș roșu și toată lumea era costumată în alb și roșu.

Defilarea a continuat spre *Heritage Museum*, Muzeul Moștenirii, un fel de muzeu al satului. În acea zi era petrecere mare acolo, iar atmosfera de epocă era reînviată. Muzeul Moștenirii are exponate foarte diverse: de la joagăre de tăiat lemne, până la ateliere de sculptură. Joagărele pot fi puse în funcțiune, astfel că în fața ta este ridicat un trunchi de copac, apoi curățat de coajă și, în doi timpi și trei mișcări, transformat în scânduri. Alte unelte mai fine desăvârșesc acest proces. În atelierul de sculptură poți face intarsii minunate cu o unealtă ce aplică o mișcare circulară lemnului, pe care o antrenezi cu piciorul, ca la olărit. La fierărie poți turna potcoave care sfârâie când le scufunzi în apă, la călit. Casa vânătorului are pereții plini de trofee de vânatoare; vânătorul însuși poartă o salbă din gheare de urs. Pe jos se află o blană de urs polar, rânjind amenințător cu gura deschisă.

Casa lui Buni de la Săliște este și ea acolo, identică, cu tavanul de bârne și ferestre mici. Tot acolo am văzut o vârtelniță de depănat tortul, danteluțe la ferestre și fețe de masă brodate. Scări înguste te conduc în pod, la casa păpușilor.

Atmosfera timpului e recreată și de costumele de epocă purtate de doamnele de la muzeu. Ele poartă rochii lungi, bonete pe cap și își protejează fața cu umbreluțe de soare. La

brațul lor se află domni mustăcioși cu pălărie, baston și monoclu. Un copil merge pe bicicletă, un altul e pe picioroange. Dacă dorești, poți lua o calească condusă de un birjar ce dă bice cailor. La colțul străzii miroase a mititei și mai încolo se împart pahare cu limonadă și clătite cu căpșuni, ca acelea făcute de bunica.

Muzeul este plin de viață, iar tu participi admirând portul, obiceiurile, tradițiile. Băieții mei au mers pe picioroange și noi toți am călătorit cu un tren cu aburi, ce suiera când pleca din stație, de te treceau florii. Stând în vagon, am remarcat mirosul puternic de cărbuni, pe care nu îl bănuisem din filmele de epocă pe care le văzusem.

Atmosfera era cea de pe vremea aventurilor lui Tom Sawyer. Școala are clopotul în curte, parcă și vedeam un băiețel în pantaloni trei sferturi trăgând de funie să anunțe recreația mare. În mijlocul clasei tronează o sobă cu lemne, al cărui horn străbate încăperea până la fereastră. Uniformele fetițelor au danteluțe. Băieții poartă costume de haine și șepci maro. Clasa este împodobită cu hărți vechi; pe pupitre sunt tocure și călimări cu cerneală. Ești invitat să scrii de unde ești și să lași un semn că ai vizitat muzeul. Tocurile îți lasă pete de cerneală pe degete și, cumva, chiar și asta are farmec.

Nu departe de școală se găsește o biserică mică, intimă și primitoare. Băncile te îmbie să ieși loc. O mamă și o fiică, turiste ca și noi, se așează la orgă și încep să cânte din tot sufletul, armonizându-și vocile. Lumea bagă capul să vadă ce se întâmplă și intră în joc, alăturându-se corului. Pur și simplu, ești luat pe sus de entuziasmul momentului; începi să cânti și tu cu ei, mai mult murmurând sau ghicind versurile ce aveau să vină. Și totul are farmec... Cânti într-o bisericuță de epocă, necenzurat și fără frică de greșală. Te bucură spontaneitatea ce domnește acolo și te minunezi nu numai că te-ai alăturat, dar și că îți face plăcere.

M-a impresionat celebrarea Zilei Canadei. Am admirat mai ales clubul seniorilor, al celor mai în vârstă. Aveau așa o poftă de viață, încât pur și simplu ne simțeam ofiliți pe lângă ei. Admirabili! Să îi vezi cântând în orchestre ambulante melodiile anilor '20-'30, pe care le mai știm și noi!...

Atmosfera din *Huntsville*, care-și sărbătorea moștenirea, avea o forță extraordinară. Nu era nici o notă falsă acolo. Era doar trăire sinceră, precum și bucuria colectivă ce-i includea pe toți: de la cei ce sunt aici de generații, până la noi, noii veniți.

LUMINIȘURI CANADIENE

Elena BUICA

Alcătuirea din momente mai luminoase sau mai întunecate, viața noastră de emigrant nu e ușoară. Din când în când, năduful ce ne apasă este luminat de momente care ne înviează viața. Important este să dorim să le vedem și să le gustăm, să le facem loc să pătrundă mai în adâncul nostru. Se zice că un necaz nu vine niciodată singur, dar uneori și momentele astea luminoase pot să se lege ca într-un

lanț într-o singură zi, așa cum îmi vine acum în minte una din astfel de zile.

Pentru că Dumnezeu drăguțul, a uitat să aducă și borcanul din care să îmi picure la facerea mea și darul de a învăța limbi străine, am ajuns să trăiesc într-o țară străină fără nicio adiere a capacității de a-i însuși limba. Și mi-am zis – asta mi-e una din poverile pe care trebuie să le duc, n-am ce face, voi trăi acest grozav neajuns așa cum se poate, slujindu-mă de mâini, de gesturi, de interjecții, de intonație, de mimică... pe care să le adaug la câte un cuvânt, cine știe cum rămas în mintea mea.

Într-una din zile trebuia să mă aventurez și să merg singură din Pickering, localitatea în care locuiesc, până în Oshawa, o distanță cam de 50 km, ca să învăț drumul pe care trebuia să-l fac deseori pentru tratament la fizioterapie. Fiica-mea mi-a pus în mână un bilet cu orele la care vin mașinile în stație pentru Oshawa. Am urcat în autobuzul care mă ducea la una din aceste stații și m-am adresat șoferului folosind toate mijloacele de exprimare rudimentară spre a mă îndruma unde trebuie să întâlnesc celălalt autobuz. Privindu-mă cu înțelegere, încerca să mă scuze el mărturisindu-mi că și el are probleme cu limba. Mi-a explicat și el mai mult prin semne spre ce direcție trebuie să o iau, făcând un T cu ambele mâini, semn că stația este la intersecție. Am coborât și intenționeam să intru mai întâi într-un magazin. Șoferul, care acum își continua drumul, a văzut că nu am urmat drumul spre stație, a tras autobuzul pe dreapta și a luat-o la goană înapoi să-mi vină în ajutor, să nu mă rătăcesc. I-am zâmbit mulțumindu-i, și ca să îi dau satisfacție, am renunțat la magazin și i-am urmat sfatul. În preajma locului de unde trebuia să iau autobuzul de Oshawa, în graiul meu ca dintr-o dramă, am mai întrebat pe cineva unde este stația. Nu știu ce o fi citit și acesta pe fața mea, ca a dat fuga la un grup de oameni, s-a informat pentru mine și văzând că se oprește autobuzul în stație, a rupt-o la fugă la autobuz, l-a rugat pe șofer să mă aștepte și apoi mi-a făcut semne să fiu liniștită, fiindcă totul este bine. M-a ajutat să urc, mi-a zâmbit mulțumit că mi-a fost de folos și a plecat pe jos. Șoferul m-a

luat în stăpânirea lui purtându-mi de grijă. Eu doream să fac cunoștință doar cu traseul și să mă înapoiez cu aceeași mașină fără să mai cobor din ea, dar șoferul nu a înțeles intenția mea. Spre ghinionul meu, din Oshawa, traseul lui se schimba și când a văzut că e gata să iasă din localitate și eu tot nu coboram, a oprit mașina ca să se ocupe de mine. Cu chiu cu vai, am deslușit încurcătura. M-a condus pe jos până la o stație de unde trebuia să iau autobuzul pentru centru și de acolo, alt autobuz care mergea înapoi spre Toronto trecând prin Pickering. Șoferul din acest autobuz, părând înduioșat de situația unei senioare aproape de 80 de ani, mi-a spus că îmi va spune unde trebuie să cobor și că îmi îngăduie să nu iau un nou bilet de călătorie. Până să se încheie încurcata conversație, m-a anunțat că trebuie să cobor. În stradă m-am adresat unui tânăr, s-a nimerit să fie un rus venit și el nu de multă vreme și cu crezământ pentru cei aflați într-o situație ca a mea. El s-a interesat de la alții pentru mine și pentru că trebuia să schimb strada, nu s-a îndurat să mă lase pradă încurcăturilor. A mers cu mine pe străzi cotite, am ajuns la gară, apoi iar s-a informat, m-a dus în stația de autobuz și m-a predat șoferului. A plecat și el zâmbind mulțumit că a putut fi de folos. Șoferul m-a luat în grija sa și am ajuns acasă cu bine, meditănd cu satisfacție asupra comportamentului canadienilor. Mi-am amintit de o prietena care venise din România la noi în vizită și plecând din când în când în oraș singură, la întoarcere ne povestea impresii. Era foarte frecvent în expunerile ei: “am întâlnit o persoană foarte amabilă”. Aceasta amabilitate a canadienilor pusese stăpânire pe ea și povestea și la întoarcerea în țară fără oboseală ca pe ceva ce i-a atins sufletul.

Și ca să mă se încheie ziua în același ton, înainte de a mă întinde în pat, deschid computerul și văd că a sosit un nou e-mail. Era răspunsul unor cuvinte de apreciere adresate unei cunoștințe: “Mulțumesc, dar eu sunt o păcătoasă. În general, omul vede în celălalt ceea ce este el însuși. Deci, dacă așa mă vedeți, înseamnă că așa sunteți.” Și ce cuvinte frumoase îi spusese eu, care acum se întorceau la mine!

Am putut să adorm și legănată de atâta “amabilitate”, cum zicea prietena mea din București, am păstrat pe buze un zâmbet dragilor canadieni.

Sigur ca nu toți oamenii sunt la fel și nici toate zilele, căci tiparele vieții sunt diferite, dar această “amabilitate” este totuși nota caracteristică pentru majoritatea canadienilor. Pe lângă greutățile firești ale adaptării, Canada ne oferă și astfel de daruri, adevărate luminișuri în viața noastră de emigrant.

POEME

George FILIP

ADIO...ROMÂNIA MEA!

Motto: mă bate gândul negru de a
renunța la cetățenia de român.

Țara mea, te știu de opt decenii,
de optzeci de ani te-am tot iubit,
dar satrapii tăi – murdari de roșu,
pas cu pas, prin viață m-au hulit.
m-am născut când Țara avea rege.
regele...pe-atunci și el copil,
a fost smuls din stema României
de un secol roșu – infantil.

taica avea slujbă la-mpăratul
și era -politic- regalist.
vai...câte injurii îndurat-am
prunci lui – prin veacul comunist!

maica ne năștea...scălda cu lacrimi.
Marea-Neagră se jelea cu noi.
șase prunci prin stepa dobrogeană
am călcat desculți printre nevoi.

obosiți...ai mei s-au dus la ceruri.
lăsând testamentul de-a fi puri,
și tu, Țara mea...de la o vreme,
te-ai pus cu golani să mă-njuri.

monștrii m-au castrat de tinerețe.
printre mocne am trecut discret,
dar blestemul meu cel mai feroce
a fost cel de a vă fi poet.

acum număr vreo optzeci de toamne.
sunt prin lume un hoinar bătrân
și-am un gând prea negru către Țară:
vreu să-mi șterg stigmatul de român...

INVOCĂȚIE UNUI ROMÂN

-Căpitanului național Traian BĂSESCU-

Căpitane...ține strâns timona,
norii negri iar ridică valuri.
valuri de furtună, să ne sfarme
ale Țării sfinte idealuri.

Căpitane...se scufundă Țara.
pirai mulți au năvălit pe punte.
echipajul blând are nevoie
de-un bărbat cu brațul dur – în frunte.

Căpitane...iarăși arde marea.
trist, poporul iar îngenunchiază.
avem președinte slab de minte.
Dumnezeu nu ne mai veghează.

Căpitane...strânge-ți toți poezii
și luați cu parul – mamelucii.
porniți cruciada biruinței
sub stindardul sfânt, sub semnul crucii.

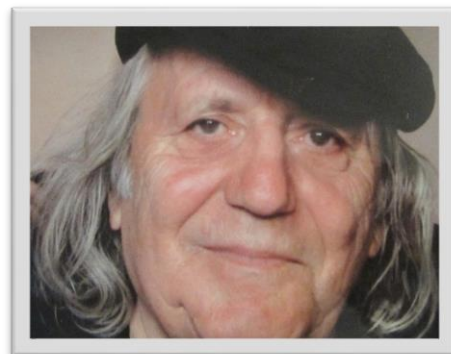
mântuiește Doamne – ROMÂNIA,
de păcate multe, de canoane.
fii arhanghel al credinței noastre;
scapă-ne de diavoli – Căpitane!

REMEMBER

S-A STINS O STEA

-la plecarea în cer a preotului Petre
Popescu – Montreal-

S-a stins o stea, frumos, la Montreal.
Dar steaua blândă a căzut în sus;
N-a îndrăgit lumescul pedestal
Și ea s-a vrut în casa lui Iisus.
Bătrânul preot curs-a din vecii,
Cu pribegia-n spate, ca pribeagul.
Gonit din plaiul maicii-României
N-a întrebat dacă-i muiet posmagul.
Unde a fost de trudă, a trudit.
Ca bun creștin a stat la-nchinăciune.
De fraged prunc cu Domnul s-a-ntâlnit
Prin denii, psalmi - la sfânta rugăciune.
Și Domnul cel ceresc l-a uns cu har
Și i-a proptit o cruce grea în spate
Grăindu-i : prin al lumilor coșmar,
Tu poart-o spre Golgota, fiu și frate.
Tânărul Petru a astfel a fost uns
Și în sutana lui, hirotonită,
S-a dus cu crucea-n spate, spre creștini
Prin lumea largă și neprihănită.
Ne-a botezat, ne-a cununat, ne-a plâns,
Prin case ne-a intrat cu lerui-lerul,
Faptele lui de-apostol pământeau
Le-a strâns-a în ceasloave, cerul.
Și prunci a dat din seminția lui
Că zisu-i-a Scriptura să dea prunci;
Pui de români cu frica-n Dumnezeu,
Îngenunchiați la marile porunci.
...Acum e pus pe raclă, nu-l jeliți.
Bătrânul preot duce-se spre cer.
El a venit pe-o aripă de înger
Și prea-sfințit se urcă-n lerui-ler.
Du-te părinte, lasă-ne-n pustiu.
Te-așteaptă Maica Precista în cer.
Noi, păcătoșii, știm c-o să ne ierți
Cu-o lacrimă curată, prin eter.
Creștini, fiți cuvioși când îl căiți.
Preotul nostru-și duce-n cer statuia
Și-n rai va prea-mări cu Dumnezeu

De-a pururea, în veci și Aleluia !...

PUIUL DIN BĂTĂTURĂ

Unei familii prietenă-

când Dumnezeu a dat lumii copii
mulți au primit...dar alții n-au primit.
atunci, o Doamnă s-a urcat la ceruri:
-prea-Sfinte...pentru ce ne-ai ocolit?

a căutat Bătrânul prin ceasloave
și-a dat cu ochii roată pe Pământ
și a văzut că pe o bățătură
îngerii lui de carne chiar nu sunt.

-femeie blândă, Eu îți cer iertare
că nu am pus copii în casa ta.
nu plânge, îți promit creștina Tatii:
cu alte bucurii te-oi bucura.

...și-acea femeie s-a întors acasă.
bărbatul ei – îngrijorat mereu,
a strâns-o-n brațe și a întrebat-o:
-spune-mi femeie, ce-a zis Dumnezeu?

-bărbate...m-a privit cu îndurare
și m-a rugat să nu ne mai jelim,
că pentru noi va face o minune
și-un prunc frumos curând o să primim.

...și iată că în prima primăvară
a răsărit pe pragul lor un pui;
un arbore – cu o coroană sfântă
ce-i râde vieții din culoarea lui!

privește lumea și se minunează.
copacul n-are nume – e din cer.
că bun e Dumnezeu, cui nu are
copii...le-mparte cântece de ler...

DE ZIUA CANADEI (la 150 de ani de la crearea Confederației Canadiene) Veronica PAVEL LERNER

Românii din Canada au ajuns aici în diverse perioade politice ale României. Cine s-a hotărât să-și părăsească locul natal a făcut-o doar dacă s-a simțit gonit de propria lui țară. Dar nimeni nu-și poate nega țara sa de baștină, ea fiind parte din ființa lui. Și, deși decizia de a părăsi România a fost luată din motive personale, fiecare dintre noi avem impresia că o forță exterioară ne-a orientat pe drumul pribegiei.

Câți însă dintre cei veniți, odată prinși de vârtejul vieții de pe pământul cel nou, nu au găsit și aici frustrări și greutăți? Câți nu-și făcuseră în România o imagine a Canadei și nu s-au ciocnit, apoi, de o realitate diferită de cea închipuită? De ziua Canadei însă ar trebui să ne plecăm cu mulțumiri în fața acestei țări primitoare, în care fiecare și-a găsit, după un timp de căutare și efort, un colțișor al său, pe care puțini ar fi dispuși să-l mai părăsească.

Asociam Canada, când am hotărât să mă stabilesc în ea, cu albul. Să fi fost culoarea zăpezii? Sau a luminii nordice? Cererea de pașaport din România am făcut-o pentru a veni la fratele meu, atunci la Montreal. Am primit pașaportul în intervalul record de șase luni, ceea ce a făcut ca data plecării să fie stabilită pentru 20 ianuarie (1982). Datorită asociației Canadei cu albul, am cumpărat pentru toți trei (eu, soțul și copilul) cojoace albe, cu care eram îmbrăcați la aeroport.

Fiul meu, care avea patru ani, era în acea dimineață pus pe cântat. Mă străduisem de multe ori -fără succes- să-l fac să cânte, iar atunci, deodată, fără să-l roage nimeni, și-a dat drumul. Și nu oricum, ci muzical foarte corect! Asta mi-a mai alungat puțin starea mea de frică de avion. Nu-i vorbă că nici mai târziu, încercând să-l fac să iubească pianul, n-am reușit altceva decât să-l îndrept spre o claviatură, dar de altă natură: cea a computerului! Îi explicasem atunci, ca să nu-i pară rău de jucăriile lăsate, că mergeam la unchiul lui, un tip foarte simpatic și un neîntrecut maestru în strâmbături.

Prima oprire, la Viena, a fost ne semnificativă. Ne-au impresionat în aeroport doar vitrinele strălucitoare în care se reflecta albul hainelor noastre. A doua oprire, la New York, unde trebuia să schimbăm aeroporturile, a fost acompaniată de un moment emoționant. Aveam ca bagaje niște saci mari confecționați în România de domnul Sacota (nume predestinat!). Se putea ghici că suntem emigranți după paloarea fetelor și după forma sacilor. La stația de taxi pentru a ne duce la celălalt aeroport, un domn ne-a întrebat, într-o engleză de emigrant: „Ați venit ca să trăiți în Statele Unite?” „Nu, suntem în drum spre Canada”, i-am răspuns. Ne-a mărturisit că și el era venit tot din Europa de Est, de acum câțiva ani deja, și că din când în când vine la aeroport să vadă

noii veniți. Ne-a întins o bancnotă de o sută de dolari americani: „Luați-o, o să va prindă bine, o puteți păstra sau mi-o puteți da înapoi când vreți.” Am refuzat, în ciuda insistențelor lui sincere, dar gestul ne-a rămas adânc întipărit în memorie.

Avionul spre Montreal a fost seara târziu, băiatul dormea la mine în brațe. De unde până la New York zburasem cu *Tarom*-ul, acum făceam cunoștință cu *Air Canada*. În timpul zborului ni s-au servit sandviciuri triumphiulare din miez de pâine pufoasă, iar de băut ni s-a dat pepsi (era singurul lucru pe care știam să-l cerem) cu cuburi de gheață - deși era ianuarie. Eu, care îl aveam pe puști dormind în brațe, am primit ajutorul amabil al stewardesei pentru a putea gusta din delicioase servite.

La Dorval, aeroportul de atunci al Montrealului, am fost primiți prietenos și vesel de cei de la vamă, care, văzând sacii, s-au gândit că vom avea nevoie de asistență, drept care i-au permis fratelui să vină dincoace de barieră să ne ajute. Fratele mi-a povestit ulterior că atunci când a fost chemat prin megafon de funcționarul de la vamă, a văzut - prin geam- trei siluete albe (noi) înconjurate de niște saci imenși. Ne-a oferit un steguleț al Canadei, iar puștiul, amețit de somn, când a fost luat în brațe și pupat cu foc de unchiul său, primul lucru pe care i l-a spus, cu stegulețul ridicat, a fost: Nene, vrei să-mi arăți cum știi tu să te strâmbi?”

Au trecut peste 30 de ani de atunci, dar în fiecare an de ziua Canadei mă îmbrac în alb, ca la venire, la care acum adaug roșul frunzei de arțar și, ancorată cu trup și suflet în realitatea de aici, sărbătoresc împreună cu ceilalți locuitori ai pământului de adopție diversitatea, lumina și prosperitatea primitoareii Canada.

PETRUȘ, SOȚUL JURISTEI *Florin ONCESCU*

Când, după trei ani petrecuți la Montréal, am făcut un drum la Toronto și am auzit iar uruitul roților de tramvai, mi-am amintit de București și, prin rîcoșeu, de acest om.

Cel mai probabil era în vara lui 1968, după mutarea noastră la Craiova, când eu terminasem prima clasă de școală primară. În drumul nostru cu trenul dinspre Craiova spre Constanța, am făcut o escală în

București, pentru că taică-meu avea treburi de rezolvat, la Ministerul Învățământului.

Maică-mea m-a dus în vizită la o fostă colegă de serviciu de-a ei, din Dobrogea. Doamna Ghindea locuia, împreună cu soțul, într-un bloc vechi din apropierea ministerului. Apartamentul, mic și întunecos, avea ferestrele la nivelul trotuarului, iar pe stradă treceau tramvaie, nu foarte des, dar cu mare hărmălaie. Scrâșnetul roților pe șine m-a fermecat instantaneu. Din acea zi, pentru mulți ani, acest sunet a reprezentat pentru mine nota distinctivă a Bucureștiului.

Mult mai târziu, în studenție, am identificat strada: Theodor Aman. Tramvaiul 5 venea pe Calea Griviței, intra pe Theodor Aman, întorcea pe Nuferilor (actuala Berthelot), continua pe General Budișteanu, apoi ajungea iar pe Griviței.

Amândoi soții erau scunzi. Doamna fuma mult, era extrem de slabă, avea tenul închis și o voce cavernoasă. Era deosebit de prietenoasă cu maică-mea și foarte atentă cu mine. Domnul părea solid, dar umbla cu pași mășurați, de parcă s-ar fi temut să nu cadă. Mai mult tăcea, doar urmărirea conversația femeilor, zâmbind. Și doamna Ghindea și maică-mea îi spuneau Petruș.

Mi-l amintesc ieșind pe ușa apartamentului, cu o bască pe cap și cu o plasă cu două sifoane goale în mână. Puțin după întoarcerea lui, a apărut și taică-meu. Ne-am așezat la masă, în singura cameră a apartamentului.

Pe doamna Ghindea am revăzut-o de câteva ori în anii care au urmat, pe când locuia într-un apartament din Colentina, în zona stației de tramvai Teiul Doamnei. Mi-o amintesc mereu singură, cred că era deja văduvă.

Când eram în primii ani de liceu, doamna Ghindea a stat la noi, la Craiova, cam o lună. M-a văzut preocupat de literatură, s-a interesat ce citesc. Mi-a spus că ea, la vârsta ei, preferă cărțile de istorie, documentul, că nu mai are răbdare cu romanele. Aflasem de la maică-mea că doamna Ghindea avea o licență în drept și o alta în litere, ori poate în filozofie, dobândite în Bucureștiul interbelic. Era, deci, o persoană educată. Mai întâi, fără să-i spun, i-am judecat critic declarația, am văzut-o ca pe o dovadă a neputinței ei de a gusta literatura. Apoi mi-am spus că poate are dreptate, poate că preferințele de lectură ale oricui se modifică în timp. Judecata asta mi-a dat un nou imbold, mi-am spus că, dacă fiecare vârstă își are lecturile ei, ce mă interesează și nu citesc azi nu voi citi nici mâine.

Tot din acel sejur al doamnei Ghindea la Craiova, mi-o amintesc cum a dezamorsat un conflict dintre mine și taică-meu, ori poate dintre mine și maică-mea. Suportam greu dojenile, reacționeam prompt la orice bobârnac. Mi-a spus: “Măi, parcă ai fi Mefistofel!” I-a făcut pe-ai mei să râdă, iar mie mi-a închis gura.

Mi-o amintesc și cum făcea grimase când îl vedea pe Ceaușescu la televizor. Spunea, de parcă vedea un iepure pe câmp: “Uite-l!” Când îl auzea vorbind, rămânea cu fața paralizată într-o expresie de stupeoare totală și cu gura căscată, făcând-o pe maică-mea să râdă.

I-am aflat apoi, tot de la maică-mea, povestea vieții, sau, măcar, esențialul ei. Doi-trei ani după venirea mea pe lume, maică-mea a fost angajată în biroul de contabilitate al unei stațiuni de cercetări agricole din Dobrogea. Angajarea ei acolo i s-a datorat, cred, lui taică-meu, care ocupase, cu puțin timp înainte, postul de economist șef al unității. Îl ocupase venind “prin transfer” de la un IAS din zonă. Doamna Ghindea era jurista aceleiași stațiuni. Era trecută de 50 de ani și, printre angajați, toată lumea o știa față bătrână.

Jurista s-a împrietenit cu tânăra angajată de la contabilitate. Mai mult ca sigur i-a cunoscut copilul, când maică-mea m-a dus să mă arate colegilor, la serviciu. Cred, de asemenea, că a aflat împrejurările în care taică-meu, doctor în economie politică, ajunsese să lucreze în agricultură, în Dobrogea. Împrejurări demarate într-o ședință de partid a studenților și doctoranzilor români de la Moscova, din noiembrie 1956, în care participanții își exprimaseră opiniile despre abia încheiatele “evenimente” din Ungaria.

În ‘64, un an înainte de mutarea noastră la Constanța, doamna Ghindea și-a cerut pensionarea, surprinzându-i pe toți, inclusiv pe maică-mea. E drept că tocmai îndeplinise condițiile de pensionare, dar nu toți se grăbeau să părăsească serviciul imediat ce legea le dădea dreptul s-o facă. Tot atunci s-a răspândit vestea că doamna Ghindea era căsătorită. S-a aflat că soțul ei tocmai ieșise din pușcărie, cu decretul de grațiere. Deținut politic. Mai mult nu s-a aflat, pentru că doamna Ghindea s-a mutat imediat la București, cu soțul revenit la viață.

Despre Petruș am aflat mai târziu că “fusese” cu social-democrației lui Titel Petrescu, socialiștii care s-au opus fuziunii cu comuniștii și au intrat la pușcărie, în număr mare, în 1948. Petruș era, cred, numele lui mic. Cel de familie mi-a rămas necunoscut. Doamna Ghindea își folosea numele dinaintea căsătoriei.

În vara lui ‘79, în cele trei zile de examene pentru admiterea la Politehnică, am fost găzduit în apartamentul doamnei Ghindea, din Colentina. Doamna nu mai era. Murise cu o jumătate de an mai devreme. De apartament se ocupa fratele doamnei, care îl moștenise și se pregătea să-l vândă, în beneficiul copiilor lui. Fratele semăna mult cu Petruș. În memoria mea, fețele celor doi bărbați, soțul și fratele doamnei Ghindea, se confundă.

PICĂTURA

PETITE HISTOIRE DE MONTRÉAL
EN VERSE
(Fragment)

Née sur une colline dite, archaïque, royale
Comme l'a nommée le Capitaine Cartier,
Cette ville moderne aujourd'hui, Montréal
Accomplira pas moins de 375 années!

Pour la sanctifier avec Sainte Grâce,
Une croix en bois fut érigée sur Mont Royal;
Au fil du temps elle a laissé la trace
Divine! Un vrai vestige patrimonial!

Il semble que la Providence Divine
Voulut que cette Isle soit très forte
Et qu'elle résiste courageuse et devînt
La frontière du pays, disons : sa Porte!

Dieu voulut à tout prix la peupler!
Alors, il regarda vers des personnes pieuses,
N'ayant que des divins intérêts;
Enfin, à l'aide de ces «religieuses»,

une «mission» fut créée sur cette Isle
et dans ces bras, elle reçut des «sauvages»,
les convertit dans une «belle colonie», pour qu'ils
puissent «sucerun moins barbare lait» dès l'arrivage!..

Cette Isle «servit de digue aux Iroquois»;
Les «guerres par embuscade», dit l'histoire,
Firent beaucoup du mal aux québécois,
À Montréal, jusqu'en 1701, l'année de gloire!..

PICĂTURA

În rochița-i transparentă, fără nici o coafură,
din coada de ochi iese-n grabă,
o fragilă picătură!
Se prelinge suferindă, lunecând pe îndelete,
Pe obrazul , mult prea tânăr,
al unei frumoase fete.

Silită să plece prea iute, la o vârstă timpurie,
n-avusese timp să simtă nici o mică bucurie
de-a trăi, scăldată-n matca ochiului preafericit,
care nu-și sloboade plinul, fiind numai umezit,

Cristina-Marina MURGEA

putând galeș să privească, cu tandrețe, cu
speranță..,
fără urmă de-apatie ! poate doar cu..
toleranță !
Străin îi era, încă, și de-a fi simțit regretul ..
nu fusese pregătită și nu-nțelegea alfabetul

iubirii universale, simple, fără de condiții,
vieții fără răutate, uri, șicane, avariții.. !
..Deodată, o minune săvârșită-n chip sfințit
O absoarbe de pe buze, când fata a înghițit!

picătura se întoarce.. chiar de unde a ieșit..

CU MASCĂ, FĂRĂ MASCĂ

Actorii acestei scene vaste, universale,
Jucând, zilnic, în roluri mărețe ori banale..
poartă pe fețe masca râzând uneori, triști..
au impregnată-n suflet, postura de artiști!

Unii-n hidoasă mască se cațără pe scara
valorilor efemere, sorbind falsa, amara
licoare-a unei glorii, în timp nedefinită..
iubirea, nicicând, parcă n-a fost descoperită!

Alții pândesc s-atace și speculând detalii
de după mască luptă, trec orbi la reprezalii.. ;
și mint,ucid sau fură..și-arogă orice merit,
se-mpăunează-n gând, c-ar fi făcuți din.. cerit !

Se uită, dar nu văd, că-i ustură privirea !
Se macină, usucă..după cum le e firea!
Inundă răutatea, cu- « evlavie de hulpi »
trișează chiar pe-aceia, ce le sunt fideli stâlpi !

Și critică, se zbat, ucigând tot ce-i pur
Nu-i pentru ei, nu este de nici un bun augur
Să laude, să spună o vorbă bună doară,
Sperând că bunătatea, în veci o să dispară!

Plouă-așa mult în inimi, lumina-i ca himera,
Mucegăiesc speranțe..se schimbă calimera..
Când mai răsare-o rază.., rămânem gură cască
surprinși, din cale-afară,
când nu vedem o mască!

„LEGENDE ȘI FOLCLOR” – CONCERT EXTRAORDINAR

Corina Diana LUCĂ

Sâmbătă, 17 iunie, la biserica St Denis din Montreal, a avut loc un concert organizat de „La Muse Heritage Musical”, dirijor Ioana German.

„Legende și Folclor” a celebrat centenarul Iacob Mureșianu (1857 - 1917), avându-i ca soliști pe: Marina Negruță, soprană, Anca Maria Grigoriu, soprană, Jaime Sandoval, tenor, Serghei Virticus, bas, Beguentch Gueldyev, la pian

și Anastasia Vîrlan la vioară.

Prima parte a concertului a cuprins piese solo-uri (doina sau arii de operetă), duet, trio pentru soliști și solo vioară, muzica fiind compusă de Iacob Mureșianu cu inspirație profundă din folclor.

A doua parte a prezentat balada „Herculean”, frumoasa legendă a Căpitanului Erculean, o alegorie ingenioasă și poetică a descoperirii apelor minerale de la Mihădia (Pontes Herculi), cunoscute mai târziu sub numele de Băile Herculane. Este inspirată din volumul „Poezii populare ale românilor”, scris de Vasile Alecsandri, geniu didactic, pasionat de bogăția folclorului românesc. Această culegere de balade și legende a inspirat multe din operele lui Iacob Mureșianu, ca: Mănăstirea Argeșului (Legenda Meșterului Manole), Șoimul și floarea fagului, Muierușca din Braseu, Brumărelul, Năluca și altele.

De asemenea, sărbătorirea a 375 de ani ai Montrealului, dă prilejul corului „La Muse” să pună în valoare unitatea prin diversitatea dată de membri săi, provenind din diferite comunități culturale, dar, care, toți, sub bagheta magică a dirijorului Ioana German, creează o singură voce inconfundabilă, a unui cor profesional.

Sufletul și organizatoarea acestui eveniment, dirijoarea Ioana German, este atrasă de opera lui Iacob Mureșianu

„pentru că fiecare acord muzical respiră folclor românesc. Mă îmbie mereu să o ascult și îmi creează un sentiment atât de plăcut, „de acasă”. Opera sa îmbină modalități artistice de expresie tipic românești. Este unul din compozitorii secolului 19, secolul naționalităților. Ca mișcare muzicală, accentul compozițiilor din această perioadă este pus pe folclorul național în orice formă: dansuri, cântece populare etc. Toate acestea pentru a sublinia dinamica politică a vremurilor. Alți compozitori ai acestui curent sunt: Chopin, Grieg, Enescu, De Falla și mulți alții. Opera compozitorului Iacob Mureșianu se încadrează perfect în incandescența istorică a timpului lui și ne ajută să ne bucurăm mereu de cultura noastră, de bogăția folclorului românesc. Și de ce să nu o împărțim și cu alții? Motto-ul meu este: „Non mihi, non tibi, sed nobis” (Nu pentru mine, nu pentru tine, ci pentru noi). Pentru a reuși acest lucru, cooperarea între oameni este importantă, felul în care, venind împreună cu un scop comun, ne organizăm și oferim un cadou deosebit publicului. Totul este să credem în acest produs final ce îl oferim. Iar această credință îmi este adânc înrădăcinată în aprecierea frumuseții muzicii românești care, fără îndoială, merită din plin să fie împărtășită tuturor”.

Sărbătoarea centenarului Iacob Mureșianu continuă pe tot parcursul anului. Astfel, „La Muse Heritage Musical” organizează mai multe evenimente: pe 23 Mai un concert în România, la Brașov în colaborare cu Opera Brașov (sala filarmonicii Patria), unde va fi prezentată legenda Meșterului Manole, oratoriul „Mănăstirea Argeșului”. Apoi, vor urma două concerte pe 17 iunie la Montreal și 18 iunie la Ottawa - „Legende și folclor”. În vară va avea loc un nou turneu de Diversitate Culturală, de data aceasta în Grecia, cu patru concerte „Legende și folclor”, iar pe 30 septembrie, de Zilele Culturii Quebec, va fi prezentat un Recital de pian cu pianistii Beguentch Gueldyev și Iulia Mocioc.

Mult succes, ambasadori ai cântecului românesc!

SCURT ISTORIC AL TRIBALIEI DE LA ORIGINI PÂNĂ ÎN SECOLUL AL XIV-LEA

Marius FINCA

Cunoscută în ultima vreme sub denumirea de Timoc, provincia Tribală – trei balauri, stindardul dacilor – a fost parte integrantă din vatra românismului, mulți punând-o alături de Oltenia și Banat ca centrul de formare a limbii române. Personal, fără a bagateliza cu nimic eforturile istoricilor și lingviștilor pe acest subiect, nu am fost deloc convins de argumentele lor, contraargumentele atârând

mai greu, în opinia noastră. Admirabilul profesor VioREL Dolha, chiar așa își intitulează un studiu, *Tribalia și Daciile sud-dunărene – leagăn al românismului*, articol din care vom extrage câteva idei. Despre acești tribali, istoricii vechi aparent se contrazic, fiind considerați traci (Strabo, Diodor, etc.) sau iliri (după Ștefan din Bizanț), dar noi știm azi gradul înalt de înrudire între ei, având aceeași origine arimină, și unii și alții fiind copiii aceleiași mame, cum scrie pe o plăcuță de la Sinaia.

N. Iorga spunea că „atât în Serbia cât și în Bulgaria sunt sute de mii de români care trăiesc dincolo de apă tocmai cum trăiesc oltenii și țărani munteni pe malul cel stâng”, iar G. Vâlsan că avem aici „o adevărată Bucovină de Sud”.

Prin regiunea Timocului, se înțelege azi, un teritoriu din estul Serbiei și nord-estul Bulgariei, populat din totdeauna de românii/vlahii timocenii. Înaintea cuceririi romane teritoriul purta numele de Tribală de la numele dacilor ce o locuiau și era mai întinsă spre est, așa cum o prezintă și marele român, Ion di la Vidin (vezi Fig.1).

Noi o tratăm separat de vlahiile sud-dunărene, datorită unui specific al acestei provincii care a permis conservarea românității până în ziua de azi, dar ne întrebăm, pentru cât timp însă, de acum încolo?

În această regiune s-au găsit urme foarte vechi de civilizație, fiind prima atestare a folosirii uneltelor agricole din Europa. Desigur, pe ambele maluri ale Dunării, unde la Lepeski Vir și Cuina Turcului au fost făcute aceste descoperiri, la care se adaugă multe alte urme ale unei civilizații de dinainte de vremurile istorice.

Tribalii aveau o organizare statală proprie și s-au remarcat în bătălia contra lui Filip al II-lea al Macedoniei, pe care l-au înfrânt și l-au rănit. Teritoriul a făcut parte și din regatul lui Burebista, apoi din Imperiul Roman, sub denumirea de Moesia Superior, iar după retragerea aureliană (271-275 d.H.) a luat numele de Dacia (Aureliană).

În 285 Diocletian împarte teritoriul în 4 provincii: Dacia Ripensis lângă Dunăre, Dacia Mediteranea cu centrul la Niș, Moesia Prima în nord-vest și Dardania în sud. Apropo de Moesia, cronicarul grec Niceta Choniatul afirmă despre

locuitori că „înainte se numeau Mizi, iar acum Vlahi”. Această organizare a dăinuit până în timpul lui Iustinian.

Ulterior a fost sub stăpânirea împăraților Constantinopolului, sau sub suzeranitatea acestora, mai mult sau mai puțin. A mai făcut parte și din Imperiul Asăneștilor, parțial din regatul Ungariei, al Țării Românești, Serbiei sau Bulgariei până la cucerirea otomană de la sfârșitul secolului al XIV-lea. Timocul a fost numit de daco-moesi Timakus, iar Morava va fi Margus, provincia numindu-se Margensis (sârbii îi spun Craina, traducerea cuvântului margine).

Legăturile dintre nordul și sudul Dunării sunt evidente și prin strămutările de populație. În anii 10-12 d.H. consulul Sextus Aelius Catus transferă 50.000 daci la sud de Dunăre, iar la 57-67 guvernatorul Moesiei strămută 100.000 suflete în dreapta fluviului.

În 329 Constantin cel Mare a făcut pod de piatră peste Dunăre. Importanța excepțională în destinele imperiului roman a zonei între sec III-VI l-a făcut pe istoricul bulgar V. Beșevliev să vadă în statul roman de atunci un „imperiul roman de neam trac”.¹

În secolele VII-VIII găsim o Valahia de Vidin ce ajungea în sud până la râul Pec în actualul Kosovo.

La 818 „ducis Timocianorum” trimite soli la franci spre a solicita ajutor împotriva bulgarilor. Stoian Marokovici în „*Les problemes serbes*” se referă la Constantin Porfirogenitul care menționa că pe Morava, Mlava, Pecus nu erau sârbi, ci o altă „populație de o altă formație etnică”.

În 1924 Em. Grigoraș în lucrarea „*Criptografia și istoria românească*” descrie o inscripție pe unul dintre lei de piatră din fața arsenalului din Veneția în care se putea citi „1128 egipsia iglisia i Valakia” (adică 1128 biserica egipteană și valahă) și „1113 Nicolai Basarab ot Vdi ot Bulgaria” (adică 1113 Nicolae Basarab al Valahiei și Bulgariei ori 1113 Nicolae Basarab din Vidin din Bulgaria). Originea leilor pare să fie din Pireu de lângă Atena, după cum semnalează Cornel Bârsan: „În anul 1687, amiralul venețian Francesco Morosini a cumpărat din Pireu, doi lei din piatră pe care i-a așezat, ulterior, în fața intrării principale a Arsenalului din Veneția”. (Și Grigoraș ne povestește că în anul 1687, amiralul venețian Francesco Morosini a cumpărat din Pireu doi lei din piatră, așezându-i în fața intrării principale a Arsenalului din Veneția - existenți și în ziua de azi).

Nicolae Iorga consemna că „pe la 1200 Ștefan Nemanja dă Hilandarului 170 de familii de vlahi, cu juzii lor. Sub Ștefan Uroș I se adaugă alte 30 de familii la Drin. Donații se mai fac, cu sutele de familii de Ștefan Nemanja pentru mănăstirea Jicea, de Ștefan Uroș II pentru o altă mănăstire și pentru Gracianița, de Dușan pentru o mănăstire lângă Prizern. Vlahii sunt pe atunci și lângă Marea Adriatică, și în Zeta și pe la Priștina”. Am reluat acest citat pentru că se referă la Timoc. Istoricul ceh Jirecek, marele specialist în istoria Balcanilor,

consemnează nume românești în toată regiunea Nișeva, Struma de Sus și Ischer precum: Herul, Bănișor, Crețul, Borbulovici, Viturcii.

În 1210, voievodul Mihail al Transilvaniei vine cu o armată din saxoni, români, secui și pecenegi în ajutorul țarului Asan Burul din Vidin. Aceasta este o știre foarte interesantă pentru că pe de o parte vorbește de țarul Asan, din tagma asanilor (sau asenilor cum apare în alte documente), el fiind din neamul vechi al burilor, populație traco-getă ancestrală pe aceste meleaguri. Mai mult sprijinul dat de Mihail este datorat înrudirii dintre aceștia, deci și voievodul transilvănean avea sânge românesc.

Asan II stăpânea și Cetatea Severin pe care o pierde la 1236 pentru a păstra ținutul timocean Branicevo. După 1240 ungurii vor ocupa Maciva și Braniceva. Există aici un Grebوريوس ban de Cucevo și Branicevo. O parte a zonei (fără să atingă Timocul) va fi dăruită de regele Ungariei ginerelui său sârb Dragutin. Va fi restituită însă lui Carol Robert. Vidinul era al despotului Șişman și urmașului său Mihail. Statul Timocean de la Dunăre dintre râurile Pek și Lom (1280-1397) avea o populație majoritar românească și o dinastie în mare parte de origine română (Srachimir era fiu de domniță româncă și soț al unei românce).

La sfârșitul sec. XIII în această parte a Serbiei a fost o evidentă ridicare a elementului românesc, regii sârbii au dat privilegii românilor și cnejilor lor. Iorga amintea o teză conform căreia în sec. X chiar era o formațiune politică în zona Vidinului ce și-a fi extins autoritatea și asupra malului stâng al Dunării.

După unii ar exista aproximativ 800 de urme de patrimoniu istorice identificate, mai adăugăm că tot împărații romani au săpat în piatră pe malul Dunării începând de la Cladova și până la vărsarea Moravei, patru Tabule imperiale romane care se văd și astăzi, prima este lângă Orșova: „Tabula Traiană”, „Tabula Vespasiană”, „Tabula Tiberia” și „Tabula Dioclețiană”.²

Kekaumenos din sec. XI vorbind despre vechii locuitori de la sud de Dunăre și de lângă Sava spune că „*îi numim daci și besoi*”. Ținutul ajunge de pe la anul 1000 iar în stăpânire bizantină vreme de două secole. După cum relatează clericul Ansbart, participanții la cruciada a treia au fost atacați de vlahii dintre Timoc și Morava. Niketas Choniates și Kekaumenos amintesc de o tradiție a rezistenței valahe în fața bizantinilor. Primele mănăstiri din zonă datează din sec. XIII și cărțile istorice sârbești spun că sunt făcute de Radul I Voivoda Vlașci.³

În sprijinul acestei idei voi da două citate din Laonic Chalcocondil (Sec. XV), care confirmă originea comună a sarmaților și a urmașilor direcți ai geților: „Așa știu și pot spune că tribalii și misii și ilirii și croații și polonii și sarmații vorbesc același grai. Și dacă, din aceasta, ar fi de tras o

concluzie, neamul acesta ar fi unul și același și de aceeași origine”. Privitor la misi și tribali scrie: „După aceea a pornit asupra **misilor și tribalilor. Acest neam, cel mai vechi și mai mare din popoarele din lume**, dacă s-a desfăcut dintr-un trib al ilirilor și s-a așezat cu locuințele în țara ce o au, sau dacă, după unii au pornit de dincolo de Istru de la marginile Europei, din Croația și de la prui care ajung până la Oceanul Arctic, și din țara Sarmatiei, acum așa numita Rosia, ținut nelocuit din cauza frigului, și pornind deci de acolo și trecând peste Istru, au ajuns în regiunea de la Marea Ionică și astfel s-au întins mult până la venețieni și, cuceritori fiind, au rămas cu locuințele, sau dacă dimpotrivă e mai bine de spus că au pornit de aici din țara de la Marea Ionică și trecând peste Istru au ajuns departe sus în lume, n-aș putea-o spune, susținând cu siguranță. Totuși știu atâtea că aceste neamuri se deosebesc prin nume unul de celălalt, prin obiceiuri însă nu, și e vădit încă acum [sec XV n.n.] că vorbesc aceeași limbă și au același grai. Răspândindu-se prin Europa s-au așezat cu locuințele în multe părți”.⁴

Fig.1 Harta Tribaliei conform cercetătorului Ion di la Vidin.

1. M. Dogaru, Românii sau „romanii de răsărit”, studiu internet.
2. Cristea Sandu Timoc, *Sfântul Vlahul și nașterea creștinismului*, studiu internet.
3. info-valahia.blogspot.com.
4. Laonic Chalcocondil, *Expuneri istorice*, pag. 41.

POEZII BASARABENE

Liliana CUREVICI

Ne iartă, Doamne...

...Ne iartă, Doamne, cea greșeală,
De frâu i-am dat, fără să știm,
De am făcut cumva să doară
Cel suflet devenit străin.

Căci asta-i firea omenească –
Să vedem doar ce e văzut,
Uitând căldura sufletească,
Să temem mult ce nu-i temut.

Durerea altora ne-ndeamnă,
Iar nepăsarea – ncurajază,
Cea omenie nu se-ntreabă,
Indiferența ne calmează.

Anume astea și se-ntâmplă
În lumea noastră zăpăcită,
Ce-n loc de zâmbet – te înjură,
În loc de bocet – te irită.

Călcăm adesea cu privirea
Frumosul blând și cel blajin,
Îmbrățișând mai rar iubirea,
Voind mai mult din ce-i meschin.

Mai rău și mai stupid din toate,
Ce ne întunecă la culme,
E să nu știm de soră, frate,
De mamă, tată sau de nume...

...Ajută-i, Doamne, pe eretici,
Ce se îndeamnă doar la rău,
Să-și amintească de biserici
Și cea credință-n Dumnezeu.

Ne iartă, Doamne, cea plăcere –
Să râdem greu de cel jignit,
Căci n-am știut ce e durere,
Când ești pe cruce răstignit...

De ce?

...Știut-ați voi ce e durere,
De ce în codru cucul geme?
De ce fântâna se usucă,
Iar vorba noastră-i tot mai mută?

De ce ogrăzile-s pustii,
Nu-i mai vedem pe cei copii
Zâmbind, din plin, ca altădată,
Ce-s mult setoși de mamă, tată?

De ce-al meu sat se pierde-n vale,
Înconjurat de bocet, jale?
Cea casă sfântă, părintească,

E gata să se risipească.

Nu mai cunoaștem cel altar
Numit cândva „Abecedar”,
Schimonosot-am scris și limbă,
Trăind o viață tot mai strâmbă.

Mai rar ne ducem la biserici,
Ne închinăm mai mult la clerici,
Ba chiar și Crucea am uitat,
Îmbrățișând vreun...halifat.

De ce suntem bătuti de soartă,
În loc de Soare – ploii cu piatră?
Bătrânii plâng de viață-amară,
Cei tineri – timpul își omoară...

Cine-ar putea să le explice,
Jurând, că nu a fost complice
La multe ce s-au întâmplat
Doar timp de ultim sfert de veac?

...Nu știm de vom avea iertare
De-a noastră jalnică trădare
A neamului cel strămoșesc
Și celui simț pur omenesc.

...La sigur, va veni o dată
La toți cea mare judecată,
Unde vom sta lângă icoană
Rostind din greu cuvântul...„mamă”.

Sărmana, n-a știut vreo dată
Că vânturi rele bat la poartă
Și cei copii mai blânzi din lume
Îi vor uita și-al țării nume...

Iar sângele – ca niciodată
Va îndrăzni să treacă-n apă,
Se vor uita și soră, frate,
De unde vine prima carte.

Se vor uita și casa, satul,
De unde începeam uratul,
Cele morminte-n cimitir
Vor fi și ele-n spini și știr...

...Doar Domnul știe ce-i mai bine –
De vom trăi, n-având rușine,
Ori vom pleca în sus, spre stele,
Luând păcatele mai grele...

Treziți-ne!!!

...Unde-mi sunteți voi,
‘Horea și-acel ‘Cloșcă,
Ce v-ați pierdut prin somnul secular,

Fără de frică-n roata grea* a morții,
Mergând cu capul sus prin cel coșmar?!

Azi alt popor vă cere, vă așteaptă,
Cătușele sunt mari, de nemișcat,
Fiind de viu trecut cu silă-n țepă,
De ultimele haine dezbrăcat.

Luat-ați voi cu sine cea scânteie,
Iar noi, trăind mai mulți întunecați,
Suntem prea mult departe de Lactee,
Uităm c-aveam cândva surori și frați.

Ce-ar fi să reveniți măcar
pe-o clipă,
Să vă cunoască chipul
chiar și cei mancurți,
Ce-au dus a noastră casă la risipă,
Copii orfani prin lume și desculți...

Lăsați să ardă flacăra trezirii,
Căci mult, prea mult, de ani
am tot dormit,
Necunoscând cel simț al fericirii
Și gândul libertății împietrit...

Suntem furați la stânga
și la dreapta,
Cea pâine de la gură ni se ia,
N-avem nici drept
de a deschide cartea
Ce neamul, țara,
limba îmi vorbea...

Lăsați și nouă dragostea de țară,
Căci mulți de-ai noștri și nume i-au uitat,
Lăsând cea vatră-a casei ca să doară,
Cel trup creștin schimbând pe-un halifat.

Și mai rămâneți pe la curtea
cea domnească,
Unde hidoși, de ani prea grei
s-au cuibărit,
O țară înjosind, făcând-o să cerșească,
Cu ale sale oase castele și-au zidit.

SPRE CERURI SACRE de MELANIA RUSU CARAGIOIU

Eva HALUS

Despre d-na Melania Rusu Caragioiu ați mai avut ocazia să aflați date biografice și despre realizările ei profesionale și literare cu ocazia proiectului 2012-2013 «Une belle vie à toutes âges».

Astăzi mă voi opri asupra cărții dumneaei, volumul de versuri «Spre ceruri sacre», nu înainte de a aminti că ea este autoarea a douăzeci de cărți pentru copii, dintre care numai 2 publicate; 10 cărți de poezii, poeme și povestiri în

versuri pentru copii, în română și tot atâtea cărți de poezie, poeme și povestiri în versuri pentru copii, în franceză. Alte preocupări incumbă lucrări de cercetare-tematică, realizate în cadrul activității sale de bibliotecară - carte românească veche, carte străină veche și carte bibliofilă (două volume a 200 pagini, fiecare, publicate ocazional în fascicule, pe care acum d-na Melania le pregătește spre a le lega în volum compactat).

Printre alte cărți, care n-au văzut lumina tiparului încă, menționez: Un volum cu poezii patriotice sau pe temă socială; foarte multe epigrame, „Romanul mamei mele”, un volum de poeme într-un vers, un volum de poezii în vers alb, un volum de schițe și nuvele.

Despre numărul impresionant de cărți, în manuscris, autoarea ne explică: „Nu fac altceva, în timpul liber, decât să citeșc și să scriu zi și noapte, de o viață de om. Citeșc de la 7 ani și scriu de la 13 ani.”

Este membră a Asociației Canadiene a Scriitorilor Români, membră a Cenaclului Mihai Eminescu, membră a Cenaclului Asociației Scriitorilor de Limba Română din Québec, membră a Cenaclului «L'Anneau poétique», colaboratoare permanentă a revistei québécoise «Multicaf-Multivox», membră a Cenaclului «Poetry», Washington, USA, membră și vicepreședintă a Clubului epigramiștilor din Montreal și membră a Clubului de Aur, Montreal.

Melania Rusu Caragioiu este o scriitoare prolifică care mai are în pregătire în manuscris, în română și franceză proză pentru copii, poezie în franceză pentru adulți, teatru pentru copii în limba română și scrie în prezent un roman pentru adulți, în franceză „Mon grand-père capitaliste”.

A apărut până acum în 5 plachete colective, dar este fericită că a publicat și opt cărți din creația personală. Pe lângă cele două cărți pentru copii, încă patru cărți de poezie pentru adulți, o carte în reluare în Canada și o carte cu poeme în versuri și confesiuni în proză, cartea de față „Spre ceruri sacre”, având un conținut religios.

Nu publică mai mult fiindcă nu dispune financiar, dar cărțile sale se bucură de sufragiile cititorilor. Ea spune: „Este posibil, dacă familia mea este de acord, să se doneze aceste materiale nepublicate Bibliotecii „Astra” Sibiu, unde am cei mai buni prieteni, din vremea când lucram în bibliotecă”.

Cartea sa „Spre ceruri sacre” este un volum de versuri, colinde și texte cu titluri precum „amintiri”, „minuni”, „colinde”, „poeme – rugăciuni” etc. Deoarece este o carte de

afirmare a credinței creștine-ortodoxe, întâlnim ca și citate și câteva texte extrase din Biblie.

Această poezie a credinței a fost șlefuită de-a lungul anilor.

Familia d-nei Melania Rusu Caragioiu a ajuns de multe ori la situații limită, care nu puteau fi „rezolvate” decât prin resemnare ... sau rugăciune, altfel niciodată. Și de multe ori, adevărate miracole, ele au fost rezolvate!

Străbunicul ei era cantor bisericesc. El aducea de la biserică „niște cărți mari” – zicea micuța Melania -, îmbrăcate în piele și scrise în românește cu litere întortocheate, slavone, niște ceasloave, în termen general. Din ele, el le citea în fiecare seară, iar Melania asculta cuminte, deși nu înțelegea totul, dar auzea că se vorbește despre „Doamne, Doamne”, așa cum zic copiii, mărturisește autoarea în carte. Această scenă de mare preț a urmărit-o mereu și în clipe de un oarecare extaz, mult mai târziu, a compus poezie religioasă, adresată atât lui Dumnezeu, lui Isus, Duhului Sfânt, și Maicii Preacurate, cât și credincioșilor și lumii de rând.

Simplitatea, facilitatea și acuratețea comunicării, de la prima poezie până la ultimul text, implică puritatea sufletească, uneori depășită numai datorită revelațiilor cugetului autoarei, care își transformă spusele în adevărate comori lingvistice și care denotă o conștiință religioasă înaltă.

Citez în acest sens poeziile „Doamne, ajută-mă să-mi iert”, „Fie numele Domnului Binecuvântat”, „În calea vieții mele”, „Ruga”, „Rugă către Sfânta Treime”, presărate de imagini poetice de mare forță, ancorate în profunzimea credinței ortodoxe.

Despre poezia „Doamne, ajută-mă să-mi iert”, M.R.C. ne explică următoarele: „Păcatul poate fi întâlnit și comis pretutindeni, în tentații, în cuvinte nefericit alese, sau în momente de impulsivitate, când ne putem pierde controlul. În clipele mele de meditație, sau în momentele de confesiune, eu enumăr acele greșeli și cer iertare pentru pasul greșit pe care l-am făcut.

Expresia „să-mi iert” arată că am primit un semnal de la conștiința mea, care fiind încărcată de acea greutate a greșelii mele, nu are liniște și mă preocupă ca o obsesie.

În acele stări simt că trebuie să mă împac și cu mine nu numai cu Dumnezeu. Este probabil o mortificare, o penitență pe care mi-o impun în a mă dezlipi de firea mea pământească, uneori șovăielnică în rugăciune, în credință.”

Poezia aceasta semnifică o profundă neliniște, cauzată de un păcat conștientizat mai târziu, a fi ca atare. Această explicație confirmă o lecție de conduită, pe care oricine ar trebui s-o urmeze.

În poezia „Calea vieții mele” (p. 23) este vorba de o a doua venire pe pământ a lui Isus. Citez: „Un zvon a zburat către mine/ Pe un petec mic de hârtie,/ Scria pe el, pentru noi toți:/ Veniți în cortul Meu/ Cu apă vie!/ Întruniți-vă în cânt și rugăciune,/ Voi fi cu voi prin Duhul cel Sfânt!/ Tatăl a auzit suspinul vostru/ Și mă va trimite iar pe pământ!”.

În alte poezii frappează simplitatea, ca de exemplu în: „Fie numele Domnului lăudat!”, unde simplele verbe de acțiune: ...am dormit, m-am sculat, m-am spălat, m-am rugat, am plâns, te-am implorat, am progresat, sunt săvârșite în blânda lumină a credinței, dând personajului o aura luminoasă,

deoarece aceste gesturi sunt înfrumusețate și amplificate prin credință.

Mai departe, d-na Melania Rusu Caragioiu se întrece pe sine într-o serie de colinde, pline de har. Citez: „Cad din ceru-acoperit/ Fulgi de argint zimțuit/ Peste mărul plin de stele/ Al copilăriei mele...”, sau în poezia „Colind pentru copiii noștri”: „Dintr-un vălătuc de nea/ S-a aprins clipind o stea/ Leru-i ler, o stea...”, până la „Steaua dalbă se prefăce/ Într-un porumbel de pace! Leru-i ler, de albă pace, etc”.

În capitolul „Amintiri” M.R.C. vorbește despre bisericile din viața ei, începând cu „biserica albastră, senină, a primei copilării”. Mai întâi biserica micuță de lemn din satul natal, apoi biserica din lemn de la Ciucea, din curtea casei lui Octavian Goga, Mănăstirea catolică de la Radna, „Maria Radna”, Biserica Trei Ierarhi din Iași cu moaștele Cuvioasei Paraschiva, așezământul monahal și galeriile sacre, cu moaște - Lavra-Kiev, și foarte multe alte locuri și lăcașuri închinat lui Dumnezeu, pe care le-a vizitat.

Citez: „Făcându-mi rugăciunea mi-a făcut bine să mă simt sub acoperișul și în preajma bisericilor mele.”

Citez un fragment despre Mănăstirea de la Radna :

„Și acum, după trecerea a 75 de ani, o revăd de fiecare dată pe Maica Domnului : simplă, cu eșarfa ei roșie, lungă, din cap până-n picioare. Apoi, o văd iar, șezând, cu Pruncul Isus pe genunchi, privindu-ne în timp ce credincioșii îi depun la picioare un munte de lumânări aprinse, și eu, azi, mă gândesc la un munte și mai mare de suferințe și cereri”.

Și : „În 73 de ani Domnul mi-a ajutat să mă închin în multe biserici și de toate îmi amintesc cu drag și pioșenie.”

Acest capitol al cărții, evocator și plin de evlavie este o mărturie vie a unei stări de conștiință, care, sper, ca în vremurile prezente să nu se piardă.

În următorul capitol, „Minuni” M.R.C. grupează 13 scurte povestiri în care punctează intervenția unei minuni, pentru a evita câte o nenorocire. Minunea este întotdeauna săvârșită de către Dumnezeu prin îngerul său păzitor. Nu vă dezvălui aceste povestiri și vă invit să le citiți.

SURORILE Leonard VOICU

Mulțumesc tuturor cititorilor, în mod special celor ce mi-au pus întrebări ori și-au spus părerile despre nuvela *Funia Roșie*. În continuare, vă propun o altă istorie ce va fi prezentată și în cadrul Cenaclului Eminescu.

ANA
(fragment)

Dacă aș fi știut sau dacă măcar aș fi bănuat puterea gândurilor și importanța de a alege mai bine, povestea vieții mele ar fi fost diferită. Dar așa, după atâta timp mie în nici un caz, dar altora, poate le va fi de folos. Ea este pentru aceia care au mai multe întrebări decât răspunsuri și cărora li se pare, ori sunt ferm convinși, că nu au noroc în viață, sunt urmăriți de ghinion la tot pasul și cred că se zbat în zadar pentru a fi fericiți. Așa am fost eu și pot să vă spun cu toată convingerea, acum, după ce mi-a venit și mie mai multă minte la cap, următoarele: acest mod de a gândi este complet greșit, atrăgând multe greutăți și neajunsuri de-a lungul anilor.

Primele fricțiuni, ca să zic așa, ori primele probleme, au apărut chiar de când eram mică. Nu eram singură la părinți, mai aveam trei surori. Mi-aduc aminte auzind-o pe mama cum spunea de nenumărate ori:

- Păi, bine măi Marine, dacă numai atâta fuseși în stare să faci... De aveam și noi măcar un băiat, să ne ajute la muncă, ar fi fost altfel. Dar așa... o să ne coste pielea de pe noi să le facem zestre la fetele astea ale tale.

C-așa zicea mama de multe ori, de parcă nu eram și ale ei, ci numai ale tatii.

Și, după cum spuneam, un sentiment de vinovăție s-a strecurat în sufletul meu chiar de la bun început. „De ce eram fată și nu băiat?” mi-aduc aminte că mă întrebam, păstrând o

continuă frustrare care nu m-a părăsit niciodată, chiar dacă, privindu-mă uneori în oglindă, când eram prin clasa a VII-a, mă găseam mai degrabă frumoasă decât urâtă, motiv pentru care eram mândră de mine și zâmbeam uneori ca o proastă, de una singură. „Hei! Cocheta! Ia uitați-vă la ea”, îmi strigau surorile mai mari în bătaie de joc, când vedeau că mă pieptănam și mă dichiseam.

Pe acele vremuri, lutul din care eram făcută era moale, iar fiecare vorbă, rea ori bună, îi dădea o formă ce m-a condus mai târziu spre multe necazuri și puține lucruri bune, pentru că, din păcate, părinții și surorile mele mi s-au părut iuți la insulte, ocări, jigniri, ca și în alte familii, dar foarte scumpi la încurajări și laude. Așa au fost învățați așa făceau și ei, fără să se gândească la consecințele de mai târziu.

Acum, dacă stau să mă gândesc, cred că mama avea pe undeva dreptate. Tata era mic de statură, firav, un om înțelept și cumpătat, fusese chiar și primar la noi în sat, dar la vlagă, nu se număra printre cei dintâi. Mama era exact contrariul, o forță dezlănțuită a naturii, vorbea de-ți împuia capul și, în timp ce-i turuia gura, dădea și din mâini, trebăluind prin casă, meșterind te miri ce. Am auzit-o adesea spunând, când au ajuns-o și pe ea bătrânețile, că o dor „picerele” sau o macină reumatismul: „Nu mai poci, fă! Nu mai poci dă oasele astea!”, dar nu am auzit-o niciodată să spună că e obosită. Așa că... stând și gândindu-mă și comparând relația lor cu viața altor cupluri și chiar cu al meu, tind să cred că avea dreptate, dar nu întru totul. După cum citisem într-un almanah, în funcție de starea lor psihică de satisfacție, femeile pot influența pH-ul vaginal, selectând astfel care dintre spermatozoizi, cei purtători ai cromozomului X ori Y, vor ajunge la țintă, adică la ovul. Deci, tot mama a avut ultimul cuvânt, ca de obicei, dar era mai ușor pentru ea să paseze vina asupra tatii și uite așa, eram patru surori și nimeni și nimic pe lumea asta nu mai putea să schimbe ceva.

- Nina, Maghi, ia veniți încoace! Ce faceți voi acum?

- Păi, tocmai voiam să mergem la Lica. I-am zis că trecem pe la ea să... răspunse sora mea cea mare, încruntând sprâncenele, cu un aer serios și preocupat, de parcă nimic pe lume nu ar putea fi mai important decât planul lor, presimțind că ceva, dar neștiind ce, le pune în pericol orele de sporovăială și de pierdere de timp prevăzute.

- Las' că la Lica vă duceți mai târziu, o întrerupse mama, tăind aerul cu un gest energic al mâinii. Acu' avem treabă, decretă apoi cu un glas ce era clar că nu glumea. Ia, puneți mâna și luați fiecare câte-o sapă, că e plin de buruien' porumbul din grădină. Apoi... mai vedem noi de ieșit în sat, îndulci ea vestea proastă cu o speranță ipotetică, aruncată cu o anumită socoteală.

- Da' ce-ai cu fetele? se amestecă tata care tocmai își aprindea o țigară, fără să privească la noi, atent la pachetul său de Naționale pe care îl răsucea între degete, studiindu-l curios de parcă l-ar fi văzut prima dată.

- Păi, ce să am? N-am nimic! Da' să pună și ele mâna la treabă, că de pierdut vremea prin sat sunt sătule, explică mama, ghicind în același timp un gând ascuns în spatele întrebării.

- Că bine ziseși, încuviință tata, da' mai e ceva de făcut. Nina, ia vino-ncoace! Și toate surorile ciulirăm urechile să auzim ce spune, curioase să aflăm ce-a mai născocit și de această dată, ca să schimbe hotărârea mamei, o dispută care era la ordinea zilei în familia noastră. Am terminat țigările! zise pe un ton serios de parcă ceva grav se întâmplase. Ia colea bani, adaugă întinzând mâna către ea și mergi la Cooperativă să-mi cumperi un pachet. Oprește-te și la unchi-tu Stelea să vezi dacă a schimbat coada la furca aia, de i-am lăsat-o săptămâna trecută!

Nina, prima fată, cu zece ani mai în vârstă decât mine, relativ înaltă, cu o față rotundă, buze cărnoase și un păr negru des, semăna mai mult cu mama, dar... era *fata tatii*. Nu te puteai atinge de ea. Le știa pe toate și era cea mai deșteaptă. Noi, celelalte, eram... „niște tute”. N-am înțeles decât prea târziu, de ce tata o cocoloșea mai mereu și orice greșeală făcea, nu o pedepsea cum ar fi trebuit, așa cum ne pedepsea pe noi, celelalte. Era favorita lui, chiar dacă nu recunoștea aceasta nici în ruptul capului. Numai mama, dacă avea ocazia și tata nu era pe aproape, se lua de ea, iar uneori, chiar o trăgea de cozi. Că am uitat să vă spun, Nina avea două cozi lungi pe care și le împletea cu amănuntul, vreme îndelungată, în fiecare dimineață, în timp ce noi mâncam, ne spălam, ieșeam afară din casă, iar ea, tot în fața oglinzii era.

- Olelei, da' ce? N-ai mai terminat odată? o lua mama la rost. Hai, c-avem treabă! Lasă oglinda, că dacă vin... să vezi ce cozi am să-ți fac. Auz'?

- Stai nițel, că vin! răspundea sor-mea cea mare încercând să mai câștige timp.

Și mama i-ar mai fi spus câte ceva, dar de cele mai multe ori se amesteca tata:

- Fă, Floareo, lasă fetele! De fapt nu era vorba decât de-o fată, dar cum spuneam, de... *fata tatii*. - și vino să înhălmăm caii la căruță, că trebuie să plec la deal. Asta, nu pentru că nu ar fi fost în stare să-i înhame singur, ci intenționat, pentru a deturna atenția mamei spre orice altceva, decât Nina. În timp ce noi, celelalte surori, trebuia să ne prefacem că-i dăm dreptate, că nu înțelegem ce se ascunde în spatele cuvintelor

sale, ci doar ce spunea în mod direct. Noi trebuia să muncim fără să gândim și fără să comentăm.

Sor-mea a doua, Magda, căreia toți, nu știu de ce, îi ziceam Maghi, era cu opt ani mai mare ca mine. Nici ea nu era prea scundă, bine legată, cu păr castaniu și cu o privire ageră, ca de uliu, cu care te pătrundea, mai bine-zis, te pândeă în orice moment, gata fiind să se apere ori să treacă la atac, după caz. Era la fel de rea de gură ca mama. De fapt, ea era... *fata mamei*. Numai eu și sor-mea cea mică, Dora, bag de seamă, eram ale nimănui. Totuși, dacă stau să mă gândesc, când voiam să cer ceva, mai repede mă duceam la tata. Întotdeauna era mai milos și avea mai multă răbdare. Dora, mai mică decât mine cu un an, crescând, a devenit cea mai zdravănă la trup, cea mai puternică dintre noi, surorile, chiar dacă era mezina familiei. Ea nu se îngrijea niciodată și avea niște mâini groase, mereu murdare, cu care dacă te prindea, credeai că te strânge ca un clește. De ea, cred că pot zice că era mai aproape de mama. Nu era vorbăreață, dar când spunea ceva, avea vorbă cu duh, iar dacă era să-ți zică ceva de rău, apoi, te ardea la suflet de parcă te-ar fi lovit cu biciul.

În lupta pentru a scăpa de vreo săpuneală și în concurența dintre noi, care să fie mai bine văzută și să câștige favorurile părinților, toate patru eram într-o competiție feroce, chiar dacă Nina și Maghi erau mult mai în vârstă decât mine și Dora. Mi-aduc aminte când venea Paștele sau Crăciunul, ori când trebuia să ne cumpere haine și rechizite pentru școală, ce ne mai certam și ni se părea că cealaltă a primit mai mult decât i se cuvenea ori mai bine spus, mai mult decât mine, ca să fiu și mai clară. Plânsul și remarcile înțepătoare erau la ordinea zilei:

- Păi da, ei i-ai luat creioane colorate noi, iar eu să mă chinuiesc cu alea boante de anul trecut, mă scăpam la gură.

- Olelei maică, păi nu înțelegi că sunt primele ei creioane? Anul trecut nu a avut nevoie, acu' are, încerca să mă convingă Mica. Așa îi spuneam mamei.

- Păi, de ce nu i le-ai dat p-ale mele și mie să-mi fi cumpărat unele noi? nu mă lăsam nici eu mai prejos.

- Gura, de! Că acum te iau la încălzit de nu te vezi, se supăra Mica și începea să mă amenințe.

- Păi da, că numai atâta știi...

Dar nu mai apucam să termin vorba și pleosc, o palmă îmi ateriza peste difuzor și începeam să plâng. Tata, săracul, venea să ne împace, dar nu puteam să trec peste insulta primită, iar lacrimile îmi curgeau atât de durere, cât și de oftică pentru că Dora avea creioane colorate noi, iar eu trebuia să rămân cu cele vechi.

Surorile mai mari, Nina și Maghi, aveau conflictele lor. Uneori, dar mult mai rar decât noi cele mici, se ciorovăiau între ele. Vârsta își spunea cuvântul și mai ales, fiind mai mult plecate de când mergeau la liceu și stând la internat în timpul școlii, se întâlneau mai rar și uitau, astfel, supărările lor. Cu ele nu ne mai vedeam decât la sărbători și în vacanțe, deci, mai puține ocazii să ne împungem din te miri ce. Iar când se întorceau, se țineau mai tot timpul cu fetele și băieții de vârsta lor, iar eu cu Dora, împreună pe lângă casă și, mai ales, pentru treburile casei.

(va urma)

POEZII
Marcela STRAUA

CHIPUL TĂU...

Ador chipul tău, iubito, l-alint și dezmierd,
Părul galben-spic pe spate, mă-nfior, mă pierd..
Ochii, fulger de lumină descărcată-n nori
Buzele, cireșe-n pârg, valuri de fiori.

Râsul, sunet de vioară, cântecul divin
Susur liniștit de ape, izvor cristalin
Sărutul are savoarea nopților cu lună
Când din stele și luceferi împletim cunună.

Mersul, dans de balerină, nufăr alb plutind,
Răsuflarea, briza mării, vântul adiind,
Glasul, melodie lină pe un portativ,
Doar tu -mi colorezi viața, ca un roșuiv.

IUBIREA MI-A LĂSAT VIOARA

Am scris iubirea pe acorduri de vioară,
Valsuri ne legănau în fiecare seară.
Apoi am dat-o cerului și lunii să o cânte,
Într-o lume vrăjită, de basm, să ne încânte.

Dar a plecat în zori și mi-a lăsat vioara
Pe banca de sub tei, arcușul, lăcrămioara
Floarea preferată dăruită ieri seară
Când m-a privit în ochi pentru ultima oară.

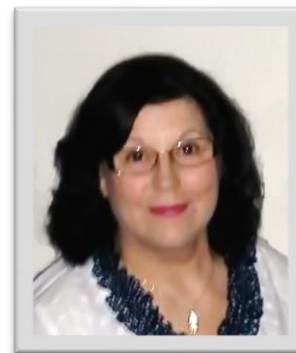
Tăcute, dureroase, clipele se adună,
Vor să-mi mângâie suspinul, rostind noapte bună..
Luna fața-și ferește, crede c-o învinuiesc
Stelele-și plâng lumina, de-abia se mai zăresc.

S-așterne noaptea obosită în câmpii de dor,
Peste destine separate de iubiri ce mor.
La sânul amintirii tristețea va crește
Trist este și Cupidon, săgeata-și privește..

UN ÎNGER ...

De multe ori, noaptea, în vis mă vizitează
Un înger cu chipul mamei, privește, veghează,
Cu șoapte de iubire îi place să m-alinte
Ca-ntr-un poem mirific, c-o ploaie de cuvinte..

E-atât de blândă, diafană, cu pasul ușor,
Durerea-i bine ferecată în zâmbet cu dor..
Când mă privește, ochii-s ca negre diamante,
Sau poate agate, onix, pietre nestemate.

Mă-nvăluie-n privire și-n ceață se transformă,
Brusc mă trezesc și mâna nu pipăie o formă..
Dar știu c-a fost și ca va fi în vise mereu,
E îngerul meu păzitor, el știe când mi-e greu.

I-aș dăruî de ziua ei o viață, de-aș putea,
Așa cum ea ,viață mi-a dat, chiar din a mea, i-aș da..
Dorința-mi e îndrăzneță, îngerii nu acceptă,
Doar exemplu-i să-l urmez, să fiu mama perfectă!

CULORILE-S USCATE, PENSULA-I INVECHITA

E prea târziu iubito, să te mai creionez
Cu șevaletu-n față nu mai pot să pictez.
Culorile-s uscate, pensula-i învechită,
A rămas far'de fire, iar mâna-i chinuită.

E aceeași bancă veche, din vechiul Cișmigiu,
Te aștept aici, de ani, mi-e sufletul pustiu,
În fiecare zi, pe bancă, în parc, am stat
Am uitat de șevalet, am uitat și de pictat.

Copacii desfrunziți, aceeași toamna ternă,
Ca atunci când credeam că iubirea-i eternă,
Același pat de frunze, de iarbă ruginie,
Ca atunci, când juram iubire pe vecie.

Acceași toamnă rece, cu visul m-am luat,
Cu doruri, multe toamne, dar visu-i perimat,
Surâsu-ți mi-a fost hrană, imagine-n icoană
Dar amăgirea, iadul, cuțit adânc în rană.

Tristețea mă cuprinde, curând vine amurgul,
Privesc spre cer cu lacrimi, implor demiurgul,
O noapte, să te am alături, divină făptură,
Icoană, chipul tău , să-l pun pe o ultimă pictură.

MARTIRI ÎN INFERNUL CONCENTRAȚIONAR - 31 PRIETENIA SFÂȘIATĂ

Ion Anton DATCU

Din cele mai vechi timpuri, între om și cal au fost cele mai frumoase prietenii demonstrate prin sinceritate și devotament, însușiri care au lăsat amintiri deosebite. Calul niciodată nu și-a înșelat stăpânul, nu l-a trădat, nu l-a părăsit. Calul a fost o victimă a războaielor. S-a avântat cu mult curaj în atac, primind în frunte și în piept săgețile și gloanțele destinate stăpânului său. Mulți au murit pe câmpul de luptă, în chinuri groaznice,

dar cu mândria că prin sacrificiul lor și-au salvat la timp prietenul din șa.

La începutul anilor 60, experimentările diabolice ale comuniștilor s-au răsfrânt și asupra cailor, singurele suflete nevinovate pe care uitaseră să le includă în vastele lor planuri de exterminări biologice pe scară largă.

Exponenții totalitarismului, înfășurați în steagul roșu al democrației populare, cusut cu ață dictatorială, au promis decenii în șir un lanț de fericiri pentru ca poporul să nu simtă lanțul de fier în care era imobilizat. Dragostea de țară, ce îi caracteriza pe opozanții comunismului, era considerată naționalism șovin. Au fost interzise cu desăvârșire cântecele înălțătoare Deșteaptă-te române, Pe-al nostru steag e scris Unire, precum și alte poezii celebre sau capodoperele prozei patriotice. Activiștii repetau în delir că în primul rând sunt comuniști și apoi români. Se conformau doctrinei internaționalismului proletar, care nu ținea cont de granițe, națiuni, graiuri, origini și obiceiuri. Totul era călcat în picioare, sub faldurile steagului roșu cu seceră și ciocan. Mulți și-au repudiat țara, alții și-au renegat părinții și frații, pentru diferențele de idei. În aceste condiții s-a trecut la colectivizarea forțată din mediul rural și naționalizarea în toate domeniile. La Plenara Comitetului Central a Partidului Muncitoresc Român, din martie 1959, cuvântarea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej referitor la colectivizarea agriculturii, suna cât se poate de cinic: *Să le luăm pământurile în așa fel încât să nu însemne încă o naționalizare, dar să nu le dăm prea mult, să le dăm și lor ceva bani, ca să aibă de o țigară.*

După cum se știe, batozele chiaburilor au fost luate la preț fierului vechi, indiferent cât de noi erau. Alte valori s-au confiscat fără milă și proprietarii omorâți în anchete sau închisori, sub acuzația că au supt sângele poporului. Cotele trebuiau predate până la ultimul bob, fără justificări și clemență. S-a traversat o perioadă cumplită când conducerea superioară de partid și de stat a copiat modelul sovietic, impus de ocupantul, care căuta să ne lămurească cu forța, că ne este aliat, frate eliberator. S-a hotărât să fie duși la abatoare toți caii, deoarece s-a considerat că cerealele pe care le consumau erau necesare populației. Ceva similar s-a întâmplat în China, unde Mao a dat dispoziție să fie omorâte

toate păsările cerului, pe motiv că ciugulesc din cota rezervată poporului muncitor. Dezechilibrul s-a produs imediat, insectele s-au înmulțit, bolile au făcut prăpăd.

În România s-a ajuns la concluzia că a sosit epoca mecanizării agriculturii. În realitate, însă, noile tractoare din Stațiunile de Mașini-SMT-uri, erau prea puține să poată înlocui patrupezele cu care se munciseră ogoarele de secole. A fost cutremurătoare mărturisirea lui Ion Voiculescu, locuitor al comunei Dioști, care a încercat să-și ascundă calul de urgia demenței comuniste. Între el și pașnicul animal se legase o prietenie solidă, sinceră. Vorbea permanent cu el, făcea parte din familie. Reprezenta o nestemată afectivă. Credinciosul cal era îngrijit până la cele mai mici amănunte, atât ca hrană, cât și ca asistență medicală periodică. Era mare, puternic, cuminte și strălucitor, de culoare neagră, cu stea albă în frunte. Avea o înfățișare imperială, care se potrivea cu numele.

Kaiser, valora o sumă enormă, deoarece era un pursânge englez. A fost crescut de mic, cu dragoste și atașament de părinte. Atunci când necheza, se auzea de la mare distanță. Parcă știa că este privit și admirat de cei pe lângă care trecea, cu fruntea sus și coama în vânt. Era cel mai chipeș armăsar, care lăsase mulți urmași în jur. Pentru a-l feri de furia activiștilor de partid, care confiscau cabalinele pentru abatoare, săteanul și-a ascuns prietenul în pădurea din apropiere, pe Valea Bratiei. Bătut și umilit la Sfatul Popular și la postul de Miliție, a declarat că i-a dispărut calul de acasă. Măinile i-au fost legate cu o sârmă, care îi intra în carne, în timp ce anchetatorul o răsucea din ce în ce mai mult cu un clește, întrebând de ce furtul nu a fost semnalat la data constatării. Cu toate acestea, taina nu a fost dezvăluită. Cercetarea a continuat în zonele limitrofe.

Toată suflarea spera că blestemul comunismului, ce s-a abătut asupra țării, este de scurtă durată, neavând aderenți, cu excepția caracterelor abjecte. Va dura încă puțin. Zvonul că vor veni armatele occidentului să-i dea jos pe comuniști, se amâna de la an la an. Speranța era încă vie. Știrile șoptite avansau chiar ideea, că peste două luni sau joi, săptămâna viitoare, trenurile cu trupe vor trece granița, intrând pe la Timișoara. În pădurea care era la o distanță de patru kilometri, stăpânul îi construise lui Kaiser, ca adăpost, o cabană mică și acoperită. Era amplasată pe o groapă mare, dintr-un versant al văii, din care gospodarii luaseră pământ roșu pentru sobe sau pentru alte nevoi. Zilnic se ducea la el cu bicicleta, pe căi ocolite, departe de ochii curioșilor, de obicei înainte de apariția zorilor, să-i ducă grăunțe, fân și apă. Calul simțea din timp apropierea stăpânului, începând să necheze încet, că l-a recunoscut, un fel de bun-venit. Ciulea urechile, căuta să-l vadă printr-o crăpătură a adăpostului. Nerăbdarea revederii se citea în ochii celor doi. Între ei se înfiripase o apropiere aparte, un magnetism greu de descris. Stăpânul îl mângâia, îl peria, îl plimba printre copaci, după care, la plecare, stăteau pentru câteva clipe, obraz lângă obraz sau cu

frunțile lipite. Se priveau în ochi pe fondul suspinelor profunde. Îi spunea să mai aibă răbdare încă puțin . Îl va lua înapoi acasă după ce o minte luminată va anula acea dispoziție plină de imbecilitate, după ce va fi contramandată acea hotărâre gândită de o minte fără discernământ. Amândoi reprezentau o zală dintr-un lanț al pătimirilor, o generație de sacrificiu, ca multe ce vor urma.

Zilele treceau și ordinul aberant de ucidere a cailor nu se abroga. Toamna lungă a anului 1961 era pe sfârșite. Frigul a pus brusc stăpânire pe așezarea patriarhală. Frunzele se scuturaseră aproape toate, formând un covor gros. Vântul suiera printre crengile înnegrite ale copacilor. În noaptea precedentă căzuse prima zăpadă. Coșurile caselor fumegau abundant încă din zori. Copiii se adunau în jurul sobei. Căinii tremurau de frig în cușca lor, lătrând prelung, să se mai încălzească sau să răspundă la apelul altora. Pisicile se înghesuiau după cuptor, torcând. În acea dimineață, Ionel Voiculescu a renunțat la bicicletă și, pe o sanie și-a pregătit bagajul să plece la pădure, unde îl aștepta prietenul său drag. Drumul a fost greu, dar înainta cu îndârjire, avea un sentiment ciudat, de neliniște, presimțea că s-a întâmplat o mare nenorocire.

În clipa când s-a apropiat de locul revederii, o priveliște îngrozitoare i-a despicat privirea. A dăpostul lui Kaiser avea o spărtură într-un colț. Zăpada din jur era roșie ca purpura și bătătorită. Bucăți de piele neagră și lucioasă marcau locul dezastrului imens. O haită de lupi îl devoraseră pe falnicul Kaiser. În fața cumplitului carnagiu, sub șocul loviturii primite în creștet sâteanul a îngenunchiat, plângând ca un copil. Prietenul său murise în chinuri groaznice. Urletele sfâșietoare prin care ceruse ajutor nu au fost auzite de nimeni. Capul îi rămăsese intact, cu excepția nărilor din care fusese mușcat. Încrămenise cu gura deschisă din cauza durerilor cumplite. Ochiul erau nefiresc de mari, demonstrând suferință atroce. Avea privirea fixă, parcă îl dojea pe cel care nu venise la timp: *- Ai sosit prea târziu. Nu știu cu ce am greșit de m-ai lăsat aici pradă lupilor. Nu știu de ce nu m-ai luat înapoi, lângă voi acasă. Acum este inutil. Totul s-a sfârșit. Prietenia noastră a durat prea puțin, deoarece a fost prea frumoasă.*

Se pare că dorea să-i facă o ultimă mărturisire, referitor la etapele prin care a fost adus la tăcere. Totdeauna în cadrul atacului în grup, primul lup se agață cu colții de nasul calului, să-l determine să lase capul în jos și, inclusiv gâtul. Alt agresor îl mușcă de trahee, până în clipa asfixierii totale, după care prada cade inertă, la dispoziția fiarelor flămânde. Ce n-au făcut abatoarele comuniștilor, au făcut lupii. O asemănare confirmată de realitatea vremii. Trauma l-a marcat pe toată viața pe cel care își pierduse calul în acea înspăimântătoare scenă. Vestea măcelului din pădure s-a auzit pretutindeni, chiar în satele din jur. Organele represive l-au arestat pe Ion Voiculescu pentru tăinuire, pentru faptul că și-a ascuns calul, deși declarase că i-a fost furat, pentru delictul că a sabotat dispozițiile organelor de stat, pentru crimă de uneltire. Fără să omoare pe nimeni, a fost catalogat drept criminal notoriu, batjocorit că este un bandit, torturat în anchetele ce au urmat. Judecat în regim de urgență, averea i-a fost confiscată, familia i-a rămas pe drumuri.

Condamnatul s-a întors abia în 1964. A scăpat, ca prin farmec de exterminarea oferită cu generozitate de închisorile și lagărele de muncă, pe unde a trecut. Arăta ca o stafie. Locuitorii nu l-au mai recunoscut. În satul lor, venise un strigoi, o fantomă cu viitorul scurtat și tinerețea anulată. Până la ridicarea altei case, a dormit la rudele apropiate, unde familia îl așteptase cu nerăbdare să se întoarcă. Multe nopți a tresărit, sub coșmarul bățăilor încasate de la gardieni. Nu făcuse altceva decât să-și salveze prietenul cabalin. În vechiul său imobil era sediul Gospodăriei Agricole Colective- Victoria Socialismului. Pe locul cumplitului dezastru din pădure, unde îngropase ce mai rămăsese din frumosul cal, a improvizat un mic monument simbolic, în amintirea murgului sfâșiat de lupi și de legile anacronice ale unor vremuri oligofrene. Cazuri de ascundere a cailor au fost multe, de forme variate, în locuri diferite, finalul fiind același. S-a întâmplat în România, unde conducătorii promiteau, ca și acum, că duc poporul spre progres și civilizație, repetând, cu isterie că omul este cel mai prețios capital. Epigramistul Nicolae Petrescu-Pitești, a pus o întrebare concretă: Pe chiaburi i-ați omorât, dar cu caii ce-ați avut ?

Revenind la SMT-uri, tractoarele care arau pământul și recoltau producțiile agricole semănate la pătrat, așa cum sunau rețetele sovietice, erau normate conform unor calcule bizare. Pentru salarizarea mecanizatorului, în loc să se estimeze suprafața terenului agricol prelucrat mecanic, indiferent la ce distanță era pentru a fi verificat, s-a convenit să se măsoare nivelul motorinei din rezervor la întoarcerea tractorului în garajul instituției. Făcându-se consumul în litri, reieșea suprafața care a fost lucrată. Urmare a acestor calcule ciudate, în locurile discrete de pe câmp apăruseră pete mari de combustibil. Tractoristul arunca motorina pentru a fi retribuit în funcție de cantitatea care rezulta că a consumat-o pe ogor. Nu apăruseră, încă autoturismele particulare, inclusiv cele cu motor Diesel. Ar fi fost raiul pe pământ, câștigul imens și reciproc avantajos.

În acea perioadă sărăcia devenea din ce în ce mai lucie. Pe ulițele satelor se puteau vedea bătrâni desfigurați, cadavre ambulante, fără proteze în gură, cu gingiile însângerate, care priveau înfrigurați, cu mâna streșină spre zare, așteptând de la oraș un nepot, ce n-a venit nici ieri și poate că nici mâine, să le aducă o pâine veche, tare, o iască sfoiegită. Tabloul sinistru al acelei perioade a fost descris foarte precis de Cristian Tudor Popescu în volumul Luxul morții: *În anii 50, dihori și logopați cu o ocupație incertă erau puși peste noapte în fotolii de ministere, directori, primari, șefi de cadre. PCR a înlocuit elitele României cu târlani hotărâți să parvină. Fenomenul a fost impus de ruși și de cozile lor de topor. Comunismul în toată hidoșenia lui s-a concretizat prin violență, diversiune, subversiune, primitivism, furuncule ale puroiului totalitarismului rezidual.*

După 1990, pe coliva întunecată a realității a apărut bomboana roșie a oportunistului. O parte dintre foștii activiști, directori de IAS-uri sau milițieni, care serviseră comunismul cu atașament și abnegație, exterminând exploatarea, au devenit chiar ei chiaburi, dar de tip nou. Și-au făcut SRL-uri, au cumpărat întinse suprafețe de teren arabil, până dincolo de orizonturile imposturii, au procurat utilaje noi, dar la prețul fierului vechi.

LA UMBRA URMELOR – continuare

Carmen Ileana IONESCU

Doi tineri - el și ea. Ea, subțirică, o figură inexpressivă. El, frumos, solid, înalt – ca să demonstreze încă o dată, că în viață nu are importanță cum arăți atâta timp cât cineva te iubește!

Mai încolo, un tip scund, burtos și hidos. Stă înfipit pe propriile-i picioare, împingându-și mândru hidoșenia aia de burtă în afară, de parcă ar avea cu ce se lăuda. Îmi întorc scârbită, privirea.

Nu aud decât plânsul mării și aeroplanul care se învârt pe deasupra noastră. Se rotește de câteva ori și apoi dispare. Mă întorc din drum. Au apărut alți oameni. Două femei cu patru copilandri. Copiii au pus la cale o întrecere. Una din fetițe, mănâncă o felie de pâine cu unt. E toată mănjită în jurul gurii. E obeză pentru vârsta ei, lucru care se pare că nu o impacientează pe mamă-sa. Ar vrea și ea să participe la cursă, dar felia de pâine e mult mai importantă. Scopul competiției nu are aceiași valoare pentru ea. Încearcă să țină pasul cu ceilalți dar, evident, nu e în stare. Interesul ei își are coordonatele în alte direcții.

Un pescăruș - poate singurul pe care l-am văzut astăzi - se azvârle în mare, de unde iese fără nici o pradă.

Câțiva crabi își plimbă cochiliile de la stânga la dreapta, nehotărâți, parcă dezorientați. De parcă nu știu de unde vin și încotro trebuie să ajungă.

Două urme distincte, arată că pe acolo au alergat doi gușteri. E plin de ei în acest resort - peste zi, stau la soare precum... șopârlele.

Meduzele au eșuat pe plajă, iar acum a rămas de ele doar numele. Se usucă neputincioase. Sinucigașe.

Chiar la mal, se aleargă între ele două mici bancuri de pești lunguieti și străvezii. Nu îi văd niciodată peste zi, de parcă se ascund de mulțimea care cotopește plaja cu tropotul ei specific.

Patru băștinași sunt așezați la buza dintre nisip și pădurea sălbatică. Vorbesc între ei, iar unul mă arată cu capul. Apoi se ridică și se oprește chiar acolo unde marea sărută nisipul. Îl privesc prin borul perforat al pălăriei de care nu m-am despărțit de când am ajuns aici. Instinctiv, știu că vrea să-mi vorbească și, pentru a evita orice situație penibilă, mă întorc din drum. Nici măcar nu privesc înapoi. L-am lăsat cu buza umflată...

La dreapta mea, departe la orizont, nori albi, pufoși, fac o barieră între ocean și cer. Ca să nu uităm faptul că, oriunde ai fi pe acest pământ, există o limită în toate. Frumusețea este inexplicabilă, indescritibilă. Dumnezeu nu a făcut nimic întâmplător. Clădește totul cu cap!

Mă opresc. Nu mă pot abține să nu privesc acest spectacol care nu ne este oferit în fiecare clipă. Îmi taie răsuflarea. Ochii mi se bucură. În gură am gust de sare, iar în nas mi se încurcă mirosurile de alge împrăștiat pe plajă cu cel al nisipului ud în care mi se adâncesc urmele pașilor, pentru ca apoi să fie șterse de câte un val răzleț ce nu lasă să se afle

despre trecerea mea pe acolo. Plaja se protejează! Oceanul își aruncă peste nisip valurile, iar unduirea lor lentă și puturoasă amintește de coapsele unei femei bine împlinite, despre mersul ei glăș și nepăsător. Totul e nefiresc de perfect. Parcă zeii s-au jucat cu natura, pentru a o face atât de minunată. Natura știe ce face - ea nu are nevoie de o imagine anume, pe care să o reproducă, pentru a crea frumuseți.

Locuim la parter. Avem trei camere cu trecere prin sufragerie. O baie. Și un balcon. Balconul nu este mare, iar mama a instalat în el două dulapuri. Iarna mai este și butoiul cu varză.

Așa că nu mai rămâne mult loc. Tot iarna, sunt întinse rufele la uscat. Multe rufe, căci suntem cinci în casă.

Din balconul acesta închis cu geamuri, precum a devenit la modă, privesc oamenii care trec prin parc sau pe alea din fața blocului. Mă despart de ei doar câțiva metri. Sunt mereu aceeași oameni! Locuitorii cartierului.

În fața balconului crește un cireș sterp care, cu timpul, a devenit la fel de înalt precum blocul. S-a întins către soare, fiind sătul de întunecimea în care a fost plantat. Visează să devină roditor, să se știe util copilandrilor care s-ar înfrupta bucuroși din roadele lui. Dar în zadar. De când îl știu, tot sterp este. Azi o fi mai mare decât blocul, căci nu mai știu nimic de el de când am plecat!

Alături este un prun amărât, precum toți prunii, căci ăștia nu cresc înalți. Nu au aceeași ambiție precum cireșii! Copacii sunt precum oamenii - sau oamenii sunt precum copacii? - unii visează sus și devin cireși, alții nu au nici un fel de ideal și se mulțumesc să hrănească omizi, precum prunul nostru. Căci el, în loc de prune, ne-a dat în fiecare vară mormane de omizi scârboase, păroase, oribile! Cum se pot oare metamorfoza aceste creaturi infecte în așa splendori? Mare mai e minunea Ta, Doamne! Urătele astea invadau pervazul geamului de la sufragerie, iar mama, nemaiputând îndura supliciu, a ordonat într-o bună zi, tăierea prunului. Și tăiat a fost. Nu l-a plâns nimeni.

Plânseseră alții înainte, atunci când Nicușor s-a aruncat de la etajul patru cu dorința de a-și pune capăt zilelor. Iar în loc de moarte, s-a ales infirm pentru tot restul vieții! Tocmai bine ca să nu mai poată merge nici măcar până la alt geam de unde să încerce din nou! Ce nerozie! Ce face și dragostea asta dintr-o minte fragilă! Dar ea?

Nicușor a căzut peste prunul nostru, și el infirm. Azi nu mai trăiește nici unul dintre ei! Așa e soarta. Ce știm noi, prun sau om, ce ne așteaptă în viață?

Balconul! Ar fi trebuit să fie locul unde să îmi creez un univers, dar eu am fost mereu o sălbatică, o ființă născută să trăiască în aer, neîngrădită, un spirit rebel, cu dragoste de libertate. Eu am nevoie să gust aerul. Să miros strada. Să respir asfaltul încins. Să văd lume, să mă amestec cu ea, să mă confund cu ea. Îmi amintesc cât eram de fascinată de acest balcon doar în perioada de iarnă. Aici erau aduse compoturile, dulceturile, tăieței de casă puși în saci de cârpă, vinul de smochine atât de bun și amestecător, cârnații

puși la uscat, șuncile cu sare, borcanele de untură cu bucăți de carne friptă și nelipsitul butoi cu varză, borcanele cu murături și câte și mai câte.

Doar vara era pustiu în acest balcon!

Toate sticlele și borcanele spălate.

Nimic fascinant aici!

Dar totul până într-o bună dimineață caldă de vară.

Aveam poate cinci sau șase ani, dar îmi amintesc această întâmplare ca și cum ar fi fost ieri. Era cald în casă și era cald și afară. Soarele se strecura printre crengile cireșului, dar nu ajungea niciodată la fereastră noastră.

Ca de obicei, la sculare, mă duceam întâi și întâi în balcon.

Ca să văd ce se întâmplă în lume!

De parcă nu ar fi fost de ajuns să mă uit pe fereastra dormitorului!

Am deschis ușa balconului și L-am văzut. Era la noi în balcon.

Nu m-am speriat. M-a uimit doar ca era acolo, în balcon.

Stătea acolo suspendat în aer, în fața dulapului cel mare de la noi din balcon. Înalt, robust, cu o privire blândă în ochii săi calzi, cu o barbă stufoasă, așa cum mi se spusese că arată. Dar de ce i-am dat un chip lui Dumnezeu? De de trebuie să aibă mereu aceiași înfățișare, când El, cel ce ne-a creat, arată mereu la fel, iar noi, atâtea nații pe acest pământ, arătăm diferit, iar timpul ne schimonosește înfățișarea? Vezi, aspectul lui Dumnezeu scapă criticii, scapă judecății noastre de pământeni trecători! De ce? Poate pentru că El este unic, ce știu eu...

Ce făcea acolo și de ce venise? Nu era o halucinație, nu era o vedenie. Copiii nu au vedenii, sunt prea sinceri pentru ca să născocască istorii atât de picante.

Ce-aș fi putut eu să-i spun lui Dumnezeu? Sau ce să-i cer? Un copil inocent, cu nimic pe suflet, pur precum o apă de izvor. Așa cum sunt toți copiii la acea vârstă. Între timp, lucrurile s-au mai schimbat și puritatea s-a cam transformat într-o apă tulbure și stătută, care nu mai are puterea de purificare. Prin nici o metodă. Dar care dintre noi e nepătat?

Mă uitam la El fără teamă. Doar cu consternare. Mi-era teamă să nu Îl sperii, să nu plece.

Dumnezeu era la noi în balcon! Și mă privea. Mi se arătase numai mie. De ce oare? Oare pentru a mă asigura în acest fel, despre faptul că va veghea mereu asupra sorții mele? De ce să vegheze, când El mi-a dat destinul și soarta? El mi-a clădit drumul încă înainte de a fi născută. El și stelele. Mai îmi trebuia mie o astfel de asigurare din partea Lui? Atunci nu știam că El are grijă de tot ce voi trăi, voi face, voi întreprinde, voi gândi, voi greși. Acum însă știu. Și oricât L-aș ruga ceva, orice, doar El știe dacă este cazul să am sau nu, dacă merit sau nu.

Dar atunci, Dumnezeu fusese la noi în balcon. Și m-a privi drept în ochi fără să îmi vorbească, fără să îmi zâmbească. Ce-mi putea spune? Eram doar un copil.

Dar nu am uitat.

Dumnezeu a fost la noi în balcon!

Dumnezeu a venit la mine pe când eram un copil.

În balcon.

MOMENT DE GRAȚIE

ADRIAN MUNTEANU

Otilia TUNARU

*jurnalistă și directoare a școlii
Junimea Româna din Montreal*

Vă scriu ca o prelungire a momentului de grație pe care ni l-a oferit spectacolul Fluturile din Fântână.

Stilul retoric al sonetelor s-a încadrat perfect cu ideea acestui turneu nord-american, în care spectatorii au fost interpelați cu privire la problematica existențială, tematică atât de bogată în sensuri. Sonetele iubirii, sonetele

Brașovului completează în mod armonios peisajul liric ce poartă amprenta proprie scriitorului Adrian Munteanu. În plus, spectacolul pe care ni-l oferă actorul Adrian Munteanu scoate în evidență formula de satiră spirituală și morală ce concluzionează dizertația concisă a sonetelor. Derivat din cuvântul son, poemul-sonet își merită din plin numele în spectacolul „Fluturile din fântână”, deoarece percepem muzicalitatea versului și a zbaterii existențiale. Poezia transportă mesaje profunde, ce explodează într-un imperativ al urgenței de a trăi, de a percepe și înțelege.

Grație verbului vibrant al poetului Adrian Munteanu, iată că sonetul – genul acesta de poem codificat, propriu mai ales poezilor Pleiadei renascentiste și saloanelor aristocratice –, ne este accesibil și rezonază în acord cu prezentul pe care îl trăim ca pe un vortex amețitor. Încărcătura de simboluri și de figuri de stil la început destabilizează creând efectul-surpriză, apoi, pe măsură ce avansăm în conținut, ne smulge din goana cotidiană proprie secolului vitezei și înaltei tehnologii, transpunându-ne într-un spațiu al reflecției, al eleganței clasice, al certitudinii că existăm cu adevărat atunci când simțim emoția și energia creatoare. Întâlnirea cu Poezia sonetistului Adrian Munteanu ne-a unit pe toți cei prezenți în aceeași vibrație și a mai potolit un pic aleanul celor duși departe, cei care trăiesc acum dincolo de spațiul mioritic aflat între fatalitate și firesc, dincolo de orice graniță, într-o altfel de patrie, numita Dor...

Drum bun în periplul dintre continente, ați reușit în mod cert să construiți punți de cuvinte și trăiri între românii de pretutindeni!

**Adrian
MUNTEANU**

Tudor ARGHEZI – POURQUOI SERAIS-JE TRISTE ?

- poèmes -

Version française et présentation Paula ROMANESCU**Le poète des fleurs de moisissure**

Si Charles Baudelaire avait chanté les fleurs du mal d'un siècle qui n'avait connu ni les malheurs des deux guerres mondiales, ni la peste rouge du communisme, ni la souffrance inimaginable de la fleur de la nation roumaine jetée dans les bagnes comme «ennemis du peuple» par des «libérateurs» criminels au nom de la ... raison du

plus fou, Tudor Arghezi (le 21 mai 1880 - le 14 juillet 1967), poète roumain représentatif du XX-e siècle, fit fleurir la moisissure de tous les malheurs des siens et la changea en poésie.

Soyez donc béni, mon Dieu, qui donnez la souffrance !

Tour à tour, journaliste, horloger, moine, écrivain, prisonnier politique, il débuta en poésie à l'âge où Baudelaire finissait sa vie.

Après la Guerre sa signature était interdite, la presse et les maisons d'édition des années '50 lui étaient interdites aussi, des voix endiablées de « écrivains sans œuvre », apprentis à l'école de Marx, traitaient la poésie de Tudor Arghezi de « putréfaction ». Mais le temps n'arrête jamais de tourner. La mémoire des lecteurs n'a pas retenu les noms de dénigriers. Le nom d'Arghezi leur reste très bien connu. Sa place dans la littérature roumaine est bien large.

Retiré à Martzishore – quartier à la banlieue de Bucarest, non loin du monastère de Văcărești (démoli par le régime de la terreur athéiste) – le poète continua à ... cultiver son jardin.

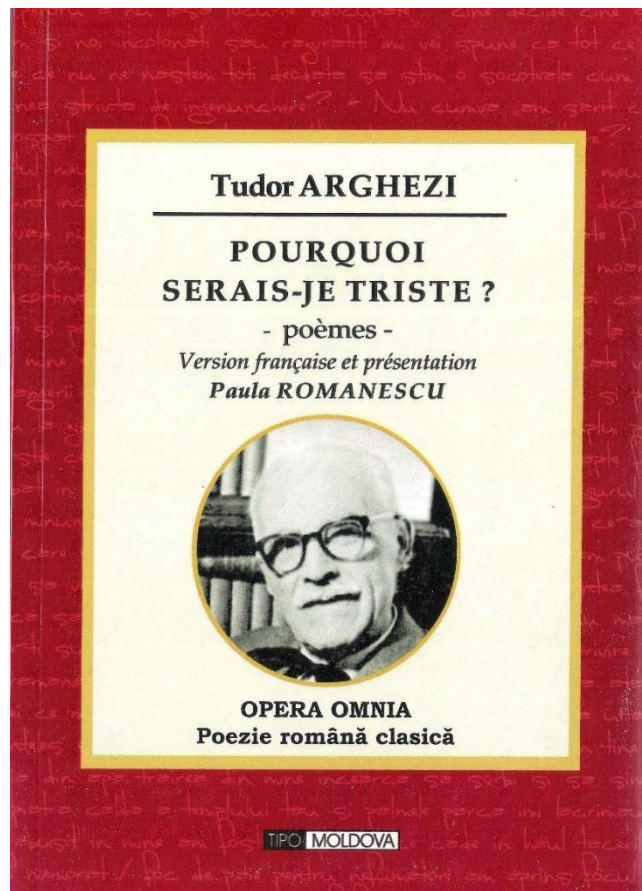
Sa cerisaie continue à fleurir – Ô ses fleurs de pureté ! –, la porte de sa maison reste à jamais ouverte à tous ceux qui aiment la poésie.

Soyez béni, mon Dieu, qui donnez à la langue roumaine des fleurs de moisissure qui chante !

**Fin d'automne
(Sfârșitul toamnei)**

Ô! Qui pourrait dire qu'hier encore
Il y avait par là des fleurs,
Des rossignols,
Des livres lus les yeux mi-clos
Où des rubans larges et beaux
Tournèrent tant et tant de fois ?

Pourtant, nous fûmes deux antan
Comme deux malades se promenant
Bras dessus, bras dessous ;
Comme deux esclaves tendres et doux
Sous les peupliers sévères et noirs
À l'heure de la tombée du soir.

*Il faut partir ! Je suis seul
Et étranger parmi les tilleuls
Gris eux aussi,
Mais quelque chose comme un destin
Me pousse de m'attarder en chemin
Parmi les feuilles mortes des allées.*

*Là, où le cher passé mourut
Je me promène comme dans une tombe
Où je suis lié
Pour écouter la terre se taire,
Quand dans mon âme file le muet
Regret que les vents emportèrent.*

**L'heure est venue peut-être
(Poate că este ceasul)**

*L'heure est venue peut-être, puisque les feuilles pâles
Hier encore éclatantes commencent à tomber,
De regarder franchement, en face, le passé
Quand l'ombre de son ombre commence à nous faire mal.*

*Et sans humiliation et sans nulle fierté
Rappelons-nous de nous petit à petit, fil à fil,
En regardant les roches au zigzag de porphyre
Où le pas imprima l'aveu-fragilité.*

*Brûlés par les étoiles une nuit, un jour petits,
Tantôt crucifiés, tantôt libres et grands,
Avec au-dessus de nous des vautours en volant –
Pasteurs des chrysanthèmes, prophètes des fourmis.*

*Si on a les genoux meurtris par les épines
Ce n'est que pour souffrir ? Ce n'est pas pour de la joie?
C'est l'automne! Allons faire de nous-mêmes un toit
Pour que tout le désert y entre et illumine.*

*Prenons la cendre éteinte des anciens autels,
Redonnons-lui la flamme, une fumée à mûrir,
Éparpillons-la, semence, sur le champ à venir
Espérant pour plus tard la moisson du chagrin.*

Vêpres au son des cloches (Denie cu clopote)

*Tais-toi. Ne bouge pas.
L'aigle du souvenir s'est réveillé
De ma nuit
Et vole dans l'espace étoilé.*

*Ne trouble pas l'aurore.
Ô, d'où vient-il
Cet aigle bleu qui a tellement grandi?
Je l'ai laissé sans ailes, dans son nid, tout petit.*

*Je ne me suis donc jamais égaré
De mon passé.
Il y a encore de l'espoir, il y a encore de la douceur,
Une ombre blanche passe à travers le silence.*

*Le nuage qui m'avait ravi s'est dispersé!
Chaude pluie, riche pluie,
Tombe généreusement sur mon champ
Où toutes les morts de la pensée
Ont ressuscité.*

Crayon (Creion)

*J'aime ton visage
Et tes yeux de lac pur
Où se reflètent
L'arbre et l'azur.*

*J'aime ton sourire
Comme la pierre du tréfonds
Où nagent de longs poissons
Blancs, à l'œil rond.*

*Ta tête je l'aime, tu sais,
Rivage plein de roseaux
Où dorment les araignées
Sur les duvets des cieux.*

Ton être tout entier

*De chagrin et de joie,
Pourquoi devrais-je l'aimer?
Il ne le faudrait pas...*

Homme par homme (Om cu om)

*Un homme n'était qu'une feuille
Mais plus tard homme par homme
Se sont mis à grandir et devenir arbre aux pommes.*

*La feuille des branches se meurt, légère fragilité,
L'arbre se multiplie et devient forêt.
Chacun sa destinée; l'existence éphémère
Devient humanité par l'homme fait de la terre.*

Inscription (Inscripție)

*Quand la rivière me rencontra
Elle me dit :
Viens avec moi,
Mais moi, je ne l'ai pas suivie.
Quand le vent sur les rives passa,
Il me dit :
Viens avec moi,
Mais moi, je ne l'ai pas suivi.
Quand le faucon des cieux vola
Au-dessus de moi, autour de moi,
Les ailes tendues, il me dit :
Viens avec moi,
Mais moi, je ne l'ai pas suivi.
Les eaux, le vent, les étoiles, le faucon,
Après m'avoir frôlé
S'en sont allés
D'outre bord.*

Inscription d'homme (Inscripție de bărbat)

*Fais ton devoir comme il faut, pas à pas.
La peine, l'idéal, c'est du devoir aussi
Sourire aux gens, défendre ton pays
Et attendre ton heure. Car ça viendra.*

*N'aie pas peur, car c'est la destinée,
Que tu sois lâche, infâme ou vaillant,
Il faut lutter courageusement ;
On porte dans l'âme toute l'humanité.*

*De porter des fardeaux c'est ton droit.
Un autre bien plus lourd t'attend. Ça ne fait rien.
Ne t'en plains pas, vas-y! Continue ton chemin
Et, la tête haute, attends bien la fin. Car ça viendra.*

INTERVIU MIRCEA GHEORGHESCU

Corina Diana LUCĂ

Corina Luca:

Stimate Maestre, am avut prilejul fericit de a vă cunoaște și a vă asculta cu ocazia mai multor spectacole în Montreal.

Cititorii revistei „Candela Montreal” sunt curioși să afle ce se ascunde în spatele acestui talent multi funcțional. Sunteți omul orchestra, cel care învie sunetul în atâtea instrumente de suflat și nu

numai.

Unde se află originea pasiunii pentru muzică?

Mircea Gheorghescu:

Talentul se moștenește desigur, dar ca să performezi, este nevoie de multă muncă.

Multă muncă, da, dar când faci ceva cu pasiune nu mai e „muncă”, este doar plăcere.

Tatălui meu, pe care nu l-am cunoscut, căci a trecut la cele veșnice când eu aveam doar doi ani, îi plăcea să cânte la caval. Probabil că de la el am moștenit talentul.

C. L.: Ce rol ocupă muzica în viața dvs.?

M. G.: Muzica, lectura și dansul sunt pasiuni care m-au hrănit încă de mic copil.

C. L.: Care este parcursul muzical ce l-ați avut în România?

M. G.: Eu sunt originar de la Putna, din Bucovina. Prima mea emigrare a fost la Timișoara la vârsta de 22 de ani.

Studii de muzică nu am urmat, așa că eu cânt „după ureche” și norocul meu este că am o bună ureche muzicală.

Am învățat multe la Școala populară de artă din Timișoara, unde am activat ca dansator.

C. L.: De cât timp sunteți în Canada?

M. G.: Sunt în Canada de 37 de ani. Am participat la multe evenimente culturale aici. În anii '80-'90 am încropit o formație de dansuri populare ca să păstrăm și să transmitem copiilor noștri tradițiile și cultura românească. Am trei copii, chiar și nepoți acum, care toți poartă cu mult drag iile românești.

C. L.: Ați reluat și aici pasiunea pentru cântat. Cum răspundeți invitațiilor, care este criteriul de selecție?

M. G.: Nu am nici un criteriu, când sunt solicitat înseamnă că se cântă muzică românească de valoare căci „manelele” nu se cântă la fluier, ocarină și nici caval. Ar fi prea lungă lista de participare dar trebuie să menționez că marele și talentatul actor Septimiu Sever nu recită Miorița fără să-l acompaniez la caval.

Mircea GHEORGHESCU

C. L.: Viața în Canada v-a adus o completare, o maturitate, o împlinire profesională?

M. G.: Viața la Montreal mi-a adus o soție iubitoare care m-a sprijinit și încurajat atât pe plan cultural cât și în viața de familie de peste 20 de ani. Mulțumesc lui Dumnezeu pentru toate.

C. L.: Mulțumim, dl Mircea Gheorghescu că v-ați deschis sufletul în fața cititorilor revistei, vă dorim sănătate și bucurie în cântec.

UN CLIN D'OEIL: VERONICA BALAJ ȘI PUTEREA CUVÂNTULUI

Eva HALUS

Interviu realizat de Eva Halus pentru volumul II al cărții de Convorbiri cu Personalități Românești din Montreal, adaptat pentru Revista Candela

Am cunoscut-o pe doamna Veronica Balaj în postura unei regine a comunicării, purtând discursuri în istoria artei, la fel cum o Amazoană își poartă bijuteriile: cu grație și grijă pentru interlocutor, urmărind pulsul cuvintelor ce vin spre ea și racordând propriile sale cuvinte cu eleganță în orice discuție, cu măiestrie fără echivoc. De orice parte a microfonului ar fi, sau dacă este în fața unei pagini albe

căreia îi încredințează trăiri adevărate sau pe care și le asumă creând personaje, Veronica Balaj iese întotdeauna învingătoare. Sunt victorii ale unei prea-fericite îmbinări între rațiune și sentiment, venită dintr-o profundă cunoaștere a naturii umane.

Cu studii la Facultatea de filologie, Universitatea de Vest, Timișoara, studii postuniversitare de jurnalism la București, 1987-1989, studii de jurnalism Radio France International, 1990 și studii postuniversitare de limbă și civilizație franceză la Universitatea Neuchatel Elveția, 2000 și-a creat un portofoliu care i-a deschis porțile lumii literare și culturale în care ea însăși – spirit deschis, explorator, aventurier și curios – și-a tăiat poteci găsindu-și un loc, dacă am putea spune, pe mai multe continente, în multe cărți și în și mai multe inimi...Cu un palmares de 30 de cărți publicate, în mai multe limbi de circulație internațională, Veronica Balaj este o deschizătoare de drumuri pentru literatura română și pe scena culturală europeană. Ce ne-ar putea dezvălui astăzi și cu ce ne va surprinde personalitatea dânssei cu inflexiuni de argint viu?

E.H.: - Doamna Veronica Balaj, am avut plăcerea să vă cunosc în 2015 cu ocazia unui interviu telefonic în Canada. Atunci, la inițiativa dnei Melania Rusu Caragioiu, ați făcut o serie de interviuri cu personalități românești din Montreal. M-am alăturat dumneavoastră și în mai 2016 am publicat împreună primul volum de convorbiri cu personalități românești din Montreal. A fost prima mea carte de interviuri dar nu și prima dumneavoastră prezentare de acest gen. Ați avut și interviuri la Radio pentru românii de Pretutindeni, cât și invitați la emisiuni de televiziune, ați mai publicat cel puțin încă o carte de interviuri. Ce ne puteți spune despre această bogată activitate?

VB.: - Cuvintele tale sunt foarte generoase. Oricum aș începe, tot despre muncă va fi vorba. Important este că am lucrat cu mare plăcere și la radio și în scris. M-am obișnuit atât de mult să acționez, să activez pe două planuri paralele încât, spun uneori, în glumă, că doar sunt o balanță ca zodie

Veronica BALAJ

și nici nu s-ar putea decât să încerc a stabili echilibrul a două talere. Mie mi-a fost hărăzit, după cum deja ai precizat, și domeniul literar și cel radiofonic. Adică, teritoriul cuvântului. Cred că există o întindere nebănuită pe care o poate deschide cuvântul. De aceea l-am numit teritoriul cuvântului. Unul rostit, pe calea undelor, altul scris. Ce noroc pe cineva să-i fie îngăduită o asemenea experiență! Sau...aventura gândului. Asta am primit de a la viață, de la conjunctura care mi-a ieșit în cale dar, apoi, pentru a onora această șansă, a trebuit să muncesc. Nu spun o noutate.

Lucrurile se înțeleg de la sine.

În orice mic proiect sau vis, trebuie să te investești cu perseverență, atitudine corectă chiar dacă ai un dar anume. Să-i zicem talent, înclinație sau... toate la un loc. Acum să încerc să răspund măcar la o parte din ramificațiile întrebării puse.

Propun să intrăm la radio. La început, am realizat emisiuni pentru copii. Mă ajuta vocea. Am făcut și actualități, adică știri. Mă atrăgea secția culturală. La radiourile naționale din lume regula este ca reporterii și mai apoi, viitorii redactori să fie selecționați pe specialități. Normal. O emisiune economică nu o va face așa de bine un filolog precum un specialist în științe economice. Drumul nu a fost scurt. Am străbătut o perioadă în care am exersat realizarea diferitelor emisiuni, de pildă, emisiunile matinale care cuprind în comperajul lor, după cum se știe, o diversitate de știri, inserții înregistrate, referitoare la actualitate.

Am prins momentele când se lucra pe bandă magnetică, semnai pentru ea, tăiai cu foarfeca (ceea ce se numea fonotecare), adică, scoteam fraze sau cuvinte, ajustam intervenția interlocutorului de sunete inutile, pauze, reluări, ezitări...etc. Azi se lucrează pe computer, e mult mai ușor. Am făcut cursuri speciale și...am reușit să trecem de la formula veche la cea modernă.

Când eram în direct, la început adesea cu un coleg, aveam emoții ca un actor pe scenă. În plan mental, deși te concentrezi pe tonalitatea vocii, pe rapiditatea intervenției, zece secunde de pauză la radio sunt... o catastrofă... cu toate

acestea, în planul doi mental zic, era supracontrolul impus de emoții și de conștientizarea că ești ascultat de câteva zeci de mii de persoane sau și mai mult. Nu poate să-ți fie indiferent felul cum te vor recepta. Meseria de jurnalist radio este pe viață. Puțini vor renunța dacă au parcurs etape în stil profesionist, exigent. Tu, cel de la microfon trebuie să fii atât de exact, de plăcut, de convingător, încât, ascultătorul să creadă că ceea ce spui tu este adevărat. Cu vremea, am ajuns și la secția culturală. Am realizat ani la rând emisiunea RADIO COCTAIL, care dura două ore în direct. Aveam rubrici din mai toate domeniile culturale. S-au perindat la microfon, fiindu-mi invitați, dirijori de marcă, soliști de operă, interpreți de muzică ușoară, folk, regizori, compozitori, scriitori, pictori, miniștri, elevi talentați, profesori, inventatori... o, de-aș putea retranscrie intervențiile lor ar ieși câteva volume de mărturii dar, din păcate, au zburat în eter.

La finalul celor doua ore, trebuia sa rezulte un spectacol din cuvinte. Încheiat, rotund, dacă se putea, plăcut, de regretat că s-a încheiat.

E.H.: - *Ce alte emisiuni de Radio și Televiziune ați realizat?*

V.B.: - Dacă aș face o fișă, ne-ar trebui câteva zeci de pagini, e vorba de emisiuni transmise zilnic, altele din două în două zile...ani la rând...E o viață legată de actualitatea momentului sau de cultura perenă, seculară, cea care rezistă timpului. Ce să aleg oare? *Amintirile Thaliei*, emisiune prelungită pe parcursul a 10 ani, care prezenta mărturii ale marilor actori despre mari maestri ai scenei?? Despre emisiunea, *Viața literară*, interviuri cu scriitori reprezentativi din România, Franța, Germania, Austria, Italia, Elveția, Serbia, Ungaria etc.? Aceasta a durat 25 de ani, vă închipuiți, o mare parte din viață, și s-a încheiat acum doi ani când Bucureștiul a propus o altă schemă de programe, nu cu emisiuni lungi de o oră, considerate plictisitoare. Ar fi de menționat și *Farmecul Documentelor*, unde se vorbea doar despre mari personalități în documentele păstrate în arhive personale sau cele de stat.

De vreo trei ani mi-am luat o colaborare la un post privat de televiziune, am fost chemată și... e foarte important când ți se deschide o ușă, fiind invitat, netrebuind tu să soliciți o audiență... Mi s-a dat o oră de emisiune culturală. Se numește *Art Nova*. Merg pe aceeași idee a promovării valorilor. Din Canada, a fost prezent la emisiunea mea de al Radio România, Distinsul Pr. scriitor, Cezar Vasiliu, fiind la Timișoara cu prilejul unui Congres ARA, apoi Doamna Melania Caragioiu, care astă vară a fost și la emisiunea Tv. Nu îl uit și iată, îl menționez cu toată prețuirea admirativă pe domnul Alex Cetățeanu, care mi-a fost oaspete la emisiunea literară. Dacă tot suntem pe teritoriul canadian, aș mai aminti relatările făcute prin telefon de la diverse evenimente care au avut loc la Ottawa. În acest sens, toate mulțumirile și prețuirea pentru Ambasada României la Ottawa, prin Excelența Sa Dna. Maria Ligor, care la momentul respectiv era Ambasador.

E.H.: - *Dintre personalitățile culturale intervievate care v-au marcat mai mult?*

V.B.: - Am mai spus cu alte prilejuri câte ceva în acest sens. Nu aș dori să mă repet, dar nici să spun pe larg pentru că...ar ieși un volum de mărturii. Să numesc întâlnirea cu Nichita Stănescu, pentru că m-a fermecat, omul și poetul, avea ceva magic în priviri. Nu am mai întâlnit așa ceva. Era miraculos ca prezență. Și pentru că interviul a avut loc la o Tabără de creație din județul Timiș, cu o lună înainte ca poetul să plece în veșnicii, totul a căpătat o semnificație aparte. Am avut prilejul să-l invit în mașina mea, îl dureau rău de tot picioarele, părea că pământul i se lipea de tălpi cu întreaga lui greutate. Nu l-aș uita nici pe Octavian Paler, cu care am avut bucuria să discut de mai multe ori, pe Ștefan Augustin Doinaș, pe Lelia Rugescu, nepoata lui Lucian Blaga, pe Gerda Barbilian, soția lui Ion Barbu... Nume care nu mai sunt și vocile lor au intrat în fonoteca de aur. A propos de fonotecă, am constatat, la un moment dat, că aveam 150 de nume importante păstrate ca voci de neuitat.

E.H.: - *În urma colaborării noastre v-am întâlnit pentru prima dată "pe viu" pentru o oră – o singură oră!...atât de prețioasă pentru că prezentam împreună în cadrul academic al Congresului Româno-American cartea noastră de convorbiri, alături de dl Adrian Erbiceanu, editorul nostru ASLRQ, dna Ala Mândăcanu, Președinta Comunității Moldovenilor și Vice-președinta Asociației Culturale Române, care a fost alături de noi pe întreaga durată a proiectului și Marc Marinescu-Constantin, ilustru designer și pilon, aș spune, al comunității românești din Montreal.*

Ce amintiri v-au rămas în memorie de la scurta noastră întâlnire și de la congres?

V.B.: - Bucuria. Mi-a rămas în memorie bucuria de-a fi prezentat la nivelul unui Congres academic ceva din munca mea împreună cu tine. ARA este o Academie reprezentativă, cu istoric referențial, construit de specialiști din varii domenii. Nu este o întrunire oarecare. E un for. Apoi, oamenii pe care i-am ascultat vorbind despre teme importante, onoarea că sunt colegă cu personalități din atâtea țări și domenii. Lumea e largă, plină de oameni speciali, interesanți, așa pot spune că am văzut și la Montreal. Apoi, m-au emoționat aplauzele...În seara de după eveniment, lansarea volumului, mi-am permis să-mi spun în gând, Doamne, am fost fericită. Crede-mă, după ritmul și lungimea aplauzelor am înțeles că nu am plictisit și nu am dat greș fiind acolo.

E.H.: - *Vorbind despre locuri, oameni și cărți: am avut plăcerea de-a traduce volumul dumneavoastră de poezie Solilocvii, din română în engleză. Cu această ocazie am descoperit limbajul dumneavoastră poetic, care m-a condus pe un tărâm metaforic cu care îmbrăcați teritoriul european de est și de vest și prin care v-am simțit trăirile redade prin metafore și imagini pregnante, fugitive, modelate parcă cu avântul artiștilor de avangardă de la Bauhaus, care nu s-au*

sfiit să remodeleze dimensiunea umanului, subliniind cele mai năstrușnice protuberanțe ale spiritului. Acest lucru m-a făcut să afirm că poezia dumneavoastră enunță apartenența clară și definitivă la spațiul european contemporan, depășind granițele unei singure țări. Desigur, asta și pentru că voiajați mult, că aveți cărți publicate și în engleză, franceză, italiană, spaniolă, germană, maghiară, sârbă și alte limbi, etc. Vorbiți-ne despre aceste călătorii și despre cum sunt primite cărțile dumneavoastră în țările Europei.

V.B.: - Acesta este un capitol emoționant din cariera mea. Aș putea scrie o carte despre impresiile, atmosfera, trăirile din diferite locuri. Dacă ar interesa vreodată pe cineva...aș pune pe hârtie așa ceva, dar, mă îndoiesc. Experiențe culturale sunt trăite de foarte multe persoane pe mapamond. Cui să-i fie de folos, ori...măcar să-i fie o delectare momentele trăite de un scriitor din est, ca mine? ...Și, să nu uităm că unele volume sunt doar în limba română, într-o limbă care nu este de circulație. De aceea mă străduiesc să-mi editez și unele volume traduse. Cuvântul unui scriitor trebuie să circule mai ales azi, în epoca vârtejului informațional, așa se face că particip la diferite lansări în alte țări.

Iată, o să selectez câteva impresii, așa cum mi-ai sugerat. Îmi face mare plăcere subiectul.

Una dintre experiențele de acest fel a avut loc la New York, eu, venită din Timișoara, trăiam cu elan acest moment. Lansam volumul intitulat, "Cu îngerul la arat", tradus în engleză de Antuza Genescu, ea mi-a mai tradus apoi multe volume, fiind filolog de meserie și scriitoare de science fiction, deci nu e departe de fantazarea poetică.

Atunci, la prima lansare am avut parte de un public numeros, vreo 200 de persoane pentru că evenimentul era de fapt, în ziua de 1 Martie, sărbătorit odată cu volumul meu...Interesantă asociere dar, important este că mi-a fost oferit ca un dar pentru memoria mea afectivă.

Presa, prezintă prin televiziunea în limba română, jurnaliști de la renumitul ziar din Chicago, *Meridianul românesc*, apoi, în *Romanian Journal*, ediție bilingvă, o prestigioasă apariție la New York, a fost publicată o pagină despre cartea...și cărțile mele, scrisă de criticul literar prof. universitar, Mihaela Albu, lector pe atunci la Columbia University din New York. Și să nu uit anecdotul faptul că la Universitatea La Guardia unde eram invitată la repetiția unui spectacol complex de muzică și balet, compozitorul originar din Constanța, român, dar grec la originile sale familiale, a văzut în cartea mea poemul Asclepyos. Chiar la pagina respectivă a deschis. A urmat o frază entuziastă și, în stilul foarte deschis pe care îl practică americanii, mi-a propus pe loc să fiu de acord ca poemul să intre în spectacol, fiind vorba de scena lui Asklepios pe care, în antica Grece, urcau bolnavii să-și descrie, de fapt să-și exteriorizeze durerea. Se credea că în acest fel, bolnavii se pot vindeca. În fine, am pășit cu dreptul cum s-ar spune. Au urmat lansări la Viena de cel puțin 10 ani încoace, anual, Franța, Germania, Elveția unde am făcut și studii la Universitatea Neuchatel.

De neuitat au fost și cele două lansări în Israel, la Ierusalim, Tel Aviv și Haifa. Emoționant este doar să fii tradus în ebraică, dar dacă ajungi acolo, este de neuitat. Ei

organizează lansări însoțite de muzică de aleasă clasă cu Filarmonica, adevărate miniconcerte. Cu prilejul nevisat de-a ajunge cu un volum tradus în ebraică la Ierusalim, buimăcită de fericire, de emoție, mi-a fost dăruit un cadou neașteptat. O doamnă de la Filarmonica din Ierusalim a interpretat la vioară melodia Ciocârlia, pe care a studiat-o special pentru că eu veneam din România și, din documentările sale, a înțeles că aceasta este o melodie veche și reprezentativă la noi. Dar cât de elegant și subtil intelectual știu să se poarte scriitorii de limbă ibru, hebrew, ebraică, aș putea să scriu un eseu, doar pentru a le mulțumi. Eu am fost invitată de Asociația Scriitorilor de Limbă Ebraică, nu știam limba lor și nici ei românește, poate unul, doi veniți la lansare la Haifa, dar, dincolo de bariera lingvistică, intelectualismul răzbate prin forțele sale specifice. Povestea poate continua cu Roma, de exemplu, unde am luat și Premiul International de Poezie, Don Luigi di Liegro, la un festival cu tradiție și anvergură. Atunci, în 2005, a fost un iunie mirific, la Palazzo Valentini din Roma, eu aleasa. Mai înainte cu vreo trei ani lansasem tot în „cetatea eternă” romanul **Baltazara**, tradus în limba italiană ca și volumul de poeme premiat.

E.H.: - Fiica dumneavoastră trăiește la Ottawa. Cred că axa Timișoara-Ottawa face parte din sufletul dumneavoastră, la fel de bine ați putea deveni și canadiană...dar sunteți cu adevărat ancorată în peisajul european. Ce succese ați cunoscut în Canada?

V.B.: - O, da, spui exact adevărul. E o axă a sufletului meu. Mi-a inventat-o viața. Nu am căutat-o, nu am plănuț-o, dar mă bucură s-o pot onora cu sufletul meu. Anul acesta, am venit aici, a 16-zecea oară. Am traversat oceanul de 16 ori. Cred că nu mai e nevoie de alt argument.

Iubirea face drum de ape și cărări prin stâncă la nevoie.

Spui succese în Canada, da, au fost spre marea mea bucurie, notez „Medalionul de scriitor”, găzduit de Ambasada României la Ottawa, în ianuarie 2015, participarea cu volumul scris împreună, „Personalități românești din Montreal”, la *Congresul Academiei Româno-Americane* în iulie 2016, interviurile pe care le-am realizat în timp și toate la un loc, mă fac să mă simt în Canada ca în a doua mea casă.

E.H.: - Aveți o carte în lucru?

V.B.: -Da. Un roman. Lucrez la el de anul trecut. Sper să-l finalizez în toamna asta.

E.H.: - Mulțumesc mult, dna Veronica Balaj pentru aceste mărturisiri pline de suflet. Aștept să ne revedem în această vară, la Montreal, urându-vă sănătate și succes în tot ce întreprindeți!

V.B.: - Eu îi mulțumesc pentru posibilitatea de-a convorbi despre literatură și viață.

CLIPÉ ÎN RITM DE POEZIE

Lia RUSE

ORGIA PLOILOR FLORALE

Muguri de soare tănuie un duh...
 Orgiile ploilor florale
 Sărbătorească -nunta lor- în văzduh
 Pe-un ecran transparent de vocale.
 Se face cald de-a-lungul clipelor,
 Se scutură fluturi de lumină
 Și... zborul lor ca un răs plutitor,
 Pe pământ, învie o grădină...
 Nu se-aude cum trece-ntr-o clipă
 Duhul, mirat, înflorind aburi dulci,
 Cum o nouă viață se-nfiripă
 Pe vis de îngeri rămași în răscruci.
 Nebune,-n iarbă, umbrele cântă,
 Zâmbește cerul legat de pământ!
 Mândria noastră este înfrântă,
 Tot ce se cheamă -iubire- e sfânt !
 Ne-ntrebăm, fugind în neuitare,
 Cine a scuturat înviere?!
 Curg liniști fluide peste zare
 -Metafore rotite-n mistere- !
 Este frumos,...privesc printre gene,
 Acum,.. floarea cireșului cade...
 Cine, ce.. încearcă să mă cheme?
 Și-n inimă-mi sărutul tău arde!
 Un timp nenăscut iar se desface,
 Desfoaie povești de alinare...
 Simt!.. același pas lunecă-ncoace,
 Surâd pe furiș... E sărbătoare!

LUNA MAI

Lună ``mai``! Cât sunt de pure
 Razele ce-n rotocol
 Le desprinzi în strălucirea
 Fermecatului tău sol.
 Idoli noi plutesc în aer
 Surprind clipele mai vii
 Revin florile acasă
 Îmbrăcate toate-n ii.
 Lună ``mai``! Cât e de-naltă
 Luminarea ce-o desfoi
 Peste culorile-albastre
 Decolorate de ploi.
 Arunci iarbă peste tot
 Cu silabele-n zefir
 Frunzele, iar se sfădesc
 De plăcere-s în delir,
 Iarăși ninge cu lumină
 Răsucită-n evantai!
 Cum aduci tu primăvară
 Sfântul rai în luna ``mai``...

E ZIU TA
1 IUNIE

Zi dilatată!.. E un an de-acum :
 Lumini înalte pe bolta albastră
 Și poza ce-a rămas într-un album...
 Iubire dulce-n întâlnirea noastră!
 Fermecător popas! În trepte, anii
 Fugit-au pe poteci cu atâtea vise!
 Azi, în alb, ne primenesc- castanii!
 Matilda, fetiță cu priviri aprinse,
 Din care carte basme eu să-ți spun,
 În astă zi, pentru aniversare,
 Și,... în rostuirea vorbelor s-adun
 ``Familia``...ce sfântă-adunare!...

.....
 Se împletesc în ochii mei, cu dorul,
 Clipite în gesturi moi de zână
 Și,...nevăzută-i inima-mi în zborul
 Alintului schițat de mica mână.
 În poză, ai trei ani dragă brândușă,
 Minune cu ochi de dimineată,
 Surâs, dans al mirării jucăușă,
 Taină în lumini și multă viață?!..
 Plecată sunt în cântec de vioară.
 Parcă aș atinge nemurirea
 Și m-ar cuprinde o primăvară :
 O,...eu mă împlinesc cu fericirea?!..

 Privesc iar, poza... Dulce amintire!
 Azi, ai patru ani... e-o zi divină,
 E bucurie și e iubire
 Pe-o muzică cu sunete-n surdină...

IMAGINI

Film,
 Imagini dintr-o vară
 Ne-nțeleasă și de alții,
 Pe când clipe ne-mpresoară
 Ne atrag și ne unesc.
 Dragostea nu poți s-o clatini
 Cu un fel de îndoială...
 Film, imagini,
 Clipe suple
 Dintr-un timp copilăresc,
 Dintr-o vară mult mai mare
 Și muiată în tăcere,
 Trăind dulcea sărbătoare
 În lumini ce le pitim,
 Toarcem fire de iubire
 Să legăm cu ele-o vară
 În culorile pe care
 Doară tu și eu le știm

CLIPĂ,...RĂMÂI !

Îmi e drag să intru în această clipă
 Când mă alintă,-n gingășie, ochii tăi verzui,
 Și spițe de lumină în privire îmi pui!

.....
 Ne turbură luna cu argint în risipă!
 Fără cuvinte îmi spui că-s fată frumoasă
 Mă chemi să-admirăm noaptea catifelată,
 Pe-o bancă de lemn albastru colorată,
 Sub teiul copt cu ploaie galbenă spumoasă...
 Câtă liniște e,.. și ce adâncă noapte!
 Ne învelim în vreme dulce de candoare
 Vorbim într-o mireasmă visătoare
 Cu sufletele descheiate și în șoapte.
 Cu inimile înfierbântate, parcă, la foc
 O, cum plutim, de bucurie, printre zorii
 Poveștilor de dragoste pe-arcușul viorii,
 În clipa ce-așteptăm să rămână pe loc...

DE MULT

Era într-o vară,...flori dulci am simțit,
 Am atins mii de flori, doar noi doi, tot umblând!
 Aerul deslușit, timpul nostru-aiurit...
 De mult, într-o vară, ne-am privit fremătând.
 Nu mai știu dacă vis sau de teamă, în crâng,
 Ne-a fost suflul aprins de-atâta târziu,
 Dintr-o vară, cu noi, am început să strâng
 Clipe dulci,.. le treceam în caiet argintiu...
 Un fior aruncat, peste dor, ne-a unit!
 Pașii, când pe glod, când pe maci, când pe scai,
 Tot mergând, nu mai știu.. dar, ceva ne-a uimit
 Sub sunete vrăjite de păsări sau,... de nai.
 Între noi timp flămând, vis în flori adorând,
 Duos ne mângâia un narcotic zefir
 Împletind degete pe-un amurg scăpărând
 În acuarele rubinii de trandafir...
 De mult, într-o vară pe un timp-jar-mocnit
 Ne-am privit inocenți și-aproape străvezii
 Sub copacii din crâng, ce ușor ne-am găsit
 Într-o vară, de mult, ameiind poezii...

ALTE IMAGINI – „MĂRTURISIRI ASCUNSE ALE CĂLĂTORULUI FĂRĂ NUME” D. H. SILVIAN

– Mă gândeam la ce ai spus. Mă gândeam. Când fac dragoste cu tine, mă gândesc la tine. Când închid ochii, pe tine te văd. Când fac dragoste cu tine, mă gândesc la tine. Când deschid ochii, tot pe tine te văd. Uneori mă gândesc și la mine.

– Nu-mi dai timp să mă gândesc la altul. Poate de aia mă și simt așa de singură. Dar de fapt, n-am eu timp pentru singurătate.

Stai, ia stai, în ce gară am ajuns. Arată ca o haltă. Hopa, cer pașapoartele. Aici poate vor întreba ceva. Acum. Nu, nici aici, nici la ieșire, nici la intrare. Nimeni nu întreabă de ce. Doar fluieră. Românii și salută. Asta o fi, asta e orașul. N-am voie să-l calc, un mic blestem dăruit ceva ani în urmă. Deci, e ca un compromis, amândoi câștigători. Îl trec și calc din mers, în tren. O văd, ea nu. Și ea pare ca și cum nu-i aparține. Urcă, bine că a nimerit. Nu am voie să o strâng, nici să o îmbrățișez, nici să îi vorbesc. Poate doar după ce trenul va pleca. Nu îmi dă voie să o sărut. Nu, nu încă. Schimb locul ca să poată sta lângă mine. Dar nu e capabilă să mă privească. Își trage nervos pulovărul peste genunchi. Mereu și ritmic. Încerc să o opresc. Îi ating mâinile reci și crispate. Încerc să i le prind într-ale mele. Nimeni nu se uită la noi. Vagonul e aproape gol. Miroase a tren și a frigul dimineții de toamnă umedă. Poate să-i fac un desen. Ce tânără era atunci. Dar nu acum. Acum o apăsau toate reproșurile și greșelile și remușcărilor și neputința soartei din care tot încerca să iasă, măcar pentru câteva ceasuri furate. Îmbătrânise. Trebuia să-i fac un desen. Avea nevoie de puțină tinerețe și frumusețe.

– Vezi tu, acum vorbesc și de tine la persoana a treia.

– Mi-e frică.

– De ce ? De ce ți-e frică ? În definitiv, moartea e cea mai eternă parte a vieții.

– Cine a spus asta ?

– Nu știu, cred că eu acum.

Văd lucrurile așa cum sunt. Îmi place să văd lucruri, îmi place să văd lucrurile, îmi place să văd. Dar nu mă plătește nimeni pentru asta. Doar plătesc. Și nu îmi plac lucrurile neterminate, mai ales cele care sunt deja începute.

– Măine nu am chef să ies, mâine plouă.

– Am presărat multe semințe, iar firelor de iarbă le este benefică ploaia. Semințele sunt setoase, nu le pasă, e timpul lor să crească. Așa se cere. Mai ales că de o vreme grădinarul încarcă mult, și costă. Trebuie udate. De nu, e păcat. Păi, să nu fie risipă.

– Vrei să mă termini ca să termini. Da, știu, o tot spui: nu îți place risipa. Atunci, fă economii !

Mi-am investit clipa într-un pahar de șampanie rozé, și l-am ridicat. De ce spre cer !? Fiindcă e mai sus.

Uitasem să-ți spun. Am încercat aia cu gânditul la altcineva, chestia aia cu ochii închiși. Nu merge, nu mi-a plăcut. Mă făcea să fiu în altă parte. Iar mie îmi place să fiu unde sunt. Altfel nu aș fi. Am tot spus-o și pe asta: ambiguitatea dăunează participanților !

Din floarea mărului ți-am pus în păr o albină. “Ați cerut un pahar de șampanie. V-am adus unul de la clasa întâi. Sunteți binevenit ! Cu multă plăcere !” Visam, vedeam merii în floare. Mă întrebam dacă îi vezi și tu. Ce mult aș vrea să ți-i arăt. Mă uitam la șirul roz intens de copaci, ațipisem. Aveam așa un sentiment de împlinire, de ajungere sufletească. Și era foarte simplu, sunt recunoscător: îmi dă lumea voie și îmi cere să mă împart din când în când cu ea. Veneam să mă împart, eram în cer și ridicam paharul. Pentru că e mai sus.

Am vrut sex și am primit dragoste. Am vrut să am, dar am făcut. Iar când faci nu iese mereu așa precum ai vrea. Când ai, dai, ai, primești. Dar când faci, vrei să faci bine, și ai pretenții, și remușcări, chiar și regrete. Să te întreb ce ai aflat ? Mi-ai spus că erai curioasă. Eu încă sunt. Ți-am spus ce simt. Ți-am arătat ce pot și ce îmi place. Mie îmi place acum. Ție, mai mult. Și la amândoi, merii în floare. E bine. Sunt recunoscător. Atâta timp cât visul rămâne feeric și nu se transformă în coșmar, eu sunt mulțumit. Sunt.

– Ești, ești. Numai că, vezi tu, noi ne cunoaștem doar din privire.

– Acum ne cunoaștem și din priviri.

– Fă-o încet.

– Da sau nu ? Nimic mai simplu.

– Atunci, cum se face că lucrurile simple sunt cele mai complicate ?

– De aia nu ai răspuns ?

Îi văzuse bine, cu mâinile lui îi văzuse exact așa precum erau. Iar acum i-o spunea în șoaptă. Un fel de recompensă, o confirmare mulțumitoare. Doar așa, să o știe, la fel de mult, fără un scop anume, fără planuri, doar pentru clipa prezisă a inevitabilului fără viitor. Egal, ilicit și ascuns în plăcerea comună a celor ce vor, a celor ce pot. Două mure și pielea lor udă. Azi lumea nu îi despărțea, doar ora. “Oare cât o fi ceasul ?”

– Pune capul pe sufletul meu, și poate împreună o să înțelegem mai bine. Ah, m-am tăiat cu un ciob de istorie, o bucată din trecut.

– Așa-ți trebuie dacă nu ai șters praful demult.

– O bucată ascuțită.

– Sper că ai terminat cu subsolul ăla de care îmi tot vorbești.

– Nu e sub pământ, are geamuri, lemn de brad, aer bun, e chiar frumos.

– Știu, dar așa îi spuneți voi pe-acolo: basement, subsol.

– O secundă, cine vorbește, el, ea, că nu mai înțeleg nimic ? Și cine ți-a spus că încă faci dragoste bine ?

– \$\$\$, nu întreba, ziceai că-ți place, doar răspunde. Citește în continuare și lasă-ți capul să ți se odihnească pe sufletul

meu. Și nu-l mai căuta. Nici capul, și nici sufletul. Nu vreau să aflu că n-avem.

Și chiar pe strada mea, a mea, acolo unde totul era al meu, chiar pe aleile unde jucam șotron cu prietenii mei imaginari, te caut. Te caut, te vād. Ai făcut orașul ăsta să-ți aparțină. Mi l-ai dăruit, iar acum, singură, nu-l vreau. Nu ai nicio vină. Îți vād copacii, treptele, crăpăturile. M-ai învățat să vād, și mă dor ochii. E prea mult pentru doi ochi. În patru era bine. Era poate prea ușor. Mă purtai și mă lăsam. Poate nu tot timpul, dar cu drag. De multe ori mă și luptam, mă răzvrăteam. Mă enervai, mă scoteați din sărite, tu și degetul tău. Îmi tot arătai. Și asta, și aia, să vād, să știu. Acum pot, vreau, dar nu ești, și-mi spui că nu ai să mai fii, și mă găsesc eu, pe mine, eu cea care arată cu degetul. Îmi plăcea mai mult cu al tău, și nu numai. Mi-e greu, le port pe toate în suflet, în cap, și le aduc pe drumul de unde am plecat de parcă nici nu lipsisem. Atunci pluteam, cu tine zburam, acum mă târăsc. Nu, nu e vina ta.

E doar a mamutului ăsta gri, cimitirul tinereții mele, unde până și mormintele sunt de împrumut.

– Tot sărat ești. Nu. Nu. Tu nu te mișca. Eu te sărut, eu te gust. Eu. Nu tu. Da, îmi plac păroșii. Nu vorbi, eu te sărut, nu tu. Dar nu îți voi răspunde, nu te voi aștepta.

– Cum ești ?

– Rău de tot. Mi-e dor.

– Te vreau.

– Nu, nu, nu ne potrivim. Totul durează prea lung, prea mult, și îmi pierd interesul. Și mereu încerci să mă convingi, și m-am saturat. Sunt sătulă. E târziu. Dă-mi un Kleenex.

Citisem într-o revistă franțuzească. Toate astea sunt lucruri trăite. Doream să le împart cu tine, nu să le impun. Dar nu-ți pot spune cu cine. Nu mai țin minte. Așa spun unii. Nu-i cunosc, dar cine știe, poate au dreptate, și poate că ajută.

Am toate revistele cu mine. Și suc. Și plăcinte. Privesc prin geamul vagonului de dormit, același compartiment în care ne-am despărțit de atâtea ori. Același geam murdărit de aburul vieților ce și-au tot luat rămas bun prin el. Am părăsit din nou orașul ăsta.

Nu puteam să mă opresc, și nu mă mai rețineam, și eu părăsisem orașul, îl lăsasem undeva departe, mult mai departe, iar acum mă puneam cu capul în jos, exact acolo unde te așteptai să fii, eu sărat și tu dulce, împreună având gustul minunat. Nu îmi aduc aminte să mai fi fost chiar așa, nu mi se dăduse voie până acum, dar tu chiar o cereai. Și o cereai bine. Nici ție nu-ți plăcea să irosești, nici ce era al meu, nici ce era al tău. Doreai mult să fie al nostru, iar eu să mă ocup, de prisos fiind doar minutele nefolosite.

Se adunaseră câteva sute de scrisori. Le-aș reciti, le presimt răspunsul, însă acum sunt ocupat.

– De ce m-ai sărutat în mijloc de stradă ?

– Pentru că mi-ai cerut să o fac.

Nu era decât un dar dumnezeiesc pe care trebuia să înveți să-l primești cu răbdare, plecăciune, smerenie și gratitudine alături de mine. Dar erai copleșită de fericirea momentului. Și ce greu te exprimai, și ce puțin aveai de zis. Nu doream să țin minte cum ai fost, ci doar să te țin. Cuvântul ăsta "trebuia" are multe tășuri, și unul teșit de atâtea întrebuințare. Da,

trebuia și am ales actul cel mai laș. Trebuia să pictez, și m-am apucat de scris. Trebuia să iubesc o femeie, și am decis să iubesc mai multe. Trebuia să mă las iubit, și m-am lăsat de iubit. Trebuia să termin, și am terminat ce-a trebuit. M-am ocupat de ce a trebuit.

Mi-ai spus că nu-ți plac bărbații care vin, fac, sau mai curând invers, și care imediat după, sar la duș. Și eu am venit, dar ți-am făcut dragoste. Așa fac dragoste mai bine și nu sar. Dar ți-am povestit-o prea devreme. "Love means never having to say you're sorry." I am sorry, there is no more love. "That's the dumbest thing I ever heard."

– "What's Up, Doc ?"

– Nimic. Chiar trebuia să mă fi făcut doctor. Aș fi profesat și eu cu o diplomă atârnată de ceva.

Te-aș fi vindecat. M-aș fi vindecat. Pe vremuri știam când să mă opresc. Nu mai știu. Am vrut mai mult. Am impresia că eu o să am nevoie de un doctor. Cum spunea ? Nimeni nu vrea doar atât ? Ce spuneam ? Nu există nimic fără plată ?

Îi auzeam cuvintele, îi ascultam rândurile, beam apă de izvor. Ce aș alege, în tren, în avion, la hotel, acasă, un duș rece !? Nu dau vina pe vârstă, doar pe cruzimea ei. Și pe creativitate. Doamne, câți talentați mai sunt pe lumea asta ! Deci, tata avea dreptate: nu contează ce ai, ci ce faci cu... Da, sau nu ! Între, e doar vis.

De multe ori, când te prinde un înger de umeri, o Angelică cu păr lung și cărlionțat, blond și înaripat, când îți dăruiește abțibilduri Adidas să le pui pe Pegasul galben și îți spune ești al meu, da, da, e un vis. Scurt, precoce, dar vis.

"Je dois aller pisser." Ce au toate că se duc la baie când mă vād ? Nu o mai salutasem demult. Nu mai era bucățica aia de femeie care se îmbrăca în voaluri colorate ca să atragă toate privirile. Se maturizase, mai cizelată, tot jucăușă, dar nu cu mine, tot foc, dar ceva mai rotund. O văzusem cu Ben Affleck, și atunci mi-am spus: măi, prin asociație, oi fi fost și eu cu Jennifer Lopez. Și ăsta este tot un fel de vis. Mai de prost gust, dar vis.

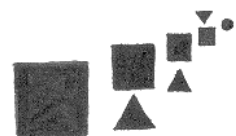
Mai puțin erou, mai mult tragic, descurcăreț și plin de energie, răzvrătit, nătăflet sau puturos, de fapt, eu fac din dragoste, și cu dragoste voi așa mă vedeți, și cu dragoste mă las văzut printr-un cuvânt scurt și urât care descrie ceva foarte frumos. E un cadou.

– Ce vulgar ai devenit.

– Nu devii vulgar. Vulgar ești.

– La tine totul e sex !? Tu doar atât, doar asta știi !? Tu chiar privești totul prin prisma sexului !? Nu mai există nimic altceva ? Oricum nu pot, sunt plecată din oraș. Și nici nu sunt de arătat.

– Eu și Freud ! Ce ne-am face fără energia sexuală ? Habar nu am în ce stadiu mă aflu, însă cert este că țin să aflu, cât de mult. Sunt în plină dezvoltare psihosexuală. Arată-mi unde ești tu ! Show me yours I'll show you mine!

DE SÂNZIENE, LA SIBIU

Anca SÎRGHIE

Șezătoare în lumea poeziilor lui Goga

Sânzienele, zâne bune, adună în oaze de lumină și prietenie suflete limpezi, gânduri nobile, intenții bune și ființe frumoase. Așa s-a întâmplat în preajma zilei de Sânziene, sărbătoare numită și Drăgaica, în iunie 2017, la Sibiu, unde prof. univ. dr. Doina Simion a avut inițiativa de a organiza o șezătoare literară, la care participanții puteau veni îmbrăcați chiar în haine românești. Gazdele, Ion și Doina

Maria Simion, au numit întâlnirea Șezătoare – *În lumea poeziilor lui Goga* și au ales să readucă în amintire, cu mare bucurie, și să cinstească satul, oamenii și obiceiurile de altădată, așa cum ele sunt teaurizate în icoane, în poezii și în cântece vechi.

Au fost invitați și s-au adunat oameni de omenie, dornici să evoce tradiția și arta satelor românești, într-o nebanuită locație din mijlocul urbei noastre, numită simbolic „Roșia Poienii”, pentru că frumosul apartament din zona centrală a orașului, dotat cu piese de mobilier și decor autentice, desprinse din zestrea caselor natale ale gazdelor, a devenit un muzeu numai bun să găzduiască asemenea manifestări culturale.

Scriitoarea profesor Anca Sîrghie a încântat asistența cu conferința intitulată *Un preluu de biografie poetică, Octavian Goga*, insistând, în urma lecturării poeziei *Prima lux*, asupra motivului ireversibilității drumului pe care viitorul poet l-a făcut când a părăsit satul său natal, Rășinari. De fapt, viitorul poet părăsea atunci o întreagă lume de păstori și plugari, cu tradițiile ei ancestrale, cu oameni emblematici-preot și dascăli, lăutar și vecini, nași, frați și surori, bunici, părinți. Tuturor acestora poetul le-a purtat o dragoste nețarmurită, prezentându-i cu harul talentului său în versurile multor poezii, între care: *Bătrâni, Noi, Plugarii, Reîntors, Clăcașii, De la noi, La groapa lui Laie, Căntece*, în capodopera sa, poemul *Oltul*, în care este exprimat visul românilor transilvăneni de a se uni cu Țara. Pe ei, pe oamenii satului, i-a păstrat Octavian Goga în suflet atunci când soarta îl va purta spre alte zări, determinându-l să se afirme în literatură, publicistică și chiar în viața politică. Poetul Octavian Goga nu a avut un drum ușor și drama sa existențială va fi exprimată mai târziu tot în versuri: „Zidit din lacrimi și dezastre,/ Eu am vestit o lume nouă, /Voi mi-ați dat vaietele voastre,/ Eu v-am dat inima mea vouă.”(Am fost)

S-au recitat la șezătoare poezii precum: *Rugăciune, Casa noastră, Cântecul cămășii, Răsună toaca, Mi-a bătut un moș la poartă, Dascălița* și alte poezii despre sat și oameni, despre visul României Mari, care face din Octavian Goga cel mai valoros poet al Unirii. S-au cântat: *Bătrânii, Dorința,*

Laie Chioru, Poveste veche și s-au relatat întâmplări și trăiri din timpuri mai îndepărtate sau mai apropiate, într-o vibrație rustică și tainică, făurită cu migală și cu dăruire. A fost ascultată chiar vocea poetului recitând poemul *Oltul*, moment de mare emoție pentru întreaga asistență.

Recitățile, lecturile și cântecele au unit, ca într-un buchet, oameni de înaltă trăire sufletească, aparținând unor profesii și vârste diferite: membrii ASTRA Sibiu-profesorii universitari dr. Octavian Bologa, Anca Sîrghie și Elena Macavei-, consilierul-patrimoniu Delia Voina, fețe bisericești, ca preotul conf. univ. dr. Irimie Marga cu soția lui, alte cadre didactice de la Universitatea “Lucian Blaga” din Sibiu, precum conferențarii univ. dr. Daniela Petrașcu și. Ioana Sbârcea, alături de profesoarele Elena Moncea și Silvia Șerb. Domnul Ion Fediuc a cântat romanțe pe textele poetului rășinărean, uimind asistența cu memoria sa remarcabilă. O micuță recitatoare, îmbrăcată românește, ca și alte câteva dintre doamnele invitate la șezătoare, ne-a emoționat spunând versuri din creația poetului.

O icoană sub un chindeu, un Țol și o crătință, o ie sub un cheptar, un canceu cu vin de casă și un blid cu scoverzi, calde încă, o plăcintă cu urdă și un urcior cu apă de izvor ... au fost punțile nevăzute către bucuria copilăriei și satul strămoșilor. Discuțiile s-au prelungit până seara târziu într-o atmosferă de intensă trăire emoțională, pe care minunata șezătoare a creat-o. Un asemenea eveniment, atât de frecvent cândva în școli ca și în casele oamenilor, astăzi ar putea fi reluat cu mare spor de frumusețe. Exemplul spectacolului de Sânziene poate fi urmat în casele sibienilor de suflet, dar mai ales în apartamentul –muzeu al soților Simion, pe care ținem să-i felicităm pentru inițiativa lor.

„Luna-și picură argintul,
Tremurându-l pe fereastră;
Vede-atâta împăcare
Străjuind căsuța noastră...”

„Eu vă sărut, pereți străbuni,
Pe varul alb, scobit de ploaie...”

„Norodul a cuprins podmolul
Lângă frăgarul din uliță
De cârjă sprijinit răsare
Bătrânul preot la porțiță...”

„Ce s-a ales din casa asta,
Vecine Neculai al popii!”

Șezătoare
În lumea poeziilor lui Goga

Octavian Goga
(1 Apr 1881, Rășinari - 7 Mai 1938, Clucea)

"Zi Tatăl nostru seara, dragă,
Și să te porți la-nvățătură!"...

FABULE

PUPĂZA

Pupăza mea cea moțată,
Rumenită și înfoiată
Ciugulește prin pădure,
Ici o găză, colo mure.

Poartă straie de regină
Și parfum fin de sulfină,
Haine roșii, verzi, albastre,
Culori căzute din astre...

Diadema ei, de preț,
O poartă foarte semeț.
Cântă și zboară hai - hui
Uitând adesea, de pui.

Puișorii stau cumiști
Și - ii așteaptă pe părinți;
Cuibulețul cam miroase.
Dar mama umblă -n mătase !

Ce mai pasăre gătită !
Și la ochi este cănită,
Acasă stă în oglindă,
Dar lasă gunoiu' -n tindă !

Morala :
Datoria nu prea place
Conștiințelor sărace

DOUĂ ȘOPÂRLE

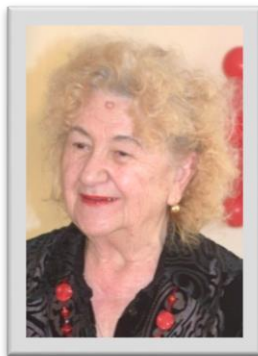
- „Hello ! Ce gânditor și singur!
- „, Amicii sunt la strand, se scaldă !-

-Visam... Ce bine este vara,
Să mă soresc pe piatra caldă...”

- „Oh, dar ești plin de poezie!
Eu, uite-acum am dat o raită
Pe lângă stâncile din deal,
Să văd ce piele se mai poartă...

- „A, a propos, vorbești de deal,
Am un cumnat,
Mi-e dor de el - e bun băiat!

- „Zău? Unde șade? Are casă?
Știi, mie-mi place la parter,
Și-mi place să am și-o terasă!
Caut de mult un partener!

Melania RUSU CARAGIU

AFIȘ

Se luă doi amici la harță;
Era o vineri, nu, o marțe,
Și uite așa: într-o controversă :
Ba că e ploaie, ba aversă ...
Așa de rău se mânără
Că unul chiar plecă din țară !

Al doilea fiind mai pișicher
Și având în cuget mai mult fler,
Se hotărî ca sa deschidă
Un bar, cu suc de... conopidă !

Trecea mulțimea într-o doară,
Odată și a doua oară
Până într-o bună zi băură
Poșirca cea de murătură !

Azi se mai sparge un pahar,
Mâine buluc mare , în bar
Și omul nostru, îndrăgit,
Făcu un business aurit ...

Celălalt, în noua țară mamă
N-avea nici o para în năframă;
Se tot zgâia la omenire -
Plină de sfat și mulțumire.

Își zise omul într-o zi :
- Îi scriu lui Ion, fie ce-o fi !
- Și-i spun că atunci era ploaie,
(- Poate
Aceasta, să-l înmoaie ...)

Mai trece o zi, mai trece o luna
Când businessmanul supărat,
Îi dă răspunsul : - Asta-i bună!
- Nici să gândești că banii ploua !
- Am și uitat de controversă !
- În bar nu-i ploaie , ci AVERSĂ !

Morala :
De ți s-a defectat ghiocul
Ai de umblat, să-ți prinzi norocul

- „, N-am spus că vrea să se însoare,
Ci m-a cuprins dorul de el...

..
- „, Atuncea hai, arată-mi unde-i,
Și mă descurc eu, într-un fel!

- „,Scuză-mă, sunt grăbit.
Soția m-așteaptă, repede, să viu.

- „,Merg eu în locul tău acasă,
De urât și eu pot să-i țiiu,
Până te duci să-ți vezi cumnatul...
Transmite-i că vreau să-l cunosc,
Că sunt modernă, siluetă
Și folosesc parfum de mosc !

Morala?
Este cum vă place,
Unul din ei n-are ce face!

SINGUR-CUC,
ÎN FELUL LUI

Cântă cucul: „, sunt, ne, fa, mi, list !”
Ce privești la mine, pui străin și trist ?
Ba, pari cam obraznic ! Ți-ai pus albe pete
Peste frac ! M-ai copiat, băiete !

Nu mai poate -un aripat să zboare:
CUC !!! Și alții ! Toți cucii, frățioare,
L-ar opri, că-i sunt copii... minori...
Aveți acte ? Atestări, scrisori ?

Alte griji am ! Vreau cireșe amare,
Îmi fac pene-albastre; sunt în stare !
Ce-mi veniți cu mame adoptive ?
Vreți să mă-nsurați ? Povești naive !

Cântă cucul: „,sunt, ne, fa, mi, list !”
„Am, sis, te, mul, meu ! Mă vezi ? Re,
zist !”

VISUL NU POATE FI UCIS

Elena OLARIU

„Suntem născuți să facem fapte bune” (Shakespeare), pentru ca visul să nu poată fi ucis... Mai mult ca oricând, acum, când vulpile au devenit ocrotite prin legea scrisă, s-au adunat și atacă în haite, atacă fățiș, nemaiașteptând să plece ziua, bietul om rămânând să aștepte ceasul când ele, singure se vor sfârșia... Căci dând de gustul sângelui, dulceața înecăcioasă a

morții -, devin tot mai lacome și nu le poate opri decât regescul leu, care plin de înțelepciune, respectă legea naturii, să se facă lumină....!!!

Leșul duce mirosul doar câteva sute de metri; coioții, hulpavi, atrași de gustul sărat al sângelui proaspăt, uită gradul de rudenie și se reped spre oasele aproape goale de carne, înroșită însă de măduvă, iar șoimul, viclean, îi lasă o vreme să-și scalde balele în baia aceasta de sânge, pământ și iarbă, după care își alege prada – pe cel mai sătul -, ghearele sale nesimțind greutatea acestuia...

Visul nu poate fi ucis...

Tremurând sub greutatea frunzelor plecate ale unui brusture, Stăpânul primenind din belșug zarea cu a sa rouă cerească, un iepuraș, negru de frică, își așteaptă sfârșitul cu ochii larg deschiși...

Dar nici vulpile și nici coioții nu simt prezența infimă a iepurelui, mirosul și gustul leșului acoperind urmele fricosului jucăuș ce nu cu multă vreme în urmă își spăla unghiulele

În oglinda din căușul lăbuței, căci sorbise și el câteva boabe de rouă în dimineața aceasta când Soarele primenise pământul – întreaga natură – trimițând apoi Curcubeul să-i anunțe prezența în mijlocul naturii...

Visul nu poate fi ucis....!!!

Dacă în foamea și hărțuiala machiavelică, cei rămași cu mirosul de sânge și mortăciune în nări, continuă să adulmece prada, din aceasta ducându-și existența, visul iepurașului ale cărui lăbuțe fuseseră primenite de roua pământului, continuă...

Continuă, veghind zi și noapte cu ochii larg deschiși, la frumusețea diafană a naturii ce-l adoarme nu de puține ori, în mirosul florilor de tei sau de salcâm, de floare de corn sau de măr pădureț, în ciripitul jucăuș dinaintea împreunării, al mierlei, a ciocârliei și privighetorii, care, cu al lor tril adorm și trezesc natura...

Visul nu poate fi ucis...! „Suntem născuți să facem fapte bune”, tăcând și ascultând zgomotul mult prea mare și infernal de afară, să zâmbim unei amintiri aparent naive, dar care ne-a scos din groapa cu lei, sau vorbind, jertfindu-ne

chiar, pentru un mâine care va veni, căci nu se știe dacă nu vom călca într-o capcană pusă de vulpile ieșite la cules...

Adormind apoi în somnul eternității dar cu visul treaz, vis ce ne luminează obrazul, lăsând prin gura întredeschisă, buzele să șoptească : „S-a sfârșit!”

Suntem născuți, asemenea iepurelui, să trăim în nevinovăție, să facem bine, visul nemaiputând fi ucis...

INFLORESCENȚA

Ileana ANGHEL MESTER

Au înflorit castanii astă noapte.
Din zbaterea lor albă și sonoră ,
Se scutură podoaba multifloră
Într-un buchet de-arome și de șoapte.

Se-împodobesc cu mii de flori castanii
Ca lumânări arzând prin crengi, ascunse
Prinos al vremilor demult apuse
Prințeselor răpite și seduse
Ce-așteaptă să revină castelanii.

DIN TRECUTUL ISTORIC AL ROMÂNILOR

Lucia MUNTEANU

Continuăm prezentarea de selecțiuni dintr-un amplu eseu dedicat de autoare familiei de cărturari din Transilvania, întemeiată de Petru Bran, „preot, protopop, profesor, ... întemeietorul învățământului românesc pe meleaguri sătmărene”.

PETRU BRAN (II)

Întreaga activitate desfășurată în Satu Mare de protopopul profesor Petru Bran în perioada 1857-1876 a avut ca scop ridicarea prin cultură și educație a poporului român, întărirea sentimentului național și dezvoltarea învățământului în limba română, într-o perioadă în care acest proces era îngreunat, căci era simțit ca periculos de către conducătorii de atunci ai Transilvaniei.

Format la Seminarul teologic din Blaj, Petru Bran era însuflețit de înalte idealuri ale Școlii Ardelene privind locul pe care românii ar trebui să-l ocupe între națiunile recunoscute din Transilvania, ca unii care sunt cei mai vechi și cei mai nobili, trăgându-se din romani, totodată fiind și cei mai numeroși. Aceste idei fuseseră afirmate încă din vremea cronicarilor moldoveni, Grigore Ureche fiind cel ce susține pentru prima dată încă în secolul al XVII-lea că „Românii, câți se află lăcuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoroșu, de la un loc sântu cu moldovenii și toți de la Râm se trag” (Gr. Ureche, **Letopisețul Țării Moldovei**, ed. P.P. Panaitescu, București, 1955, p. 59-60). Aceste idei sunt preluate de Miron Costin și fiul său, Nicolae, apoi de Dimitrie Cantemir, învățați cunosători ai limbii latine, unii purtați pe la școlile Poloniei, conștienți și mândri de originea lor romană.

Atragerea unei părți a românilor ardeleni la Biserica latină, încurajată de Curtea de la Viena, arată că aceasta era conștientă că românii alcătuiau majoritatea populației Transilvaniei, de care habsburgii aveau nevoie în politica lor de dominare.

Încercarea de atragere a românilor la catolicism nu era resimțită de aceștia ca o ruptură de tradiția și neamul lor, ci, din contră, ca o apropiere de vechile origini romane. În compensație, Viena promitea românilor, prin cele două Diplome semnate de împăratul Leopold, că românii uniți vor dobândi drepturi egale cu ale celorlalte națiuni din Transilvania, desființându-se astfel monopolul celor trei recunoscute, ungurii, sașii și secuii. De asemenea, se promitea egalitatea confesională, dreptul la școli în limba națională, scutiri și privilegii. Românii puteau dobândi astfel statutul de „cetățeni”, renunțându-se la statutul de până atunci, de „tolerați”.

O asemenea hotărâre a fost însă respinsă în mod repetat de Dieta Transilvaniei, motivându-se că aceasta ar duce la o gravă răsturnare a ordinii publice în țară. În realitate, stăpânii feudali își vedeau puse în primejdie propriile privilegii.

Pentru respectarea prevederilor Diplomelor Leopoldine s-au ridicat bărbați luminați de pe întreg cuprinsul Transilvaniei. Cel care a inaugurat oficial atitudinea protestatară a fost episcopul Inocențiu Micu (cu numele germanizat Klein), atunci când a provocat în 1736 o adevărată furtună în Dieta Transilvană din care i se dăduse dreptul să facă parte, protestele lui fiind cât pe ce să-l coste viața. Pentru că a **Inocențiu Micu-Klein** susținut că românii nu sunt o „plebe”, ci o națiune, nobilimea era gata să-l arunce pe fereastră. Același lucru l-a susținut și în fața împăratului, atunci când a declarat: „Pe **acest pământ al Transilvaniei, națiunea română nu este numai cea mai veche, ci și cea mai numeroasă**”. El este cel care a transformat funcția de episcop în instrument de luptă politică, lucru menționat și de Nicolae Iorga, care îl numește „Episcopul-Voievod.” (Nicolae Iorga, **Istoria românilor din Transilvania și Ungaria**, în Dr. Silvestru Aug. Prunduș, **Cardinalul Iuliu Hossu**, Editura Unitas, Cluj-Napoca, 1995, p. 29-30). Pentru că nu se considera un

reprezentant al împăratului, ci deputat al populației românești, el a cerut respectarea celei de a doua Diplome Leopoldine, contestată și blocată de Dietă.

Văzând că în Transilvania actul împărătesc nu este luat în considerare, episcopul s-a întors din nou către împărat, cerându-i să-și susțină promisiunea. Timp de aproape două decenii el și mai apoi continuatorii săi asaltează Viena cu numeroase cereri (între altele cunoscuta „*Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae*” din 1791), cu memorii cerând declararea românilor ca a patra națiune în stat, dreptul la școală în limba română, la meserii, reducerea robotei, restituirea pământurilor ocupate de nobili, ștergerea iobăgiei pe pământul regesc, deci un vast program politic, social și cultural care se referea la întreg poporul român, nu numai la românii greco-catolici.

Revendicările lui erau susținute de argumente istorice și juridice. Se cer pentru români drepturi egale pentru că ei sunt cei mai numeroși, suportă cele mai multe sarcini, plătesc cele mai multe contribuții, dau cei mai mulți oșteni. Italianul A. Possevino, în lucrarea **Transilvania**, 1583 (ed. A. Veress, III, pg. 52-58), menționează că în Țara Făgărașului existau peste 70 de sate, aproape pline cu români, după cum se găseau români locuind chiar și printre secui (cf. Ștefan Pascu, **Ce este Transilvania?**, editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983, pg. 90). Un călător francez, J. Bongars, care traversa pe la 1585 Transilvania pentru a ajunge la Constantinopol, intrând în țară dinspre apus, pe la Satu Mare, constată că aproape peste tot se vorbește mai mult românește decât ungurește. (Hurmuzachi-Iorga, **Documente**, XI, p. 190, cf. Ștefan Pascu, op. cit., p. 90). Simultan, doi călători germani constată pe la mijlocul sec. XVII că cea de a patra națiune, alături de unguri, sași și secui este formată din români sau valahi, care întrec prin numărul lor cele două popoare laolaltă, pe unguri și pe germani. (Ștefan Pascu, op. cit., p. 90). Românii sunt și cei mai vechi locuitori ai țării, fiind urmașii romanilor, deci sunt de origine nobilă.

Episcopul Inocențiu Micu își bazează revendicările pe argumente scoase din „**Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor**”, istoria lui Dimitrie Cantemir. Această carte devine tratatul de istorie națională din care el își scoate argumentele. Astfel, vechimea, romanitatea și continuitatea, până acum numai noțiuni istorice, devin arme de luptă pentru câștigarea de drepturi politice. Confruntându-se cu Dieta care considera românii ca fiind inferiori prin cultură și moravuri celorlalte națiuni, Inocențiu Micu și-a dat seama de necesitatea unei culturalizări grabnice a cât mai multor conaționali, ca și de necesitatea formării unui cler capabil să susțină cu argumente doleanțele românilor. De aceea, printr-o inițiativă de mare anvergură, înființează centrul de cultură românească de la Blaj, oraș numit mai târziu „Mica Romă”, cu școli de diferite grade, școli pentru învățători și, mai ales, Seminarul Teologic, care avea dreptul ca în fiecare an să trimită câte trei din cei mai buni absolvenți ca bursieri la înalte școli de la Viena și de la Roma. La aceste școli s-au format corifeii Școlii Ardelene: Samuil Micu (nepotul de frate al episcopului Inocențiu), Gheorghe Șincai, Petru Maior, tineri însuflețiți de arzătoarea dorință de a fi de folos neamului lor. Ei se adapă cu sete de la izvoarele culturii

Inocențiu Micu-Klein

latine, devenind cei trei „cavaleri ai idealului național”. (Nicolae Iorga, cf. Dr. Silvestru Aug. Prunduș, op.cit. p.28). Acești cărturari realizează numeroase lucrări de istorie, filosofie dar și de cultivare a limbii, ei au fost cei care, cu aproape o sută de ani înaintea Principatelor Române, au introdus alfabetul latin în cărțile tipărite, în locul alfabetului chirilic, greoi și nepotrivit cu firea limbii române. **„Odată cu litera latină ei au adus și principiul exclusiv al latinității. Din viziunea orașului etern a pornit, așadar, curentul latinist ce a fecundat știința și mai ales conștiința neamului românesc, tot așa cum, tot din școlile din Roma și Viena, au descălecat și Asachi și Lazăr ca să pregătească sufletele românilor din Principate pentru marile prefaceri ale veacului al XIX-lea.”** (Eugen Lovinescu, în Silvestru Aug. Prunduș, op. cit. p. 29).

Blajul era deci, o citadelă a românismului, unde s-au format generații după generații de preoți și învățători, pentru care slujirea neamului și ridicarea lui la o viață demnă era principalul scop al vieții. La aniversarea bicentenarului școlilor de la Blaj, unde el însuși s-a format, episcopul Iuliu Hossu a omagiat astfel importanța pe care aceste școli au avut-o în pregătirea marelui act de la 1 Decembrie 1918 prin răspândirea ideilor despre originea noastră latină: **„Prea bine se pot aplica cuvintele Sfintei Scripturi școlilor superioare, răsărite în sânul Bisericii Blajului, pe la jumătatea veacului al XVIII-lea, ca un far dumnezeiesc de credință și cultură. Luând lumina din izvorul primar al luminei care luminează pe tot omul ce intră în lume, ele au revărsat-o statornic și din prisosință asupra poporului ce era ținut în întuneric și în umbra morții.”** (în **„Izvor de lumină și viață”**, articol publicat în revista **„Cultura Creștină”**, cf. Silvestru Aug. Prunduș, op. cit. p. 144).

În perioada în care Petru Bran își făcea studiile la Blaj, terminate în 1844, frământările sociale, politice, economice și mai ales naționale erau deosebit de puternice. Nobilimea și burghezia maghiară ocupau poziții dominante în toate domeniile și respingeau revendicările justiției ale națiunilor nemaghiare și ale țăranimii iobage. Hotărârile Dietelor din 1842 și 1847, dominate de nobilimea maghiară, constituiau alte amenințări la adresa românilor, prin pretenția introducerii obligatorii a limbii maghiare în toate școlile românești și, într-o anumită perioadă, chiar și în bisericile românilor. S-a ajuns până acolo încât, în Dieta convocată la Cluj pe data de 15 noiembrie 1841, deputatul Zarandului Dionisie Kozma să facă, în ședința de la 9 decembrie, propunerea pentru introducerea neîntârziată a limbii maghiare în tot cuprinsul Transilvaniei ei ca limbă oficială „diplomatică”, cerându-le chiar și germanilor ca în termen de zece ani să preia și ei corespondența cu autoritățile tot în limba maghiară. Se preconiza, de asemenea, ca în același interval de zece ani să se maghiarizeze și școlile românești de la Blaj. Împotriva acestor pretenții protestau și germanii. Deputatul Sibiului, Simion Schreiber, cerea egala îndreptățire a limbii germane cu limba maghiară în toate privințele (Ioan Lupaș, **Din istoria Transilvaniei**, Editura Eminescu, București, 1988, p.147). În ședința Dietei din 31 ianuarie 1842 se votează o lege care urmărirea totală maghiarizare a vieții publice a Transilvaniei, urmărind în principal transformarea limbii maghiare în limbă de stat.

Consistoriul din Blaj adresează un puternic protest împotriva acestei intenții către episcopul Lemeni, rugându-l să intervină la împărat înainte ca articolul Dietei din Cluj să devină lege, lămurind că „din școalele blăjene limba română nu va putea fi eliminată nici în 10 secole, necum în 10 ani, pentru că o asemenea lege ar însemna ruina și pieirea nemului românesc.” (Ioan Lupaș, op.cit., pg. 150-151).

În plan social provoacă nemulțumiri apăsătoare obligatii feudale, înmulțirea cazurilor de spoliere a țăranilor prin extinderea

moșiilor nobililor, umilințele la care era supuși românii, considerați națiune tolerată. Era o fierbere care va duce la izbucnirea revoluției de la 1848.

Memorabilele idei programatice formulate la Marea Adunare Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848 (Ioan Aurel Pop, Ioan Bolovan, op. cit. pg.83) de către intelectualul unit Simion Bărnuțiu și episcopul ortodox Andrei Șaguna, acel impresionant „Noi vrem să ne unim cu țara”, strigat din piepturile a 40.000 de participanți, au fost cunoscute și împărtășite și de românii din nordul țării, din Satu Mare, Sălaj și Maramureș. Numai că, din cauza depărtării de centrele luptelor naționale, opoziția românilor față de puternicele asalturi ale dorințelor de maghiarizare era mai slabă. Aici, în vestul extrem al țării, nu exista o forță care să cultive sentimentele naționale. Rezistența românilor la încercările tot mai puternice de deznationalizare nu avea vigoare, din moment ce, chiar cu ajutorul religiei, sunt rupte din trupul populației românești parohii ce sunt subordonate episcopiei rutene a Muncaciului. Abia la 1824 episcopul Samuil Vulcan de la Oradea reușește să preia pentru cultul greco-catolic român 72 de parohii românești din Sătmar, iar la 1853 încă 94, pentru a se alipi Diecezei Greco-Catolice române, nou înființate, de la Gherla (V. Scurtu, **Petru Bran**, 1939, p. 17). Până la apariția în regiune a protopopului Petru Bran, în bisericile românești greco-catolice liturghia se făcea în limba maghiară, din cauză că acestea aparținuseră multă vreme de episcopia ruteană de Muncaci. Este de înțeles că în astfel de împrejurări românii de aici n-au putut să-și înjghebe un nucleu de viață culturală românească, așa ca în alte regiuni, n-au avut asociații, ziare și reviste românești. Aici ajungeau numai ecouri ale evenimentelor naționale din alte regiuni. De aceea, Petru Bran a avut ca principal obiectiv, atunci când a fost numit protopop în Satu Mare, în data de 2 august 1857, schimbarea acestei stări de lucruri: „Am venit aici văzând un câmp atât de larg deschis pentru activitatea unui preot român, îndemnat de zelul de a mă sacrifica pentru interesele naționale și bisericești într-o sferă mai largă.” (Vasile Scurtu, op.cit, 1939, pg.19).

Acea „sferă mai largă” însemna în primul rând școala, principala instituție de cultivare a sentimentului național, împreună cu biserica. În condițiile create de instalarea, în a doua jumătate a secolului XVIII-lea, în țările din centrul și răsăritul Europei, a regimului cunoscut sub numele de „absolutism luminat”, împăratul Iosif al II-lea, pentru a limita puterea nobilimii și pentru a preîntâmpina mișcările revoluționare a introdus unele reforme, între care și toleranța religioasă, a înlocuit limba oficială a statului - latina -, cu germana, a reformat învățământul încercând să introducă învățământul elementar obligatoriu, a încurajat școlile confesionale în limba națională. Din punct de vedere constituțional, Transilvaniei i s-a recunoscut autonomia, fiind ridicată, în 1765, la rangul de Mare Principat (cf. Ștefan Pascu, op. cit., p. 118-119). În aceste condiții, Petru Bran depune o activitate insistentă pe lângă forurile îndreptățite, pentru înființarea unei catedre de limba română la Liceul Catolic Regesc din Satu Mare. După eforturi îndelungate, cererile sale sunt ascultate și în data de 7 octombrie 1859, Ministerul admite predarea limbii române la liceul sătmărean, iar profesor este numit cel care s-a străduit atât de mult pentru acest țel, protopopul Petru Bran, care devine primul profesor de limba română din Satu Mare. Dacă la început limba română era obiect de studiu, cu două ore săptămânal, prin ordinul emis la 12 februarie 1862 de către Consiliul Locotenențial Regal, limba română devine limbă de predare, egală cu maghiara, iar liceul devine mixt, maghiar-român. Dacă în 1859 Petru Bran era **profesor suplinte** (suplinitor), în 1862, odată cu înființarea catedrei, el este numit profesor titular. Astfel, Petru Bran rămâne cel care a dat elevilor români din județ posibilitatea de a-și cultiva limba, iar liceul în care a predat, azi Colegiul Național „Mihai Eminescu”, unul din cele mai valoroase instituții de învățământ din țară, îl cinstește ca pe un mare om.

ANUNȚURILE COMUNITĂȚII

Grupaj realizat de Victor Roșca

NOTĂ: Toate activitățile care se desfășoară la Sala Parohială „Pr. Petre Popescu” sunt suportate financiar de Catedrala Ortodoxă Română „Buna Vestire” din Montreal, proprietara imobilului

Biblioteca „Mihai Eminescu” a Bisericii „Buna Vestire”

Biblioteca este deschisă:

- marțea și joia între orele 11:00 – 13:00, de pr. Liviu Alexandrescu, și
- duminica între orele 11:30- 13:00.

Biblioteca dispune de 20.000 de volume dintre care circa 5.000 în limba română și circa 15.000 în limbile franceză și engleză.

Scoala duminicală pentru copii a Bisericii Buna Vestire

Copiii sunt în vacanță

Programul Sloburilor religioase

În fiecare duminică și în zilele de sărbătoare marcate cu roșu în calendarul creștin:

- Orele 9:30 – Utrenia;
- Orele 10:30 – Sfânta Liturghie.

În fiecare vineri la orele 18:00 se oficiază Slujba Acatistului și Taina Spovedaniei.

Sărbători religioase și programul liturgic

- Marți 15 august, Adormirea Maicii Domnului;
- Marți 29 august, Tăierea capului Sf. Proroc Ioan Botezătorul;
- Vineri 8 septembrie, Nașterea Maicii Domnului;
- Joi 14 septembrie, Înălțarea Sfintei Cruci;
- Sâmbătă 14 octombrie Sf. Cuv. Paraschiva de Iași.
- Joi 26 octombrie Sf. Mare Mc. Dumitrie Izvorătorul de Mir.

Servicii religioase

Anul	Botezuri	Cununii	Înmormântări
2009	113	19	9
2010	124	17	4
2011	128	19	4
2012	101	15	4
2013	121	25	10
2014	129	18	4
2015	89	12	7
2016	119	15	2
Total	924	140	44

Să ne cunoaștem profesioniștii din comunitate
**Me CEZAR CATALIN MIHAI
Avocat**

5497A, Ave Victoria, Bureau 104,
Montréal (Québec) H3W 2P9

Tel. : 514-341-5330, Fax: 514-341-8626

- Imigrație
- Drept matrimonial (separări, divorțuri, garda copiilor, pensii alimentare, litigii testamentare, omologări testamentare etc.)
- Drept imobiliar (defecte ascunse de construcție ori vicii de sol; recuperarea comisiunelor datorate agenților imobiliari)
- Régie du logement

**VIOLETA PÎRVU
Courtier immobilier agréé**

333 Champagne, St-Eustache J7P 2H4

Cell: (514) 567-4619

Courriel: info@violeta.ca

Cele mai bune condiții pentru clienții români la www.violeta.ca

Abonamente

Vă rugăm să vă abonați pentru susținerea revistei. Costul anual este de 25\$.

1. Dreptul de a reproduce și de a difuza din revista „Candela de Montreal” este rezervat numai redacției.

2. De conținutul articolelor din revistă este răspunzător autorul.

* Candela pe internet:
bunavestire.ca/revista-candela

sau contactați-ne la

pages.videotron.com/romanblt/

JOIA CULTURALĂ ROMÂNEASCĂ

Joi, 10 august 2017, între orele 17.00 și 19.30, la „Casa Română”(la parter sau la subsol), de lângă Catedrala „Buna Vestire”, din Montreal, 8070, boul. Christophe Colomb, H2R 2S9, va avea loc „Joia Culturală Românească”. La cererea iubitorilor diferitelor domenii ale culturii românești, întâlnirea comună a prietenilor literaturii de calitate și a pasionaților de istorie reală a fost extinsă structural.

Coordonatorii celor două cenacluri, Ion Anton Datcu și Marius Fincă aduc sincere mulțumiri distinșilor invitați. Toate acțiunile de acest gen se desfășoară sub egida Fundației Române din Canada, în parteneriat cu gazdele primitoare.

În deschiderea Cenaclului de literatură amuzantă „Păstorel Teodoreanu”, condus de Ion Anton Datcu, vor fi comemorați scriitorii, artiștii și epigrafiștii născuți în luna iulie de-a lungul timpului, printre care, Elis Răpeanu și Corneliu Berbente.

În partea a doua a întâlnirii, pe parcursul lecției de istorie, din cadrul Cenaclului „Mihai Viteazul”, coordonat de Marius Fincă, vor fi dezbătute câteva evenimente istorice: Înființarea orașului Laval (06.08.1965); Actul istoric de la 23 August 1944 și altele.

Minutele destinate artelor plastice vor fi consacrate sculptorului Gheorghe Leonida din Galați (1892-1942), autorul capului statuii lui Iisus, din Rio de Janeiro. Referatul va fi susținut de colega noastră Ileana Anghel Meșter.

În ceea ce privește regiunile istorice, vor fi analizate provinciile Maramureș, Crișana, Banat și Oltenia.

La finalul întâlnirii, medicul Iulian Mihăescu ne va oferi câteva sfaturi pentru menținerea sănătății prin metode naturiste.

Activitățile noastre se desfășoară în regim de benevolat cert. Prin tot ceea ce facem, încercăm ca, eforturile noastre să reprezinte o flacără, o flamură și o lamură. Îi anunțăm pe cei interesați că, cenaclurile menționate funcționează pe criterii similare asociațiilor scriitoricești. Deosebirea față de acest concept de simetrie constă în faptul că preocupările noastre sunt diverse, dense și intense.

În ambianța antrenantă a întrunirilor noastre, aveți posibilitatea să vă lansați noile apariții editoriale și să ne dezvăluiți propriile însemnări netipărite. **Prezentul Buletin Informativ are și rolul de invitație individuală sau de grup.**

Pentru final, am ales o cugetare de excepție: „Cei care n-au nimic de spus, vorbesc cel mai mult”. (Dorel Schor)

APARIȚII EDITORIALE, SCRITORII CANADIENI

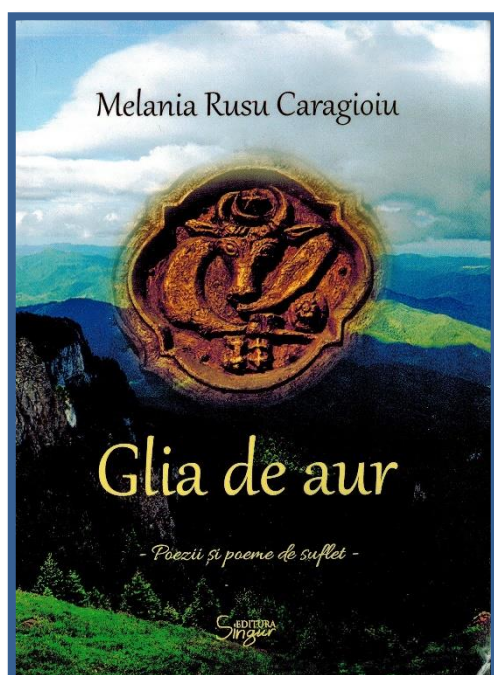
**Melania RUSU CARAGIOIU –
GLIA DE AUR**

Iar ne pregătim de Ziua Limbii Române, Limba doinței noastre țări, România și voiesc să vă trimit on line această carte a mea, spre a spune că am dedicat-o memoriei Marelui Corneliu Leu. Am inclus și un capitol din Corespondența dânsului cu mine, inclusiv Imnul pe care l-a scris.

Adunând, eu, cum zice cronicarul, în 170 de pagini, lacrimi, gânduri și iubire, am structurat această carte pe capitolele de vitejie, mărinimie, luptă, adevăr și istorie a plaiului românesc: „Doru-i ce frâng”, „Plai de victorii, plai străbun și plai de vis”, „Portrete pastelate”, „Istorie neclintită”, „Patriotism fierbinte”, „Praguri”, „Înscris-am Unire pe steag tricolor”, „Dănuim învingători”, „Scriind pe milenii” și „Addenda”.

Cartea a reușit să se înscrie în rangul cărților bibliofile prin prezentarea grafică deosebită, chenare dantelate pe fiecare pagină, numerotarea volumelor, un ex libris de proprietate-lector pe fiecare exemplar, Stema statală a lui Stefan cel Mare, inserarea pe una din clapetele interioare ale copertei a Statuiei lui Mihai Eminescu din Montreal și nu în ultimul, rând Imnul Limbii Române de Corneliu Leu, în limba română, și tradus în engleză pentru subtitrarea filmului Sărbătorii de la Sfinxul din Carpați, 2013, film turnat și difuzat și în Continentul Nord American.

Melania Rusu

ANUNȚ

**Redacția revistei
Candela de Montreal
va organiza anual,
cu începere din 2017,**

**„FESTIVALUL
CANDELA”**

**Ce va avea loc
în 29 octombrie,
ultima duminică din luna
octombrie,
la Casa Română
(Casa socială a
Catedralei Buna Vestire)**

*Festivalul va încununa și lărgi
activitatea revistei de promovare:*

- a literaturii scrise de scriitori
canadieni de origine română;
- a operelor pictorilor și
iconarilor;
- a artiștilor din comunitate;

*Manifestările vor cuprinde
expoziții de carte, picturi și icoane
și un spectacol pregătit de cei mai
cunoscuți și îndrăgiți artiști ai
comunității româno-canadiene.*

*Programul și participanții precum
și invitații de onoare vor fi anunțați
din vreme în „Candela de
Montreal” și prin alte mijloace
mass-media.*

**Wladimir PASKIEVICI –
PRIVIRI ASUPRA LUMII**

După o colaborare de aproape 20 de ani, practic de la începutul revistei Candela de Montreal, opresc acum această frumoasă aventură care mi-a permis să comunic cu cititorii acestei reviste despre toate : amintiri din viața mea, evenimente din comunitatea română din Montreal, descoperiri științifice, parcursi prin lume ilustrate cu picturi ale dnei Angela Faina, precum și câteva fantezii...

Pentru cei ce nu mă cunosc încă, sunt născut la București, în martie 1930, adică acum 87 de ani. În decembrie 1957, două săptămâni înainte de impunerea regimului comunist și abdicarea regelui Mihai, am reușit să părăsesc țara, în condiții „originale”, descrise în detaliu în secțiunea amintiri ale cărții, pentru a emigra în Argentina, după un popas de câte câteva luni în Italia.[...]

Titlul volumului, Priviri asupra lumii, conține spiritul articolelor mele, fie cele descriind natura, locurile vizitate sau celelalte. Pe de altă parte, pasiunea mea de a comunica a fost una din constantele vieții mele, începând de la școală când ajutam colegii în dificultate, continuând cu cursurile date studenților la universitate, cu emisiunile educative de televiziune, cu conferințele de popularizare științifice și terminând cu articolele din Candela.

Bună lectură !

